

ШЫҒЫҰ

1

Биринши бап

Израиллылардың Мысырда азап шегіуі

¹ Яқып пенен бирге хожалықтары менен Мысырға келген Израил улларының атлары мыналар еди: ² Рубен, Шимон, Лебий, Яхуда, ³ Иссахар, Зебулон, Бенямин, ⁴ Дан, Нафталий, Гад хәм Ашер. ⁵ Яқыптың урпағынан шыққанлар барлығы болып жетпис адам еди. Ал Юсуп әлле қашан Мысырда еди.

⁶ Ұақты келип, Юсуп, оның туұысқанлары хәм сол әуладтың хәммеси дүньядан өтті. ⁷ Бирақ Израил урпақлары өсип-өніп, барған сайын сансыз көбейип, күшейгени соншелли, Мысыр ели оларға толып кетти.

⁸ Сол ұақытта Мысыр тахтына Юсупти танымайтуғын жаңа патша отырды. ⁹ Патша өз халқына: «Минекей, Израил халқының саны жүдә көбейип, күшли болып баратыр. ¹⁰ Келиңдер, көбейип кетпеуі ушын оларға қарсы хийле қолланайық. Болмаса, урыс болған жағдайда, олар душпанларымызға қосылып кетиуі хәм бизлерге қарсы урысып, елимизден кетип қалыуы мүмкин», – деди.

¹¹ Солай етип, мысырлылар израиллыларға аұыр жумысларды ислетип, езиу ушын, олардың үстинен қул жумсайтуғын басшыларды тайынлады. Израиллылар фараон ушын Питом хәм Рамсес деген телеклери бар қалаларды салды. ¹² Деген менен, мысырлылар израиллыларды қаншелли езген сайын, олар соншелли көбейип, артып барды. Сонда мысырлылар қорқынышқа түсип, ¹³ израиллыларды аяұсыз түрде жумыс ислеуге мәжбүрледі. ¹⁴ Оларды хәр түрли атыз жумысларын, ылай соғыу хәм гербиш қуйыұдай аұыр жумысларды ислеуге аяұсыз мәжбүрлеп, турмысын қыйыналастырды.

¹⁵ Мысыр патшасы Шифра хәм Пуұа деген еврейлердің киндик шешелерине буйырып: ¹⁶ «Еврей хаялларын туұдырып атырғаныңызда, дыққатлы болың: егер ул туұылса, өлтириң, ал егер қыз туұылса, тири қалдырың», – деди. ¹⁷ Бирақ киндик шешелер Қудайдан қорқатуғын еди. Сонлықтан олар Мысыр патшасының айтқанын ислемей, ул балаларды тири қалдырды. ¹⁸ Сонда Мысыр патшасы киндик шешелерди шақыртып алып: – Неге булай ислеп атырсызлар? Неге ул балаларды тири қалдырып атырсызлар? – деп сорады. ¹⁹ Киндик шешелер оған жуұап берип:

– Еврей хаяллары мысырлы хаялларға уқсамайды. Олар жүдә қарыўлы болып, бизлер бармастан алдын-ақ, туўып алады, – деди.

²⁰ Бул иси ушын Қудай киндик шешелерге жақсылық иследи. Ал Израил халқы көбейип, барған сайын күши артып барды. ²¹ Өзинен қорққаны ушын, Қудай киндик шешелерге урпақ берди.

²² Соннан кейин, фараон өзиниң пүткил халқына: «Еврейлердиң туўылған хәр бир ул баласын Нил дәрьясына таслаңлар, ал қыз балаларын тири қалдырыңлар», – деп буйырды.

2

Екинши бап

Муўсаның туўылыўы

¹ Лебий урыўынан болған бир адам урыўлас қызына үйленди. ² Хаял хәмиледар болып, ул туўды хәм баласының сондай сүйкимли екенин көрип, оны үш ай жасырып жүрди. ³ Бирақ хаял баласын артық жасырып жүре алмайтуғын болғанлықтан, қамыстан исленген бир себетти алып, оған шайыр хәм қара май жағып шықты. Кейин ишине баланы салды да, Нил дәрьясының жағасындағы қамыслыққа қойды. ⁴ Ал баланың әжапасы үкесине не болатуғынын көриў ушын, узақтан бақлап турды.

⁵ Сонда фараонның қызы шомылыў ушын дәрьяға келди. Ал оның шорылары дәрья жағасында жүрген еди. Фараонның қызы қамыслықтың арасында турған себетти көрип қалып, оны әкелиў ушын шорысын жиберди.

⁶ Ол себетти ашып, жылап атырған баланы көрди хәм оған жаны ашып: «Бул – бир еврей баласы-ғо», – деди.

⁷ Сол ўақытта баланың әжапасы фараонның қызына: – Сизге баланы емизип бериўи ушын, мен барып, еврейлерден емизиўли бир хаялды шақырып келейин бе? – деди.

⁸ Фараонның қызы оған:

– Яқшы, бар, – деп жуўап берди.

Қыз барып, баланың анасын шақырып келди. ⁹ Фараонның қызы хаялға: «Мына баланы алып, маған емизип бер, хызмет хақыңды төлеймен», – деди.

Хаял баланы алып, емизди. ¹⁰ Бала үлкейгенде, хаял оны фараонның қызына алып келди. Фараонның қызы баланы асырап алды хәм «Оны суўдан шығарып алдым», – деп, баланың атын Муўса^a қойды.

¹¹ Муўса ержеткеннен соң, бир күни өз халқына барды. Олардың аўыр

---

^aМуўса – «шығарып алынған» деген мәнини беретугын сөзге уқсайды.

жұмыс ислеп атырғанын хәм өз халқынан болған бир еврейди бир мысырлының урып атырғанын көрди. ¹² Муўса этирапына нэзер таслап, хеш кимнің жоқ екенін көргенде, мысырлыны өлтирип, оны қумға көмип жасырды. ¹³ Ертеңине ол және шыққанда, еки еврейдің төбелесип атырғанын көрди. Сонда Муўса нахақ болған адамнан:

– Неге туўысқаныңды урып атырсаң? – деп сорады. ¹⁴ Сол адам Муўсаға:

– Ким сени бизлердің үстимизден басшы хәм қазы қылып қойды?

Мысырлыны өлтиргениндей, мени де өлтирмекшимисең? – деди.

Сонда Муўса қорқып кетип: «Расында да, бул ис әшкара болып қалған екен-ғо», – деп ойлады. ¹⁵ Бул ис хаққында фараон да еситип, Муўсаны өлтирмекши болды. Бирақ Муўса оннан қашып, Мидян жерине барып жасады.

Бир күни ол бир қудықтың қасында отырғанда, ¹⁶ мидян руўханийинің жети қызы келип, әкесинің қойларын қудықтан суўғарыў ушын, наўаларды толтыра бастады. ¹⁷ Бирақ айырым шопанлар келип, оларды қуўып жиберди.

Сонда Муўса келип қызларды қорғады хәм олардың қойларын суўғарып берди. ¹⁸ Қызлар әкеси Реуелдің^b жанына қайтып барғанда, әкеси олардан:

– Неге бүгин бунша тез келдіңиз? – деп сорады. ¹⁹ Қызлары әкесине:

– Мысырлы бир адам бизлерди шопанлардан қорғады. Буның үстине, ол суў алып, қойларымызды да суўғарып берди, – деп жуўап берди.

²⁰ Әкеси оларға:

– Сол адам қай жерде? Оны неге таслап кеттиңиз? Барыңлар, оны аўқатқа шақырып келиңдер, – деди.

²¹ Муўса Реуелдің мирәтин қабыл етип, оның үйинде жасап қалыўды шешти. Реуел оған қызы Сиппораны хаяллыққа берди. ²² Сиппора ул туўды хәм Муўса: «Мен – жат елде келгинди адам едим», – деп, балаға Гершом^c деп ат қойды.

²³ Арадан узақ ўақыт өткеннен соң, Мысыр патшасы өлди. Израиллылар еле қулшылықтан нала шегип, дад салып атырған еди. Олардың қулшылық себепли салған дады Қудайға жетип барды. ²⁴ Қудай олардың налаларын еситип, Өзинің Ибрайым, Ысақ хәм Яқып пенен дүзген келисимин еске түсирди. ²⁵ Қудай израиллылардың аўхалын көрип, оларды аяды.

3

Үшинши бап

---

^bРеуел –

^cГершом – «ол жерде келгинди» деген мәнини беретугын сөзге уқсайды.

Қудайдың Муўсаны шақырыуы

¹ Муўса қәйин атасы, Мидян руўханийи Итроның^d қойларын бағатуғын еди. Бир күни ол сүриўди шөлдин түпкирине жайып жүрип, Қудайдың таўы Хорекке келип қалды. ² Сонда Жаратқан Ийениң периштеси оған шеңгел путасы арасында жанып турған оттың жалыны ишинде көринди. Муўса путаның жанып турғанын, бірақ жанып жоқ болып кетпегенин көрди.

³ Муўса: «Барып, бул таңқаларлық нәрсени көрейин. Пута неге жанып, жоқ болып кетпей тур екен?» – деп ойлады. ⁴ Жаратқан Ийе Муўсаның қараў ушын жақынлап киятырғанын көргенде, путаның ишинен:

– Муўса, Муўса! – деп шақырды.

– Ләббәй! – деп жуўап берди ол.

⁵ Қудай оған:

– Буннан артық жақынласпа. Аяқ кийиминди шеш, себеби сен турған жер – мухаддес. ⁶ Мен сениң әкеңнің Қудайыман, және де, Ибрайымның, Ысақтың хәм Яқыптың Қудайыман, – деди.

Муўса Қудайға қараўға қорққанлықтан, жүзин жапты.

⁷ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мен халқымның Мысырда жәбир шегип атырғанын көрдим хәм кул жумсаўшылары себепли дад салып атырғанын еситтим. Мен олардың азап шегип атырғанын да билемен. ⁸ Сонлықтан Мен оларды мысырлылардың қолынан қутқарыў ушын келдим. Оларды сол елден шығарып, кең хәм өнимдар болған жерге, сүт хәм пал ағып турған елге – кенаан, хетт, амор, периз, хиў хәм ебус халықларының жерлерине апараман. ⁹ Мине, израиллылардың дады Маған жетип келди хәм мысырлылардың оларды қалай езип атырғанын Өзим де көрдим. ¹⁰ Енди Мен сени халқым болған израиллыларды Мысырдан алып шығыў ушын, фараонға жиберемен.

¹¹ Бірақ Муўса Қудайға:

– Фараонға барып, израиллыларды Мысырдан алып шығатуғындай, мен ким болыппан, – деп жуўап берди.

¹² Ал Қудай оған:

– Мен сениң менен бирге боламан. Сени Мениң жибергенимнің белгиси мынаў болады: халықты Мысырдан алып шыққаныңнан соң, усы таўда Маған сыйынасызлар, – деди.

¹³ Сонда Муўса Оған:

– Мен Израил халқына барып: «Мени сизлерге ата-бабаларыңыздың Қудайы жиберди», – десем, олар меннен: «Оның аты ким?» – деп сараса, мен оларға не деймен? – деди.

---

^dИтро – бул 2:18 аяттағы Реуелдің басқа аты.

¹⁴ Қудай Муўсаға:

– Мен мәңгиге бар Болыўшыман. Сен израиллыларға: «Мени сизлерге мәңгиге бар Болыўшы жиберди», – деп айт, – деди. ¹⁵ Қудай Муўсаға және былай деди:

– Сен израиллыларға тағы: «Мени сизлерге ата-бабаларыңыздың Қудайы болған Жаратқан Ийе: Ибрайымның Қудайы, Ысақтың Қудайы хәм Яқыптың Қудайы болған мәңгиге бар Болыўшы^е жиберди», – деп айт. Мениң атым мәңгиге усы болады. Әўладтан-әўладқа Мениң атымды усылай шақырсын.

¹⁶ Сен бар да, Израил ақсақалларын жыйнап, оларға былай де:

«Ата-бабаларыңыз Ибрайымның, Ысақтың хәм Яқыптың Қудайы болған мәңгиге бар Болыўшы маған көринип, мыналарды айтты: „Мысырда сизлерге нелер исленип атырғанын көрип, сизлерге нәзеримди түсирдим. ¹⁷ Сизлерди Мысырдағы езиўшиликтен қутқарып, кенаан, хетт, амор, периз, хиў хәм ебус халықларының жерлерине, сүт хәм пал аққан жерге апарыўды шештим“.

¹⁸ Израилдың ақсақаллары саған қулақ асады. Сен олар менен бирге Мысыр патшасына барып, оған былай деңлер: „Еврейлердің Қудайы Жаратқан Ийе бизлерге көринди. Енди шөлде үш күнлик жол жүрип барып, Қудайымыз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериўге рухсат бер“. ¹⁹ Бирақ Мен билемен, күшли бир қол мәжбүрлемегенше, Мысыр патшасы кетиўиңизге рухсат бермейди. ²⁰ Сонлықтан Мен қолымды созаман хәм олардың арасында кәраматлар ислеп, Мысырды жазалайман. Соннан кейин, ол сизлерди азат қылады. ²¹ Халықты мысырлыларға унамлы қылып көрсетемен. Сизлер кеткен ўақтыңызда, қуры қол кетпейсиз. ²² Хәр бир хаял мысырлы қоңсыларынан хәм олардың үйинде жасайтуғын мысырлы хаялдан гүмис хәм алтын безениў буйымларын, кийим-көншеклер сорап алады. Ул-қызларыңызды олар менен безендиресизлер хәм сол тәризде мысырлыларды тонап кетесизлер».

4

Төртинши бап

Жаратқан Ийениң Муўсаға нышанлар көрсетиўи

¹ Сонда Муўса Қудайға:

– Олар маған исенбесе хәм сөзлериме қулақ салмай: «Жаратқан Ийе саған көринбеди», – десе, не қыламан? – деди.

---

^е3.15 Бар Болыўшы – Қудайдың аты еврей тилинде «Яхўе» болып, «болыў» деген фейилден дөретилген. Яхўе сөзи улыўма Жаратқан Ийе деп алынды.

² Жаратқан Ийе оннан:

– Қолыңдағы не? – деп сорады.

– Таяқ, – деп жууап берди Муўса.

³ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Оны жерге тасла, – деди.

Муўса таяқты жерге таслағанда, таяқ жыланға айланды. Муўса оннан қашты. ⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Қолыңды созып, оның қуйрығынан услап ал, – деди.

Муўса қолын созып, жыланның қуйрығынан услап алғанда, ол және таяққа айланды. ⁵ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Ата-бабаларының Қудайы, Ибрайым, Ысақ хәм Яқыптың Қудайы болған Жаратқан Ийениң саған көрингенине олардың исениуи ушын, сен оларға усыны көрсет, – деди.

⁶ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға және:

– Қолыңды қойныңа тық, – деди.

Муўса қолын қойнына тығып, оны қайтып шығарып алғанда, қолында тери кеселлиги пайда болып, ети қар сыяқлы түлеп кеткен еди.

⁷ Жаратқан Ийе оған тағы:

– Қолыңды және қойныңа тық, – деди.

Муўса және қолын қойнына тығып, оны қайтып шығарғанда, қолы бұрынғы қалына қайтты. ⁸ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Егер олар саған исенбесе хәм биринши кәраматлы белгиге итибар аўдармаса, онда екіншисине исенеди. ⁹ Ал егер бул еки белгиге де исенбесе хәм сөзиңди тыңламаса, онда Нил дәрьясынан суў алып, жерге төк. Дәрьядан алған суўың жерде қанға айланады.

¹⁰ Муўса Жаратқан Ийеге:

– О, Ийем! Қулың болған мен бұрын да, Өзиң мениң менен сөйлесе баслағаннан бери де шешен адам емеспен. Мен майлы тилли де, сөзге шебер де емеспен, – деди.

¹¹ Сонда Жаратқан Ийе оған былай деди:

– Адамға тил берип қойған ким? Адамды гүңелек, герец, көретуғын ямаса соқыр қылатуғын ким? Жаратқан Ийең болған Мен емеспен бе? ¹² Енди бар! Сөйлегениңде Өзим саған жәрдем берип, не айтыў кереклигин үйретип тураман.

¹³ Муўса Жаратқан Ийеге:

– О, Ийем! Өтинемен, мениң орныма басқа биреўди жибере-гөр! – деди.

¹⁴ Жаратқан Ийениң Муўсаға кәхәри келип былай деди:

– Лебий урыуынан болған әжаған Харон бар емес пе? Билемен, ол сөзге шешен. Мине, ол тап хәзир сени қарсы алыўға киятыр. Сени көргенде, ол

қуўанады. ¹⁵ Сен оның менен сөйлесип, не айтыў кереклигин оған билдир. Сөйлегениңизде, Өзим сизлерге жәрдем берип, не ислеитуғыныңызды үйретемен. ¹⁶ Сениң орныңа халыққа Харон сөйлейди. Ол сениң аўзың болады, ал сен ол ушын Қудай орнында боласаң. ¹⁷ Мына таяғыңды ал, сен оның менен кәраматлы белгилер көрсетесең.

Муўсаның Мысырға қайтыўы

¹⁸ Муўса қәйин атасы Итроға қайтып келип, оған:

– Мысырдағы туўысқанларымның қасына қайтыўға рухсат берин. Барып, олардың аманлығын билейин, – деди.

Итро оған:

– Аман-саў барғайсаң, – деди.

¹⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға Мидян елинде: «Мысырға қайт, себеби жаныңа қаслық етпекши болғанлардың хәммеси өлди», – деген еди. ²⁰ Солай етип, Муўса хаялын хәм улларын ешекке миндирип, Қудайдың өзине алыўды буйырған таяғын алып, Мысырға қарай жолға шықты.

²¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мысырға қайтып барғаныңда, Мен саған берген күш пенен фараонның алдында барлық кәраматларды көрсет. Бирақ Мен оның жүрегін тас қыламан хәм ол халқымның кетиўине рухсат етпейди. ²² Кейин сен фараонға былай деп айт: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Израил Мениң улым, туңғыш улым. ²³ Маған сыйыныўы ушын, улымды жибер, – деп саған айтқан едим. Бирақ сен оны жиберіўден бас тарттың. Сонлықтан Мен сениң улыңды, туңғыш улыңды өлтиремен“».

²⁴ Жолда, олар түнеген жерде, Жаратқан Ийе Муўсаның қасына келип, оны өлтirmekши болды. ²⁵ Сонда Сиппора дәрхал бир тас пышақты алды да, улын сүннет етти. Ол кесип алынған етти Муўсаның аяғына тийгизип:

«Ҳақыйқаттан да, сен усы қан арқалы мениң күйеўимсең», – деди. ²⁶ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаны аман қалдырды. Ал Сиппора Муўсаға: «Сен қан арқалы мениң күйеўимсең», – деп сүннетке байланысly айтқан еди.

²⁷ Соңынан Жаратқан Ийе Харонға: «Муўсаны қарсы алыў ушын, далаңлыққа бар», – деди. Харон кетип, Муўса менен Қудайдың таўында ушырасты хәм оны сүйди. ²⁸ Муўса Жаратқан Ийениң айтыў ушын жиберген хәмме сөзлери хәм ислеўди буйырған барлық кәраматлы белгилери хәкқында Харонға айтып берди.

²⁹ Муўса менен Харон барып, Израилдың барлық ақсақалларын жыйнады.

³⁰ Харон Жаратқан Ийениң Муўсаға айтқан хәмме сөзлерин оларға айтып берди. Муўса да халық алдында кәраматлы белгилер көрсетти. ³¹ Халық исенди хәм Жаратқан Ийениң өзлерине нәзер салып, шегип атырған

азаптарын көргенін еситкенде, Оған тәжим етип, сыйынды.

5

Бесінші бап

Муўса хәм Харон фараонның алдында

¹ Соңынан Муўса менен Харон фараонға барып, оған:
– Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: «Шөлге барып, Маған арнап байрам қылыўы ушын, халқымды жибер», – деди.

² Бирақ фараон оларға:
– Мен айтқанын тыңлап, Израил халқын жиберетуғындай, Жаратқан Ийе ким болыпты? Мен Жаратқан Ийени танымайман, израиллылардың кетиўине де рухсат бермеймен, – деди.

³ Сонда Муўса менен Харон:
– Еврейлердің Қудайы бизлер менен ушырасты. Үш күнлик жол жүрип, шөлде Қудайымыз Жаратқан Ийеге қурбанлық берип қайтыўға рухсат етсеңиз. Болмаса, Ол бизлерге оба кеселлигин жибереди ямаса қылыш пенен жазалайды, – деди.

⁴ Ал Мысыр патшасы оларға:
– Хәй, Муўса хәм Харон! Неге халықты жұмысынан алағада қылып атырсыз? Барың, жұмысыңызға қайтың. ⁵ Соншелли көп пуқараларды не ушын жұмысынан қалдыражақсыз? – деди.

⁶ Сол күни фараон қул жумсаўшыларына хәм израиллы бақлаўшыларға буйрық берип былай деди: ⁷ «Буннан былай, гербиш ислеў ушын халыққа бурынғыдай сабан бермең. Барып, сабанды өзлери жыйнап алсын. ⁸ Бирақ бурын қанша гербиш қуйған болса, ендигиден былай да, сонша гербиш қуйыўды талап етиң. Гербиш санын азайтпаң. Өйткени олар ериншек адамлар болғанлықтан: „Барып, Қудайымызға қурбанлық беремиз“, – деп бақырмақта. ⁹ Жұмыстарын соншелли дәрежеде аўырластырың, олар ис пенен бәнт болып, жалған сөзлерге қулақ аспасын».

¹⁰ Солай етип, қул жумсаўшылар хәм израиллы бақлаўшылар барып, израиллыларға былай деди: «Фараон былай демекте: „Енди сизлерге сабан бермеймен. ¹¹ Сабанды қай жерден тапсаңыз, сол жерден табыңлар. Бирақ қуятуғын гербишиниздің муғдары азайтылмайды“». ¹² Солай етип, халық атызлардан сабан жыйнаў ушын пүткіл Мысыр бойлап тарап кетти. ¹³ Қул жумсаўшылар оларды қысқыға алып: «Күнделик жұмысыңызды сабан берилген күнлердегидей толық орынлаң», – деди. ¹⁴ Соңынан олар: «Неге сизлер кеше хәм бүгін бурынғыдай муғдарда гербиш қуйдырмадыңыз?» –

деп өзлери қойған израиллы бақлаушыларды урды.

¹⁵ Сонлықтан израиллы бақлаушылар фараонға барып, оған былай деп нала шекти:

– Неге кулларыңызға бундай қатнас жасап атырсыз? ¹⁶ Бизлерге сабан бермесе де, гербиш куйыуды талап етеди. Минекей, кулларыңыз болған бизлер таяқ жеп атырмыз. Ал буған айыплы – сизиң адамларыңыз.

¹⁷ Бирақ фараон оларға:

– Сизлер ериншексизлер, ериншек! Сол себептен: «Барып, Жаратқан Ийеге құрбанлық беремиз», – деп атырсызлар. ¹⁸ Қәнекей, барыңлар жұмысларыңызға! Сизлерге сабан берилмейди. Ал гербишти белгиленген муғдарда жеткизесизлер, – деди.

¹⁹ «Күнделикли жеткизилетуғын гербиштиң муғдарын азайтпайсызлар», – деген сөзлерди еситкенде, израиллы бақлаушылар өзлериниң қыйын аўхалда екенин түсинди. ²⁰ Олар фараонның алдынан шыққаннан кейин, өзлерин күтип турған Муўса менен Харонға дусласып, ²¹ оларға: «Сизлер бизлерди фараонға хәм оның хызметшилерине жаман атлы қылдыңыз. Бизлерди өлтириў ушын, олардың қолларына қылыш услаттыңыз. Бул исинизди көрип, Жаратқан Ийениң Өзи сизлерди жазаласын», – деди.

Қудайдың қутқарыуды үәде етиўи

²² Сонда Муўса ол жерден кетти хәм Жаратқан Ийениң алдына барып, былай деди: «О, Ийем! Не ушын бул халықты бәлеге дуўшар қылдың? Мени не ушын жибердиң? ²³ Фараонға барып, Сениң атың менен сөйлеген күнимнен бери, фараон бул халықты бәлеге дуўшар қылмақта. Ал Сен Өз халқыңды қутқарыў ушын хеш нәрсе ислемедиң».

6

Алтыншы бап

¹ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға: «Енди сен фараонға не ислейтуғынымды көресен. Ол Мениң құдиретли қолым себепли Израил халқын азат етеди, хәтте, құдиретли қолым себепли оларды өзи елинен қуўып шығарады», – деди.

Қудайдың Муўсаны және шақырыўы

² Қудай Муўсаға және былай деди: «Мен – Жаратқан Ийемен. ³ Ибрайымға, Ысаққа хәм Яқыпқа Қудирети күшли Қудай болып көриндим. Бирақ Мен оларға Өзимди Жаратқан Ийе деген атым менен танытпадым. ⁴ Өзлери келгинди болып жасаған Кенаан жерин оларға бериў ушын, Мен олар менен келисим дүздим. ⁵ Енди болса, мысырлылар кул қылған израиллылардың

налаларын еситип, келесимимди еске алдым. ⁶ Солай етип, израиллыларға былай де: „Мен – Жаратқан Иемен. Сизлерди мысырлылардың аўыр жумысынан азат етип, олардың қуллығынан алып шығаман. Оларды қатаң жазалап, сизлерди күшли қолым менен қутқарып аламан. ⁷ Сизлерди Өз халқым қыламан хәм Өзим сизлердиң Қудайыңыз боламан. Сонда сизлер Мениң өзлериңизди мысырлылардың аўыр жумысынан азат қылған Қудайыңыз Жаратқан Ие екенимди билип аласызлар. ⁸ Сизлерди Ибрайым, Ысақ хәм Яқыпқа беремен деп Өзим ант ишкен жерге апараман. Ол жерди сизлерге мүлик етип беремен. Мен – Жаратқан Иемен“».

⁹ Муўса бул сөзлерди израиллыларға айтып берди. Бирақ олар руўхый түскинликте болып, аўыр қулшылықта жүргенликтен, Муўсаны тыңламады.

¹⁰ Сонда Жаратқан Ие Муўсаға:

¹¹ – Мысыр патшасы фараонға барып: «Израиллылардың жериңнен кетиўине рухсат бер», – деп айт, – деди. ¹² Бирақ Муўса Жаратқан Иеге: – Мен сөзге шешен емеспен. Сөзимди израиллылар тыңламағанда, фараон қалай тыңласын? – деди.

¹³ Деген менен, Жаратқан Ие Муўса хәм Харон менен сөйлесип, израиллыларды Мысыр жеринен алып шығыў ушын, израиллыларға хәм Мысыр патшасы фараонға байланыслы буйрықлар берди.

Муўса хәм Харонның шежиреси

¹⁴ Израиллылардың әўлад басшылары мыналар еди: Израилдың туңғыш улы Рубеннің уллары: Ханох, Паллу, Хесрон, Кармий. Булар Рубеннің тийрелери еди. ¹⁵ Шимонның уллары: Емуел, Ямин, Оҳад, Яхин, Сохар хәм кенаанлы бир хаялдан туўылған улы Шаул. Булар Шимонның тийрелери еди.

¹⁶ Урпақлары бойынша, Лебийдің улларының атлары мыналар еди: Гершон, Қоҳат хәм Мерарий. Лебий 137 жыл өмир сүрди. ¹⁷ Гершонның уллары: хәр бири тийре басшысы болған Либний менен Шимей. ¹⁸ Қоҳаттың уллары: Амрам, Исхар, Хеbron хәм Уззиел. Қоҳат 133 жыл өмир сүрди.

¹⁹ Мерарийдің уллары: Махлий хәм Муший. Шежиреси бойынша, Лебийдің тийрелери усылар еди.

²⁰ Амрам әкесиниң қарындасы Йохебедке үйленип, Йохебед оған Харон менен Муўсаны туўып берди. Амрам 137 жыл өмир сүрди. ²¹ Исхардың уллары: Қорах, Нефег хәм Зихрий. ²² Уззиелдің уллары: Мишаел, Элсафан хәм Ситрий. ²³ Харон Нахшонның қарындасы, Амминадабтың қызы Элишебаға үйленди. Элишеба оған Надаб, Абиҳу, Элазар хәм Итамарды туўып берди. ²⁴ Қорахтың уллары: Ассир, Элқана хәм Абиасаф. Булар Қорахтың үрим-путағы еди. ²⁵ Харонның улы Элазар Путиелдің қызларының бирине үйленди. Хаялы оннан Пинехасты туўды. Тийрелерге бөлінген Лебий

урыўының әўлад басшылары усылар еди.

²⁶ Усы Муўса менен Харонға Жаратқан Ийе: «Израиллыларды топ-тобы менен Мысырдан алып шығыңлар», – деген еди. ²⁷ Израиллыларды Мысырдан алып шығыў ушын, Мысыр патшасы фараон менен сөйлескенлер де усы Муўса менен Харон еди.

Жаратқан Ийениң Муўса менен Харонға берген буйрығы

²⁸ Жаратқан Ийе Мысырда Муўса менен сөйлескенінде, ²⁹ оған: «Мен – Жаратқан Ийемен. Саған айтатуғынларымның хәммесин Мысыр патшасы фараонға жеткиз», – деген еди. ³⁰ Сонда Муўса Жаратқан Ийениң алдында Оған: «Мен сөзге шешен емеспен. Мени фараон тыңлайтуғын ба еди?» – деп жуўап берген еди.

7

Жетинши бап

¹ Бирақ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Минекей, Мен сени фараон ушын Қудай сыяқлы қылдым, ал әжағаң Харон сениң пайғамбарың болады.

² Саған буйырғанларымның хәммесин әжағаңа айт. Ол фараон менен сөйлесип: „Израиллылардың Мысыр жеринен кетиўине рухсат бер“, – деп айтсын. ³ Деген менен, Мен фараонның жүрегін қатал қылып, Мысырда көп белгилеримди хәм кәраматларымды көрсетемен. ⁴ Солай болса да, фараон сизлерди тыңламайды. Сонда Мен қолымды Мысырға созып, оларды қатаң жазалайман хәм халқым Израилды топ-тобы менен Мысыр жеринен алып шығаман. ⁵ Мысырға қарсы қолымды көтерип, израиллыларды олардың арасынан алып шыққанымда, мысырлылар Мениң Жаратқан Ийе екенімди билип алады».

⁶ Муўса менен Харон Жаратқан Ийениң буйырғанындай иследи. ⁷ Фараон менен сөйлескенде, Муўса сексен, ал Харон сексен үш жаста еди.

Харонның таяғының жыланға айланыўы

⁸ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди:

⁹ «Фараон сизлерге: „Мени исендириў ушын бир кәрамат көрсетиңдер“, – дегенде, сен Харонға: „Таяғыңды фараонның алдына тасла“, – деп айт. Сонда таяқ жыланға айланады».

¹⁰ Солай етип, Муўса менен Харон фараонға барып, Жаратқан Ийениң буйырғанындай иследи. Харон таяғын фараонның хәм оның хызметкерлериниң алдына таслады. Таяқ жыланға айланды. ¹¹ Сонда фараон өз данышпанларын хәм сыйқыршыларын шақырды. Олар да өз сыйқыршылығы менен анық солай иследи. ¹² Олардың хәр бири таяғын

таслап жибергенде, таяқлар жыланға айланды. Бірақ Харонның таяғы олардың таяқтарын жутып жиберді. ¹³ Жаратқан Ийениң айтқанындай, фараонның жүрегі қатал болып, Муўса менен Харонды тыңламады.

Биринши жаза: суўдың қанға айланыўы

¹⁴ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Фараонның жүрегі қатал болып тур. Ол халықты жиберіўден бас тартып атыр. ¹⁵ Ертеңине азанда бар да, фараон Нил дәрьясына қарай шыққанда, жыланға айланған таяғыңды алып, дәрья жағасында оның жолын тосып тур.

¹⁶ Кейин фараонға былай де: «„Шөлде Маған сыйыныўы ушын, халқымды жибер“, – деп айтыўым ушын, еврейлердиң Қудайы Жаратқан Ийе мени саған жиберди. Бірақ сен усы ўақытқа шекем қулақ аспадың. ¹⁷ Сонлықтан Жаратқан Ийе былай дейди: „Мениң Жаратқан Ийе екенимди мынадан билип аласаң: минекей, қолымдағы таяқ пенен дәрьяның суўына урсам, суў қанға айланады. ¹⁸ Дәрьядағы балықлар өлип, дәрья сасып кетеди хәм мысырлылар дәрьяның суўын ише алмай қалады“».

¹⁹ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Харонға айт, ол таяғын алып, оны Мысырдың суўлары үстине – дәрьялары, өзеклери, көллери хәм барлық қаўызлары үстине созсын. Олардағы, хәтте, пүткил Мысырдағы ағаш хәм тас ыдыслардағы суўлар да қанға айланады».

²⁰ Муўса менен Харон Жаратқан Ийениң буйырғанындай иследи. Харон фараон хәм оның хызметшилеринің көз алдында таяқты көтерип, Нил дәрьясының суўына урып жибергенде, ондағы барлық суўлар қанға айланды.

²¹ Дәрьядағы балықлар өлип, дәрья сасый баслады. Мысырлылар дәрьяның суўын ише алмай қалды. Мысырдың хәмме жерин қан жайлап кетти. ²² Бірақ мысырлы сыйқыршылар да өз сыйқыршылығы менен анық усылай иследи. Жаратқан Ийениң айтқанындай, фараонның жүрегі қатал болып, Муўса менен Харонды тыңламады. ²³ Фараон артына бурылып, сарайына қайтып кетти. Бул ўақыя да оған тәсир етпеди. ²⁴ Пүткил мысырлылар ишетуғын суў табыў ушын, дәрья бойын қазыўға киристи. Өйткени олар дәрьяның суўын ише алмайтуғын еди.

²⁵ Жаратқан Ийе Нил дәрьясының суўын қанға айландырғаннан кейин, арадан жети күн өтті.

8

Сегизинши бап

Екинши жаза: қурбақалар

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Фараонға барып, Мениң мына

сөзлерімди жеткіз: „Жаратқан Ийе былай дейди: Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер. ² Егер халқымды жиберіуден ұаз кешсең, пүткил елинди құрбақаларға толтырып, жазалайман. ³ Нил дәрьясы құрбақаларға толып-тасып кетеди. Құрбақалар дәрьядан шығып, сарайына, уйықлайтуғын бөлмеңе, төсегиңе, хызметкерлериңнің хәм халқыңның үйлерине, хәтте, тандырларың менен камыр табақларыңа да кирип алады. ⁴ Олар сениң, халқыңның хәм пүткил хызметшилериңнің үстинде секирип жүреди“».

⁵ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға: «Харонға айт, ол қолындағы таяғын дәрьялар, өзеклер хәм көллерге қарай созып, құрбақаларды шығарсын хәм Мысырды құрбақаларға толтырсын», – деди.

⁶ Солай етип, Харон қолындағы таяғын Мысырдағы суўларға қарай созды. Сонда құрбақалар шығып, Мысырды жайлап кетти. ⁷ Деген менен, сыйқыршылар да өз сыйқыршылығы менен анық усылай ислеп, Мысыр елине құрбақаларды шығарды.

⁸ Фараон Муўса менен Харонды шақыртып алып:

– Жаратқан Ийеге дуўа етиңдер, Ол меннен хәм халқымнан құрбақаларды алып тасласын. Сонда мен де Жаратқан Ийеге құрбанлық бериўи ушын, халқыңызды жиберемен, – деди.

⁹ Муўса оған:

– Әжеп болады, ўақытты өзиңиз белгилең. Құрбақалар тек Нил дәрьясында қалып, өзиңиз де, ўйиңиз де құрбақалардан қутылыўыңыз ушын, мен сиз, хызметкерлериңиз хәм халқыңыз ушын қашан дуўа етейин, – деди.

¹⁰ Фараон Муўсаға:

– Ертең, – деди.

Муўса оған былай деп жуўап берди:

– Яқшы, айтқаныңыздай болсын. Усылайынша, сиз Қудайымыз болған Жаратқан Ийеге тең келетуғыны жоқ екенин билип аласыз. ¹¹ Құрбақалар сизден, ўйлериңизден, хызметкерлериңиз бенен халқыңыздан кетип, тек дәрьяда ғана қалады.

¹² Солай етип, Муўса менен Харон фараонның алдынан кетти. Муўса Жаратқан Ийеге дуўа етип, Оның фараонға жиберген құрбақа бәлеси ушын жалбарынды. ¹³ Жаратқан Ийе Муўсаның тилегин орынлады: ўйлердеги, хәўлилердеги хәм атызлардағы құрбақалар қырылып қалды. ¹⁴ Құрбақаларды жыйнап, ўйин-ўйин етип қойды. Сасық ийис елди жайлап кетти. ¹⁵ Деген менен, фараон жағдайдың жеңиллескенин көргенде, Жаратқан Ийениң айтқанындай жүрегин қатал етип, Муўса менен Харонды тыңламады.

Үшинши жаза: ширкейлер

¹⁶ Жаратқан Ийе Муўсаға: «Харонға айт, ол таяғы менен жерди урсын.

Сонда жердің шаңы ширкейге айланып, пүткіл Мысырды қаплайды», – деди.

¹⁷ Олар солай иследи. Харон таяғы менен жердің шаңын урып жибергенде, пүткіл Мысыр жеріндегі шаң ширкейге айланды. Адамлар менен маллардың үстин ширкейлер басып кетти. ¹⁸ Сыйқыршылар да өз сыйқыршылығы менен ширкейлер пайда етпекши болды, бірақ қолларынан келмеді. Адамлардың хәм маллардың үстин ширкей қаплаган еді.

¹⁹ Сонда сыйқыршылар фараонға: «Бул исте Қудайдың қолы бар», – деди. Бірақ Жаратқан Ийениң айтқанындай, фараон жүрегін қатал қылып, Муўса менен Харонды тыңламады.

Төртінши жаза: ийтшыбынлар

²⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Таң азаннан тур да, фараон дәрьяға қарай баратырғанда, оның алдынан шығып тур хәм оған Жаратқан Ийениң, яғный Мениң мына сөзлеримди жеткіз: „Маған сыйыныўы ушын, халқымды жибер. ²¹ Егер жибермесең, сениң, хызметшилеріңнің, халқыңның хәм үйлеріңнің үстине ийтшыбын жаўдыраман. Мысырлылардың үйлери хәм олар жасап атырған жер ийтшыбынға толып кетеди. ²² Бірақ сол күни халқым жасайтуғын Гошен жерин айырып қояман. Ол жерде ийтшыбын болмайды. Усылай етип, сен Мысыр жерінде Жаратқан Ийениң, яғный Мениң бар екенимди билип аласаң. ²³ Мен Өз халқым менен сениң халқыңның арасына айырмашылық қояман. Ертең усы белги әмелге асады“».

²⁴ Жаратқан Ийе айтқанын иследи. Фараонның сарайына, хызметкерлерінің үйлеріне хәм пүткіл Мысыр елине быжнаған ийтшыбынлар ушып келди. Ел ийтшыбынның кесиринен ўайран болды.

²⁵ Сонда фараон Муўса менен Харонды шақыртып алып, оларға: – Барыңлар, Қудайыңызға усы елде қурбанлық бериңдер, – деди.

²⁶ Бірақ Муўса оған былай деп жуўап берди:

– Булай ислесек, туўры болмайды. Өйткени мысырлылар Қудайымыз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериўимизди жеркенишли деп санады. Егер олар жеркенишли деп санаған нәрсени көз алдында ислесек, олар бизлерди тас боран қылып өлтирмей ме? ²⁷ Қудайымыз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериў ушын, бизлер шөлде үш күнлик жол жүрип барыўымыз керек.

²⁸ Сонда фараон:

– Шөлде Қудайыңыз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериўиңиз ушын, сизлерди жибермен. Тек жүдә узақлап кетпеңдер. Енди мен ушын дуўа етиңдер, – деди.

²⁹ Муўса оған:

– Ертең сизден, хызметкерлеріңізден хәм халқыңыздан ийтшыбынлар

кетсин деп, сизиң алдыңыздан шығыўдан-ақ, Жаратқан Ийеге дуўа етемен. Тек сиз Жаратқан Ийеге қурбанлық бериў ушын халықты жибермей қалып, бизлерди және алдамаң, – деди.

³⁰ Солай етип, Муўса фараонның алдынан шығып, Жаратқан Ийеге дуўа етти. ³¹ Жаратқан Ийе Муўсаның тилегин орынлап, ийтшыбынларды фараоннан, оның хызметкерлеринен хәм халқынан алып таслады. Бирде бир ийтшыбын қалмады. ³² Солай болса да, фараон бул рет те жүрегин қатал қылып, халықты жибермеді.

9

Тоғызыншы бап

Бесинши жаза: маллардың қырылыўы

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Фараонға барып, оған еврейлердиң Қудайы Жаратқан Ийениң, яғный Мениң мына сөзлеримди жеткиз: „Маған сыйыныўы ушын, халқымды жибер. ² Егер жиберийден бас тартып, оларды иркип тура берсең, ³ онда Жаратқан Ийе, яғный Мен қолымды созып, даладағы малларыңа: атларыңа, ешеклерине, түйелерине, ири хәм майда малларыңа күшли оба жиберемен. ⁴ Бирақ израиллылардың малларын мысырлылардың малларынан айырып қояман. Израиллылардың малларының хеш бири өлмейди. ⁵ Жаратқан Ийе ўақытты да белгилеп, ертеңине Өзиниң айтқанларын Мысыр жеринде ислеитүғынын айтты“».

⁶ Ертеңине Жаратқан Ийе айтқанын иследи: мысырлылардың барлық маллары қырылып қалды. Бирақ израиллылардың хеш бир малы өлмеді.

⁷ Фараон адам жиберип, израиллылардың бирде бир малының өлмегенин билди. Солай болса да, ол жүрегин қатал қылып, халықты жибермеді.

Алтыншы жаза: шыйқанлар

⁸ Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди: «Пештен қосыўыслап күл алыңлар, Муўса сол күлди фараонның көз алдында аспанға қарай шашып жиберсин. ⁹ Күл шаңға айланып, пүткил Мысыр ели бойлап көтериледи. Елдиң хәмме жериндеги адамлардың хәм маллардың үстилерине ириңли шыйқанлар шығады».

¹⁰ Солай етип, Муўса менен Харон пештен күл алып, фараонның көз алдында турды. Муўса күлди аспанға қарай шашып жибергенде, адамларға хәм малларға ириңли шыйқанлар шықты. ¹¹ Сыйқыршылар да шыйқанның кесиринен Муўсаның алдына келе алмады. Себеби пүткил мысырлылар менен бирге оларға да шыйқан шыққан еди. ¹² Бирақ Жаратқан Ийе фараонның жүрегин қатал қылды. Жаратқан Ийениң Муўсаға айтқанындай,

фараон Муўса менен Харонды тыңламады.

Жетинши жаза: буршак

¹³ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Таң азанда фараонның қарсы алдына шығып тур хэм оған еврейлердің Қудайы Жаратқан Ийениң, яғный Мениң мына сөзлеримди жеткиз: „Маған сыйыныуы ушын, халқымды жибер.

¹⁴ Болмаса, бул рет сениң өзине, хызметкерлериңнің хэм халқыңның үстине барлық бәлелеримди жаўдыраман. Солай етип, сен бул дүньяда Маған тең келетуғыны жоқ екенин билип аласаң. ¹⁵ Өйткени Мен қолымды көтерип, сени хэм халқыңды қырғынға дуўшар қылсам, жер жүзинен жоқ болып кеткен болар едиң. ¹⁶ Бирақ Өз құдиретимди саған көрсетиў ушын хэм атымды пүткил дүньяға жайыў ушын, Мен сени тири сақладым. ¹⁷ Сен еле де халқыма қарсылық көрсетип, оларды жибермей атырсаң. ¹⁸ Сонлықтан ертең усундай ўақытта Мысыр пайда болғаннан баслап, хәзирге дейин хеш қашан болып көрмеген күшли буршак жаўдыраман. ¹⁹ Енди малларыңды хэм далада болған хэмме нәрсенди пана жерлерге жыйнаўды буйыр. Буршак жаўғанда ишке киргизилмей далада қалған барлық адамлар хэм маллар өледі“».

²⁰ Фараонның хызметкерлери арасында Жаратқан Ийениң айтқан сөзинен қорққанлар қулларын хэм малларын тезлик пенен үйлерине алып келди. ²¹ Ал Жаратқан Ийениң айтқан сөзин писент етпегенлер қулларын хэм малларын далада қалдырды.

²² Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға: «Қолыңды аспанға қарай соз. Сонда Мысырдың хэмме жерине, адамлардың, маллардың хэм даладағы барлық өсимликлердің үстине буршак жаўады», – деди. ²³ Муўса таяғын аспанға қарай созғанда, Жаратқан Ийе гүлдирмама хэм буршак жиберди хэм жерге жасыл түсти. Солай етип, Жаратқан Ийе Мысырға буршак жаўдырды.

²⁴ Усылайынша, күшли буршак қуйып, үзликсиз жарқыраған шақмақ шағып турды. Мысыр Мысыр болғалы, бундай буршак жаўып көрмеген еди.

²⁵ Буршак Мысырда далада болғанның хэммесин: адамларды, малларды хэм пүткил өсимликлерди набыт қылып, барлық тереклерди сындырды. ²⁶ Тек израиллылар жасаған Гошен жерине буршак жаўмады.

²⁷ Соңынан фараон Муўса менен Харонды шақыртып алып, оларға былай деди:

– Бул рет мен айып иследим. Жаратқан Ийе ҳақ, ал мен хэм мениң халқым нахақпыз. ²⁸ Жаратқан Ийеге дуўа етиңлер. Гүлдирмама менен буршақтың усы жаўғаны да жетер. Мен сизлерди жиберемен, артық услап турмайман.

²⁹ Муўса оған былай деди:

– Қаладан шыға сала, қолларымды жайып, Жаратқан Ийеге дуўа етемен. Сонда гүлдирмама тоқтап, буршак та жаўмайтуғын болады. Бул арқалы сиз

бул дүньяның Жаратқан Ийеге тийисли екенін билип аласыз. ³⁰ Бірақ мен сизиң хәм хызметкерлериңиздиң Қудайдан, Жаратқан Ийеден еле де қорқпай атырғаныңызды билемен.

³¹ Солай етип, зығыр хәм арпа набыт болған еди. Себеби сол ўақытта арпа масақ байлап, зығыр гүллеп қалған еди. ³² Бірақ бийдай туқымлас өсимликлер кеш писетуғын болғанлықтан, зыян көрмеді.

³³ Муўса фараонның алдынан кетип, қаладан шықты. Ол қолларын жайып, Жаратқан Ийеге дуўа еткенде, гүлдирмама хәм буршақ тоқтап, жаўын тынды.

³⁴ Фараон жаўынның, буршақтың хәм гүлдирмаманың тоқтағанын көргенде, және гүна ислеўин даўам етті. Оның өзи де, хызметкерлери де жүреклерин қатал қылды. ³⁵ Жаратқан Ийениң Муўса арқалы айтқанындай, фараон жүрегін қатал қылып, израиллыларды жибермеді.

10

Оныншы бап

Сегизинши жаза: шегирткелер

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Фараонға бар. Олардың арасында кәраматлы белгилеримди көрсетиў ушын, Мен фараонның хәм оның хызметкерлериниң жүрегін қатал қылып қойдым. ² Ал сизлер болса, Мениң Жаратқан Ийе екенімди билип алыўыңыз ушын, мысырлыларды қалай масқара еткеним хәм олардың арасында көрсеткен нышанларым хәққинда балаларыңа хәм балаларыңның балаларына айтып бериң».

³ Муўса менен Харон фараонға барып, оған былай деди: «Еврейлердиң Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Қашанға дейин Маған бас иймейжақсаң? Маған сыйыныўы ушын, халқымды жибер. ⁴ Халқымды жиберийден бас тартсаң, ертең елиңе шегирткелерди жиберемен. ⁵ Олардың жер бетин қаплайтуғыны соншелли, жер бети көринбей қалады. Олар буршақтан аман қалған өнимлериңизди хәм даладағы барлық тереклериңиздиң қалған жапырақларын жеп қояды. ⁶ Сениң үйлериң, барлық хызметкерлериңниң хәм пүткил мысырлылардың үйлери шегирткеге толып кетеди. Ата-бабаларың усы жерге қоныс басқан күннен бүгінге дейин, хеш қашан бундай нәрсени көрген емес“». Кейин Муўса бурылып, фараонның қасынан шығып кетти.

⁷ Сонда хызметкерлери фараонға: «Бул адам қашанға дейин бизлерди қыйнайды? Оларды жибериң. Барып, Қудайы Жаратқан Ийеге сыйынсын. Мысырдың набыт болып атырғанын еле түсинбей атырсыз ба?» – деди.

⁸ Солай етип, олар Муўса менен Харонды фараонның алдына және

шақыртып алды. Фараон оларға:

– Барыңлар, Құдайыңыз Жаратқан Ийеге сыйыныңдар. Бирақ, кимлер баражақ? – деди.

⁹Муўса оған:

– Бизлер жас хәм ғаррымыз, улларымыз, қызларымыз, майда хәм ири малларымыз, хәммемиз бирге кетемиз. Өйткени Жаратқан Ийеге арнап байрам қылыўымыз керек, – деди.

¹⁰Фараон оларға:

– Аўа, сизлерге Жаратқан Ийе яр болсын деп, бала-шағаларыңыз бенен бирге жиберейин бе? Өне, нийетиңиз қара екени көринип тур! ¹¹Бул болмайды. Тек ер адамлар кетип, Жаратқан Ийеге сыйынсын. Сизлердин сорағаныңыз да сол емес пе? – деди.

Соң Муўса менен Харон фараонның алдынан қуўып шығарылды.

¹²Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға: «Қолыңды Мысыр елине қарай соз. Елди шегиртке қапласын хәм буршақтан аман қалған барлық өсимликлерди жеп қойсын», – деди. ¹³Солай етип, Муўса таяғын Мысыр елине қарай созды. Жаратқан Ийе сол күни күндиз-түни удайына елде шығыс самалын естирди. Азан болғанда, шығыс самалы шегирткелерди алып келди. ¹⁴Шегирткелер Мысырға хұжим жасап, оның хәмме жерин жайлап кетти. Олардың көп болғаны соншелли, бундай есап-сансыз шегиртке бұрын болмаған да, буннан былай болмайды да. ¹⁵Шегирткелер жер бетин басып кеткенликтен, жер қап-қара болып қалды. Олар барлық өсимликлерди, буршақтан аман қалған тереклердеги мийўелердин хәммесин жеп қойды. Мысырдың хеш бир жеринде, я тереклерде болып, я даладағы өсимликлерде болып, жасыл жапырақ қалмады.

¹⁶Фараон тезлик пенен Муўса менен Харонды шақыртты да, оларға былай деди: «Мен Құдайыңыз Жаратқан Ийеге хәм сизлерге қарсы гүна иследим.

¹⁷Өтинемен, және бир мәртебе гүнамды кеширип, Құдайыңыз Жаратқан Ийеге дуўа етиңдер. Ол мени бул өлим әкелетуғын апаттан қутқарсын».

¹⁸Муўса фараонның алдынан шығып, Жаратқан Ийеге дуўа етти. ¹⁹Сонда Жаратқан Ийе самалдың бағытын өзгертип, батыс жақтан күшли самал естирди. Самал шегирткелерди көтерип апарып, Қамыс теңизине^f төкти. Пүткил Мысыр елинде бирде бир шегиртке қалмады. ²⁰Деген менен, Жаратқан Ийе фараонның жүрегин қатал етип қойғанлықтан, ол израиллыларды жибермеді.

---

^fҚамыс теңизи – Бул әдетте „Қызыл теңизи“ деп аўдарылып келген, бирақ бул хәзирги „Қызыл теңизи“ емес. Еврейше текстте буны „Қамыс теңизи“ деп атайды.

Тоғызыншы жаза: қара түнек

²¹ Буннан соң, Жаратқан Ийе Муўсаға: «Қолыңды аспанға қарай соз, Мысыр елин тас түнек қараңғылық қаплайды», – деди. ²² Муўса қолын аспанға қарай созғанда, Мысырды үш күн бойы қойыу қараңғылық қаплады. ²³ Үш күн дауамында адамлар бир-биреуін көре алмай қалып, хеш ким орнынан қозғала алмады. Бірақ израиллылар жасаған жер ғана жақты болды.

²⁴ Сонда фараон Муўсаны шақыртып алып, оған:

– Барыңлар, Жаратқан Ийеге сыйыныңлар. Бала-шағаңыз сизлер менен кете берсин. Тек майда хәм ири малларыңыз қалсын, – деди.

²⁵ Деген менен, Муўса оған былай деди:

– Болмайды! Малларымызды да алып кетиуимизге рухсат бериуиңиз керек. Себеби Қудайымыз Жаратқан Ийеге жандырылатуғын қурбанлықлар хәм басқа қурбанлықлар беремиз. ²⁶ Малларымызды да бирге алып кетемиз. Бул жерде бирде бир туяқ қалмауы тийис. Себеби Қудайымыз Жаратқан Ийеге сыйынуымыз ушын, шалынатуғын малды олардың ишинен аламыз. Ол жерге барғанымызша, Жаратқан Ийеге қайсы малларды бериуимиз кереклигин билмеймиз.

²⁷ Бірақ Жаратқан Ийе фараонның жүрегін қатал қылып қойғанлықтан, ол израиллыларды жибергиси келмеди. ²⁸ Фараон Муўсаға:

– Қараңды батыр. Енди қайтып көзиме көринбе. Көзиме көринген күни-ақ, өлесен, – деди.

²⁹ Муўса оған:

– Айтқаныңыздай болсын. Енди қайтып, көзиңізге көринбеймен, – деди.

11

Он биринши бап

Оныншы жаза: туңғышлардың өлтирилиуи

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Фараонның басына хәм Мысыр елине және бир бәле жаудыраман. Соннан кейин, ол кетиуиңізге рухсат етеди, хәтте, сизлерди бул жерден пүткиллей кууып шығарады. ² Сен израиллыларға айт, хәр бир ер адам хәм хәр бир хаял қоңсысынан гүмис хәм алтын буйымларды сорап алсын».

³ Жаратқан Ийе Израил халқын мысырлыларға унамлы етип көрсетти. Муўса да Мысырда фараонның хызметкерлериниң хәм халқының алдында мәртебели еди.

⁴ Солай етип, Муўса фараонға: «Жаратқан Ийе былай дейди: „Түнниң ярымында Мысырды аралап өтемен. ⁵ Сонда Мысырдағы хәмме туңғыш

уллар: тахтында отырған фараонның баласынан, дигирман тартатуғын шоры хаялдың баласына дейін, сондай-ақ барлық маллардың туңғыш төллери өледі. ⁶ Пүткил Мысыр ели бурын болмаған хәм енди қайтып болмайтуғын дад салып ұай-ұайласқан даұысларға толып кетеді. ⁷ Ал израиллылардың хеш бир адамына, я малына хеш қандай зыян тиймейди. Усы арқалы сизлер Мениң, Жаратқан Ийениң израиллылар менен мысырлылар арасына қандай айырмашылық қойғанымды билип аласыз“. ⁸ Сонда мына хызметкерлериңнің хәммеси келип, маған тәжим етип: „Сен де кет, сениң изиңе ерген пүткил халық та кетсин“, – дейсизлер. Соннан соң, мен кетемен», – деди. Муўса фараонның алдынан қатты қәхәрленип шығып кетти.

⁹ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға: «Мысырда Мениң кәраматларым көбейиуи ушын, фараон сизлерди тыңламайды», – деди. ¹⁰ Солай етип, Муўса менен Харон фараонның алдында усы барлық кәраматларды иследи. Бирақ Жаратқан Ийе фараонның жүрегин қатал қылып қойғанлықтан, ол израиллыларды өз жеринен жибермеді.

12

Он екинши бап

Қутқарылыұ асы

¹ Жаратқан Ийе Мысыр жеринде Муўса менен Харонға былай деди: ² «Бул ай сизлер ушын биринши ай, жылдың биринши айы болады. ³ Пүткил Израил жәмийетине айтыңлар: усы айдың онында хәр бир хожалық басшысы өз хожалығы ушын бир қой ямаса ешки таңлап алсын. ⁴ Егер бир хожалықтағы адамлар саны усы жанлықтың гөшин жеп таұыса алмайтуғындай аз болса, онда оны жақын қоңсысы менен бөлиссин. Жанлықтың үлкен-кишилигине қарап, оны қанша адамның жей алатуғынын анықлаұыңыз керек. ⁵ Сизлер таңлап алған қой ямаса ешки минсиз, бир жыллық еркек жанлық болсын. ⁶ Жанлықты усы айдың он төртине дейін бағып, сол күни кеште Израил жәмийетиниң хәр бир шаңарағы өз жанлықтарын сойыұы тийис. ⁷ Олар қанды алып, өзлери гөшти жейтуғын үйлериңнің қапысының жақлаұларына хәм кесе ағашына жақсын. ⁸ Сол күни кеште гөшти отқа писирип, оны ашытқысыз нан хәм ашшы шөплер менен жесин. ⁹ Гөшти шийкилей ямаса суұға писирип емес, ал бас-сыйрағы хәм ишек-қарны менен бирге отқа писирип жеңлер. ¹⁰ Гөш азанға дейін қалмаұы тийис. Егер оннан аұысып қалса, оны отта өртеп жибериңлер. ¹¹ Сизлер гөшти жеп атырған ұақтыңызда, беллериңиз буұыұлы, аяқ кийимиңиз кийиұли, таяғыңыз қолыңызда болсын. Гөшти тез жеңлер. Бул – Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыұ асы.

¹² Мен сол түни Мысыр жеринен өтемен. Ондағы адамлардың да, маллардың да хәр бир туңғышын өлтиремен хәм Мысырдың пүткил қудайларын хүким етемен. Мен – Жаратқан Иемен. ¹³ Өзлериңиз турған үйлердиң есигиниң жақлаўларына жағылған қан сизлер ушын нышан болады. Мен қанды көрип, сизлерди шетлеп өтемен. Мысыр елин жазалағанымда, өлим әкелиўши апат сизлерге хеш қандай зыян тийгизбейди. ¹⁴ Бул күн сизлер ушын еслеў күни болсын. Оны Жаратқан Иениң байрамы сыпатында байрамлаңлар. Бул байрамды байрамлаў келешек әўладларыңыз ушын мәңги қағыйда болып қалсын.

Ашытқысыз нан байрамы

¹⁵ Жети күн ашытқысыз нан жеңлер. Биринши күни-ақ үйлериңизден ашытқыны жоқ қылыңлар. Ким де ким усы жети күн ишинде ашытқы салынған нан жесе, ол Израил халқы арасынан жоқ қылынады. ¹⁶ Биринши хәм жетинши күнлери мухаддес жыйналысыңыз болсын. Сол күнлери тек өзлериңиз ушын аўқат таярлаўдан тысқары, хеш қандай жұмыс ислемендер. ¹⁷ Солай етип, сизлер Ашытқысыз нан байрамын байрамлаңлар! Өйткени анық сол күни Мен сизлерди топ-тобыңыз бенен Мысыр жеринен алып шықтым. Келешек урпақларыңыз бул күнди мәңги қағыйда сыпатында байрамласын. ¹⁸ Биринши айдың он төртинши күниниң кешинен жигирма биринши күниниң кешине дейин ашытқысыз нан жеңлер. ¹⁹ Сол жети күн даўамында үйлериңизде ашытқы болмасын. Ким де ким ашытқы салынған бир нәрсе жесе, мейли ол келгинди болсын, мейли жергиликли болсын, ол Израил жәмийети арасынан жоқ қылынады. ²⁰ Ашытқы салынған хеш нәрсе жемендер. Қай жерде жасасаңыз да, ашытқысыз нан жеңлер».

Биринши Қутқарылыў асы

²¹ Соннан кейин, Муўса Израилдың барлық ақсақалларын шақырып алып, оларға былай деди: «Хожалығыңыз ушын қозы ямаса ылақ таңлап алып, оны Қутқарылыў асы ушын сойыңлар. ²² Соң, бир баў майоран шөбин[§] алың да, оны қырмадағы қурбанлықтың қанына батырып, қанды қапыларыңыздың жақлаўларына хәм кесе ағашына жағыңлар. Азанға шекем хеш ким үйинен шықпасын. ²³ Жаратқан Ие мысырлыларды өлтириў ушын елден өткенде, қапыларыңыздың жақлаўларындағы хәм кесе ағашындағы қанды көрип, үйлериңизди шетлеп өтеди. Ол өлим әкелиўшиниң үйлериңизге кирип, сизлерди өлтириўине жол қоймайды. ²⁴ Өзлериңиз де, сизлердиң әўладларыңыз да буны мәңги қағыйда қылып орынлаңлар. ²⁵ Жаратқан Ие

[§]Майоран шөби – бул «назбайгүл» шөбине туқымлас өсимлик.

өзлериңизге беремен деп үәде еткен жерге киргениңизден кейин де, бул рәсимди өткизип барыңлар. ²⁶ Балаларыңыз сизлерден: „Бул рәсимнің мәниси қандай?“ – деп сорағанда, ²⁷ оларға: „Бул – Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыұ байрамының асы. Себеби Жаратқан Ийемиз мысырлыларды өлтиргенде, үйлеримизди шетлеп өтип, бизлерди аман қалдырды“, – деңлер».

Сонда халық тәжим етип, сыйынды. ²⁸ Соңынан израиллылар барып, Жаратқан Ийениң Муўса менен Харонға берген буйрығын толық орынлады.

²⁹ Түннің ярымында Жаратқан Ийе тахтында отырған фараонның туңғыш баласынан, камақта отырған тутқынның туңғыш баласына дейин, Мысыр елиндеги барлық туңғышларды хәм маллардың да туңғыш төллерин өлтирди.

³⁰ Сол күни түнде фараон, оның хызметкерлери хәм пүткил Мысыр аяққа турды. Мысыр ели дад салып, ұай-ұайласқан даўысларға толып кетти. Өйткени өли болмаған бирде бир үй жоқ еди.

Мысырдан шығыұ

³¹ Сол күни түнде-ақ фараон Муўса менен Харонды шақырып алып былай деди: «Барыңлар! Сизлер де, израиллылар да халқымның арасынан шығып кетиңлер. Өзлериңиз айтқаныңыздай, Жаратқан Ийеге сыйыныңлар.

³² Сондай-ақ майда хәм ири малларыңызды да алып кетиңлер. Ал маған пәтия бериңлер».

³³ Израиллылардың елден тезирек шығып кетиұи ушын, мысырлылар оларды асықтырды. «Болмаса, хәммемиз өлемиз», – дести олар. ³⁴ Солай етип, израиллылар еле ашымаған қамырларын табағы менен кийимлерине орады да, ийинлерине көтерип алды. ³⁵ Израиллылар Муўсаның айтқаны бойынша, мысырлылардан гүмис хәм алтын буйымлар менен кийимлер сорап алды.

³⁶ Жаратқан Ийе израиллыларды мысырлыларға унамлы қылып көрсеткенликтен, мысырлылар оларға сорағанын берди. Солай етип, израиллылар оларды тонап кетти.

³⁷ Израиллылар Рамсестен Суккотқа қарай жол алды. Бала-шағаларды есапламағанда, шама менен алты жүз мыңдай ер адам пияда жолға шықты.

³⁸ Және де, көп санлы басқа миллет адамлары, есап-сансыз майда хәм ири маллар да олар менен бирге кетти. ³⁹ Халық өзлери Мысырдан алып шыққан ашымаған қамырдан нан писирди. Себеби олар Мысырдан қуұып шығарылғанлықтан, қамырды ашытыұға да, жолға азық-аўқат таярлаұға да үлгере алмаған еди.

⁴⁰ Израиллылардың Мысырда жасағанына төрт жүз отыз жыл болған еди.

⁴¹ Төрт жүз отыз жылдың соңғы күни, анық сол күни Жаратқан Ийениң халқы топ-тобы менен Мысыр жеринен шықты. ⁴² Сол күни түнде Жаратқан Ийе израиллыларды Мысыр жеринен алып шығыұ ушын сергек болды.

Израиллылар да әуладлар дауамында сол түнди Жаратқан Ийеге бағышлап, ояў болыўы тийис.

Қутқарылыў асының қағыйдалары

⁴³ Соннан кейин, Жаратқан Ийе Муўса менен Харонға былай деди: «Қутқарылыў асының қағыйдалары мынадай: хеш бир жат жерли адам байрам асынан жемесин. ⁴⁴ Бирақ сатып алған кулларыңыз сүннет етилгеннен кейин, оннан жесе болады. ⁴⁵ Ўақытша қоныс басқанлар хәм жалланған жұмысшылар оннан жемеўи тийис. ⁴⁶ Ас таярланған үйде желинсин. Жанлықтың гөши үйдиң сыртына шығарылмасын хәм оның хеш бир сүйеги сындырылмасын. ⁴⁷ Пүткил Израил жәмийети Қутқарылыў байрамын байрамлаўы тийис. ⁴⁸ Араңызда жасап атырған келгинди адам Маған, Жаратқан Ийеге арналған Қутқарылыў байрамын байрамлаўды кәлесе, онда оның үйиндеги хәмме еркеклер сүннет етилиўи керек. Соңынан ол жергиликли халық турғыны сыпатында Израил халқына қосылып, байрамды байрамлай алады. Бирақ сүннетсиз адам Қутқарылыў байрамының гөшин жемесин. ⁴⁹ Жергиликли адам ушын да, араңызда жасайтуғын келгинди адам ушын да бир қағыйда қолланылады».

⁵⁰ Израиллылар Жаратқан Ийениң Муўса менен Харонға берген буйрығын толық орынлады. ⁵¹ Сол күнниң өзінде Жаратқан Ийе израиллыларды топ-тобы менен Мысыр жеринен алып шықты.

13

Он үшінши бап

Туңғыш уллардың Қудайға бағышланыўы

¹ Буннан соң, Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Барлық туңғышларды Маған бағышлаңлар. Израиллылар арасында адамлардың да, маллардың да қарыннан биринши шыққанлары Меники», – деди.

³ Муўса халыққа былай деди: «Мысырдан, өзлериңиз кул болған елден шыққан бүгинги күнди есте сақлаңлар. Өйткени Жаратқан Ийе құдиретли қолы менен сизлерди ол жерден алып шықты. Ашытқы салынған хеш нәрсе жемеңлер. ⁴ Бүгин Абиб^h айында бул жерден шығып баратырсызлар.

⁵ Жаратқан Ийе сизлерди кенаан, хетт, амор, хиў хәм ебус халықларының жерлерине, ата-бабаларыңызға беремен деп ант ишкен, сүт хәм пал аққан елге апарғанда, усы айда мына рәсимди өткизиңлер: ⁶ жети күн ашытқысыз

---

^h Абиб – израиллылар ушын биринши ай болып есапланып, шама менен март айының ортасынан апрель айының ортасына шекемги ўақыт.

нан жеп, жетинши күни Жаратқан Ийеге арнап байрам қылыңлар. ⁷ Сол жети күн ишинде тек ашытқысыз нан жеңдер. Өзиңизде де, жасап атырған пүткил жериңизде де ашытқы салынған нан ямаса ашытқы болмасын. ⁸ Сол күни балаларыңызға: „Мысырдан шыққанымызда, Жаратқан Ийе бизлер ушын ислеген ислери себепли буларды ислеп атырмыз“, – деп түсиндириңдер. ⁹ Бул рәсим қолыңызда бир нышан, маңлайыңызда сақланатуғын яднама* болсын. Усылайынша, Жаратқан Ийениң нызамы аўзыңызда болсын. Себеби Жаратқан Ийе сизлерди күшли қолы менен Мысырдан алып шықты.

¹⁰ Сизлер де хәр жылы белгиленген ўақытта бул қағыйданы орынлаңлар.

¹¹ Жаратқан Ийе сизлерге хәм ата-бабаларыңызға ант ишкениндей, сизлерди Кенаан жерине апарып, сизлерге сол жерди бергенде, ¹² қарыннан биринши шыққанлардың хәммесин Жаратқан Ийеге бағышлаңлар. Малларыңыздың биринши туўылған барлық еркек төллери Жаратқан Ийеге тийисли.

¹³ Ешектиң хәр бир биринши туўылған төлиниң орнына бир қозы берип, сатып алыңлар. Егер олай етпесеңиз, гүррениң мойнын үзиң. Барлық туңғыш улларыңыздың қунын өтеўиңиз тийис.

¹⁴ Келешекте улларыңыз сизлерден: „Буның мәниси қандай?“ – деп сораса, оларға былай деп жуўап бериңдер: „Жаратқан Ийе бизлерди күдиретли қолы менен Мысырдан, бизлер кул болған елден алып шықты. ¹⁵ Фараон бизлерди жибермей, қайсарлық көрсеткенде, Жаратқан Ийе Мысырда адамлардың хәм маллардың барлық туңғышларын өлтирди. Сонлықтан маллардың туңғыш төллерин Жаратқан Ийеге қурбанлыққа беремиз, ал туңғыш улларымыз ушын қун төлеймиз“. ¹⁶ Бул рәсим қолыңызда бир нышан, есиңизде сақланатуғын яднама болсын. Себеби Жаратқан Ийе сизлерди күдиретли қолы менен Мысырдан алып шықты».

Қамыс теңизинен өтиў

¹⁷ Фараон израиллыларды жибергенде, филист халқының жери арқалы өтетуғын жол қысқарақ болса да, Қудай оларды ол жер арқалы алып жүрмеді. Себеби Қудай: «Халық урысқа дуўшар болатуғынын билгенде өкинип, Мысырға қайтып кетиўи мүмкин», – деп ойлады. ¹⁸ Қудай халықты Қамыс теңизине шөл жолы менен айландырып апарды. Израиллылар Мысырдан қарыў-жарақ пенен шыққан еди. ¹⁹ Муўса Юсуптиң сүйеклерин де өзи менен бирге алып шыққан еди. Өйткени Юсуп израиллыларға ант иштирип: «Қудай сизлерге сөзсиз нәзер салады. Сонда сүйеклеримди бул жерден алып кетиңдер», – деп нәсиятлап кеткен еди.

²⁰ Израиллылар Суккоттан шығып, шөл шетиндеги Этамға орналасты.

²¹ Олардың күни-түни жол жүриўи ушын, Жаратқан Ийе күндиз минара сыяқлы булт болып жол көрсетип, түнде минара сыяқлы от болып жолларына

жарық түсіріп, оларды баслап жүрди. ²² Күндиз булт, түнде от халықтың алдынан бир дем де узақламады.

14

Он төртінши бап

¹ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Израиллыларға айт, олар изге қайтып, Пи-Ғахироттың қасына, Мигдол менен теңиз арасына, Баал-Сефонның қарсысындағы теңиз жағасына орналассын. ³ Сонда фараон: „Израиллылар ел гезип, адасып кетти, олар шөл қоршауында қалды“, – деп ойлайды. ⁴ Мен фараонның жүрегін қатал қыламан хәм ол израиллылардың изинен қуады. Солай етип, Мен фараонды хәм оның пүткил әскерлерин жеңип, Өз салтанатымды көрсетемен. Сонда мысырлылар Мениң Жаратқан Ийе екенімди билип алады». Израиллылар айтылғанды иследи.

⁵ «Израил халқы қашып кетипти», – деген хабар Мысыр патшасына жеткенде, ол хәм оның хызметкерлери израиллылар туўралы көз қарасларын өзгертип: «Бизлер не ислеп қойдық? Израиллыларды жиберемиз деп, қулларымыздан айырылды-ғо!» – дести. ⁶ Фараон өзиниң саўаш арбасын жектирип, ләшкерлерин таярлады. ⁷ Ол алты жүз сайланды саўаш арбасын, Мысырдың басқа барлық саўаш арбаларын хәм олардың басшыларын жанына алды. ⁸ Жаратқан Ийе Мысыр патшасы фараонның жүрегін қатал қылып қойды. Ол нық қәдем атып баратырған израиллылардың изинен қуып кетти. ⁹ Мысырлылар фараонның пүткил атлы саўаш арбалары, атлылары хәм әскерлери менен израиллылардың изине түсип, теңиз жағасына, Пи-Ғахирот жақынына, Баал-Сефонның қарсысына ордасын қурған израиллыларға жетип алды.

¹⁰ Фараон жақынласып қалды. Израиллылар артына бурылып қараса, мысырлылардың излеринен қуып қиятырғанын көрди. Сонда олардың зәррелери ушып, Жаратқан Ийеге пәрияд етти. ¹¹ Олар Муўсаға былай деди: – Мысырда қәбир жоқтай, бизлерди шөлде өлийге алып келдиң бе? Мысырдан алып шығып, бизлерге не қылғаның? ¹² Мысырда болғанымызда, саған: «Бизлерди тынышымызға қой, мысырлыларға хызмет ете берейик», – деген жоқ па едик? Шөлде өлгеннен гөре, мысырлыларға қул болғанымыз жақсырақ еди-ғо!

¹³ Бирақ Муўса оларға:

– Қорқпаңлар! Орныңызда беккем турып, Жаратқан Ийениң бүгин сизлерди қалай қутқаратуғынын көриңлер. Бүгин өзлериңиз көрип турған мысырлыларды енди хеш қашан көрмейсизлер. ¹⁴ Жаратқан Ийе сизлер ушын урысады. Ал сизлер тыныш турсаңыз болды, – деди.

¹⁵ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Неге Маған пәрияд етип атырсаң? Израиллыларға айт, алға қарай жылжый берсин. ¹⁶ Ал сен таяғыңды көтерип, оны теңиздің үстине қарай соз да, суўды қақ айыр. Сонда израиллылар теңиздің ишинен қурғақ жер арқалы жүрип өтеди. ¹⁷ Мен мысырлылардың жүрегін қатал қыламан. Олар израиллылардың изинен қуўады. Мен фараонды, оның барлық әскерлерін, саўаш арбаларын хәм атлыларын жеңип, Өз салтанатымды көрсетемен. ¹⁸ Фараон, оның саўаш арбалары хәм атлылары себепли салтанатқа ерискенімде, мысырлылар Мениң Жаратқан Ийе екенімди билип алады».

¹⁹ Израил ордасының алдында баратырған Қудайдың периштеси орнын өзгертип, артқа өтті. Халықтың алдындағы минара сыяқлы булт та орнын өзгертип, артқа, ²⁰ Мысыр әскерлериниң хәм Израил халқының ортасына барып турды. Булт мысырлылар тәрәпте қараңғылық орнатып, израиллылар тәрәпти жақты қылып турды. Сол себептен түн бойы еки тәрәп бир-бирине жақынласа алмады.

²¹ Муўса қолын теңиздің үстине қарай созды. Жаратқан Ийе пүткил түн бойы шығыстан күшли самал естирип, теңиз суўын изге ийтерди хәм теңизди қурғақ жерге айландырды. Суў екиге бөлинди. ²² Израиллылар қурғақ жерди басып, теңиздің ортасынан өтті. Теңиз суўы оң хәм шеп тәрәпте оларға дийўал болып турды. ²³ Ал мысырлылар олардың излеринен қуўды, фараонның барлық атлары, саўаш арбалары хәм атлылары теңиздің ишине кирип кетти. ²⁴ Таң атарда Жаратқан Ийе минара сыяқлы от хәм булт ишинен Мысыр ордасына нәзер салып, оларды албыратып таслады. ²⁵ Қудай олардың саўаш арбаларының дөңгелеклерин шығарып таслағанда, олар зорға қозғалды. Сонда мысырлылар: «Израиллылардан қашайық. Өйткени олар ушын Жаратқан Ийениң Өзи бизлерге қарсы урысып атыр», – дести.

²⁶ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға: «Қолыңды теңиздің үстине қарай соз. Суўлар мысырлыларды, олардың саўаш арбаларын хәм атлыларын басып кетсин», – деди. ²⁷ Солай етип, Муўса қолын теңиздің үстине қарай созды хәм таңға жақын теңиз өз халына қайтты. Сонда қашып атырған мысырлылар суўға дуўшар болып, Жаратқан Ийе оларды теңиздің ишине батырып жиберди. ²⁸ Өз халына қайтқан суў саўаш арбаларын, атлыларды, яғный израиллылардың изинен теңизге түскен фараонның пүткил ордасын жутып кетти. Олардан бирде бир адам аман қалмады.

²⁹ Деген менен, израиллылар теңиздің ишинен қурғақ жер арқалы жүрип өткен еди. Суўлар оң хәм шеп тәрәпте турып, оларға дийўал болған еди.

³⁰ Жаратқан Ийе сол күни израиллыларды мысырлылардың қолынан қутқарды. Израиллылар мысырлылардың теңиз жағасында өлип жатырғанын көрди. ³¹ Жаратқан Ийениң мысырлыларға көрсеткен уллы құдиретин көрген

Израил халқы Жаратқан Ийеден қорқып, Оған хәм Оның қулы Муўсаға исенди.

15

Он бесинши бап

Қутқарылыў жыры

¹ Соннан соң, Муўса хәм израиллылар Жаратқан Ийеге мына жырды айтты:

«Жырлайман Жаратқан Ийени,
Себеби еристи Ол салтанатлы жеңиске,
Атларды да, атлыларды да ылақтырды теңизге.

² Жаратқан Ийе күш-қуўатым мениң,
Қосығымды Оған арнайман,
Қутқарды мени Ол,
Олдур мениң Қудайым.
Алғыслар айтаман Оған,
Ол мениң әкемнің Қудайы,
Уллылайман Оны мен.

³ Жаратқан Ийе жаўынгердур,
Аты Оның – Жаратқан Ийе.

⁴ Ол фараонның саўаш арбаларын,
Хәм ләшкерлерин атты теңизге.
Ғарқ болды Қамыс теңизине,
Оның сайланды ләшкербасылары да.

⁵ Терең суўлар қаплады оларды,
Батып кетти тас сыяқлы туңғыйыққа.

⁶ Сениң оң қолың, О Жаратқан Ийе,
Құдиретли күшке ийедур.
Сениң оң қолың, О Жаратқан Ийе,
Тас-талқан етер душпанды.

⁷ Әжайып уллылығың менен,
Саған қарсы шыққанларды,
Жер менен жексен қыласаң,
Жибересең оларға ғәзебиңди,
Сабан сыяқлы күйдирип, күл қыласаң оларды.

⁸ Мурныңның деминен,

Жыйналды суўлар бир жерге.
Дийўал сыяқлы болып толқынлар,
Теңиз қойнында қатып қалды.

⁹ Сонда душпан былай деди:
„Услайман оларды изинен қуўып,
Олжаны бөлемен кеўлимди тоқ қылып,
Қыраман оларды қылышымды жалаңашлап“.

¹⁰ Демиң менен үшлеп едиң,
Қаплады теңиз оларды.
Қорғасындай батты уллы суўларға.

¹¹ О Жаратқан Ийе, қудайлар арасында Саған уқсағаны бар ма?
Сен сыяқлы мухаддесликте уллы, айбаты менен алғысқа ылайық болған?
Кәраматлар жаратыўшы бар ма?

¹² Созып едиң оң қолыңды,
Жутып кетти жер оларды.

¹³ Өзиң қутқарған халқыңды,
Жетеледиң сүйиспеншилигиң менен,
Алып бардың күдиретиң менен мухаддес мәканыңа.

¹⁴ Қалтырасар еситип миллетлер,
Қорқыныш бийледі Филистия халқын.
¹⁵ Хүрейлери ушады Эдом бийлериниң,
Дирилди басар Моаб көсемлерин,
Үмитсизликке түсти пүткил Кенаан тұрғынлары.

¹⁶ Жүреги суўлар хәм қорқыў басар оларды,
Сениң халқың өтип кеткенше, о Жаратқан Ийе,
Сен ийелик еткен халық өтип кеткенше,
Билегиңниң күши алдында тас болып тилсиз қатып қалар.

¹⁷ О, Жаратқан Ийе! Апарасаң халқыңды Өз таўыңа,
Жайластырасаң Өзиң мәкан қылып алған жерге,
Қолларың менен құрған мухаддес мәканға, о, Ийе!

¹⁸ Хүқимдарлық қылар шексиз хәм мәңгиге Жаратқан Ийе».

¹⁹ Фараонның атлары, саўаш арбалары хәм атлылары теңиз ишине киргенде,
Жаратқан Ийе суўларды олардың үстине қайтарып әкелди. Ал израиллылар
теңиздиң ишинен құрғақ жер арқалы жүрип өтті.

²⁰ Харонның әжапасы пайғамбар Мәриям қолына дәп алды. Басқа барлық
хаяллар да дәп алып, ойнаўы менен оның изине ерди. ²¹ Мәриям нақыратты
қайталап былай деп жырлады:

«Жырлаң Жаратқан Ийени,
Себеби еристи Ол салтанатлы жеңиске.
Атларды да, атлыларды да ылақтырды теңизге».

Ашшы суў

²² Муўса израиллыларды Қамыс теңизинен баслап шыққаннан соң, олар Шур шөлине барды хәм шөлде үш күн жүрсе де, суў таба алмады. ²³ Соңынан олар Мара деген жерге барды. Бирақ Мараның суўы ашшы болғанлықтан, олар ише алмады. Сонлықтан сол жер Мара¹ деп аталды. ²⁴ Сонда халық Муўсаға: «Не ишемиз?» – деп наразы болып, тоңқылдай баслады.

²⁵ Муўса Жаратқан Ийеге жалбарынды. Жаратқан Ийе оған бир ағашты көрсетти. Муўса оны суўға ылақтырып жибергенде, суў душшы болып қалды.

Сол жерде Жаратқан Ийе халық ушын қағыйда хәм нызам берди хәм оларды сынады. ²⁶ Жаратқан Ийе оларға былай деди: «Егер сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийениң, яғный Мениң сөзимди дыққат пенен тыңлап, алдымда туўры болған ислерди ислесеңлер, буйрықларыма кулақ асып, хәмме қағыйдаларымды орынласаңлар, мысырлыларға берген кеселликтің хеш бирин сизлерге бермеймен. Себеби Мен – сизлерге шыпа бериўши Жаратқан Ийемен».

²⁷ Соннан кейин, олар Элимге келди. Сол жерде он еки булақ хәм жетпис пальма ағашы бар еди. Солай етип, олар суў жағасына орналасты.

16

Он алтыншы бап

Манна хәм бөденелер

¹ Израил халқының пүткил жәмийети Элимнен шықты. Олар Мысырдан шыққанынан кейинги екинши айдың он бесинши күни Элим хәм Синай арасында жайласқан Син шөлине келди. ² Шөлде хәммеси Муўса менен Харонға наразы болып, ³ оларға былай деп тоңқылдады: «Қәнекей, Мысырда-ақ Жаратқан Ийениң қолынан өлип қоя қойғанда болар еди. Хеш болмаса, ол жерде гөш салынған қазанлардың қасында отырып, тойғанымызша нан жер едик. Бирақ сизлер пүткил халықты ашылықтан өлтириў ушын, бизлерди усы шөлге алып келдиңиз».

⁴ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Мине, Мен сизлерге аспаннан

---

¹Мара – «ашшы» дегенди аңлатады.

нан жаўдыраман. Халық хәр күни шығып, бир күнлик нанын жыйнап алсын. Усылайынша Мен оларды сынап, олардың Мениң көрсетпелерим бойынша жасайтуғынын ямаса жасамайтуғынын көрежақпан. ⁵ Ал алтыншы күни^j олар хәр күни жыйнағанынан еки есе артық қылып топлап, таярлап қойсын».

⁶ Муўса менен Харон пүткил израиллыларға былай деди: «Сизлерди Мысырдан Жаратқан Ийениң Өзи алып шыққанын бүгин кеште билип аласызлар. ⁷ Ал ертең азанда Жаратқан Ийениң салтанатын көресизлер. Себеби Ол сизлердиң Өзине наразы болып, тоңқылдағаныңызды еситти. Бірақ бизлерге наразы болатуғындай, бизлер ким болыппыз?» ⁸ Кейин Муўса былай деди: «Кешқурын сизлерге жеў ушын гөш, азанда тойғаныңызша нан берилгенде, сизлер Жаратқан Ийениң салтанатын көресизлер. Өйткени Жаратқан Ийе сизлердиң Өзине қарсы наразылық билдиргениңизди еситти. Ал бизлер ким болыппыз? Сизлер бизлерге емес, ал Жаратқан Ийеге наразылық билдирип атырсызлар».

⁹ Кейин Муўса Харонға: «Израил халқының пүткил жәмийетине айт, Жаратқан Ийениң алдына келсин. Себеби Жаратқан Ийе олардың наразылығын еситти», – деди.

¹⁰ Харон Израил халқының пүткил жәмийетине усыларды айтып турғанда, олар шөлге қарады. Сонда Жаратқан Ийениң салтанаты булт ишинде көринди.

¹¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ¹² «Мен израиллылардың тоңқылдыларын еситтим. Оларға мынадай деп айт: „Кешқурын гөш жеп, азанда нанға тоятуғын боласызлар. Сонда сизлер Мениң – Қудайыңыз Жаратқан Ийе екенимди билип аласызлар“».

¹³ Кешқурын бөденелер ушып келип, орданы басып кетти. Ал азанда орданың этирапын шық қаплады. ¹⁴ Шық кепкенде, шөлдеги жердиң бетинде қыраўға уксаған, майда дән сыяқлы бир нәрсе көринди. ¹⁵ Буны көргенде, израиллылар бир-биринен: «Бул не?» – деп сорады. Себеби олар буның не екенин билмейтуғын еди.

Муўса оларға: «Бул – Жаратқан Ийениң сизлерге жеў ушын берген наны. ¹⁶ Жаратқан Ийе былай деп буйырады: „Хәр бир адам жей алғандайын жыйнап алсын. Шатырыңыздағы хәр бир адам ушын бир омерден^k алыңлар“».

¹⁷ Израиллылар айтылғанды ислеп, кимиси көп, кимиси аз жыйнады. ¹⁸ Омер менен өлшегенде, көп жыйнағанның артығы, аз жыйнағанның кемиси

---

^j Алтыншы күни – еврей календары бойынша жума күнин алтыншы күн деп есапланған.

^k Бир омер – шама менен 2,2 литр.

болмады. Хәр бир адам жей алатуғын муғдарда жыйнаған еди.

¹⁹ Муўса оларға: «Хеш ким оннан азанға дейин бир түйир қалдырмасын», – деди.

²⁰ Деген менен, айырымлар Муўсаны тыңламай, азанға дейин қалдырғанда, ол куртлап, сасый баслады хәм Муўсаның оларға ғәзеби келди.

²¹ Хәр күни азанда хәр бир адам өзи жей алатуғын муғдарда жыйнайтуғын еди. Ал қуяш қызған ўақытта жерде қалғанлары ерип кететуғын еди.

²² Алтыншы күни адам басына еки омерден, яғный еки есе жыйнайтуғын еди. Жәмийет басшылары келип, аўхалды Муўсаға билдирди. ²³ Муўса оларға былай деди: «Жаратқан Ийениң буйрығы усы. Ертең Жаратқан Ийеге арналған толық дем алатуғын мухаддес Шаббат* күни. Соның ушын, бүгин писиретуғыныңызды писирип, қайнататуғыныңызды қайнатып алыңлар. Ал аўысып қалғанын азанға дейин сақлап қойыңлар».

²⁴ Муўсаның буйырғанындай, халық аўысып қалғанды азанға дейин сақлап қойғанда, ол сасымады да, куртлап та кетпеди. ²⁵ Сонда Муўса оларға былай деди: «Аўысып қалғанды бүгин жеңлер. Себеби бүгин Жаратқан Ийе ушын Шаббат күни. Бүгин даладан манна таба алмайсызлар. ²⁶ Сизлер оны алты күн жыйнаңлар. Бирақ жетинши күни болған Шаббат күни ол улыўма болмайды».

²⁷ Жетинши күни айырымлар нан жыйнаў ушын сыртқа шыққанда, хеш нәрсе таба алмады. ²⁸ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Қашанға шекем буйрықларым хәм көрсетпелеримди орынлаўдан мойын таўлайсызлар? ²⁹ Минекей, Мен сизлерге Шаббат күнин бердим. Сонлықтан алтыншы күни сизлерге еки күнлик нан берип атырман. Жетинши күни хәр бир адам қай жерде жасап атырған болса, сол жерде қалсын, сыртқа шықпасын».

³⁰ Солай етип, халық жетинши күни дем алды.

³¹ Израиллылар сол нанды манна деп атады. Оның көриниси кинза туқымы сыяқлы болып, дәми пал қосылған шөрекке уқсайтуғын еди. ³² Муўса халыққа былай деди: «Жаратқан Ийе былай деп буйырады: „Сизлерди Мысырдан алып шыққанымда, Мениң сизлерге шөлде берген нанымды келешек әўладлардың көриўи ушын, оның бир омерин сақлап қойыңлар“».

³³ Муўса Харонға: «Бир ыдысты алып, ишине бир омер манна сал. Келешек әўладларға сақланып қалыўи ушын, оны Жаратқан Ийениң алдына қой», – деди.

³⁴ Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай, Харон маннаны сақлап қойыў ушын, оны Келисим сандығының алдына қойды.

³⁵ Израиллылар мәкан етилген Кенаан жерине жетип барғанша, қырк жыл

манна жеди. ³⁶Бир омер эфаның¹ оннан бир бөлегине туўры келетуғын еди.

17

Он жетинши бап

Жартастан аққан суў

¹Соңынан Израил халқының пүткил жәмийети Жаратқан Ийениң буйрығы бойынша Син шөлинен шықты да, бир жерден екинши жерге көшип-қонып жүрип, Рефидимге орналасты. Деген менен, ол жерде ишетуғын суў жоқ еди.

²Олар Муўсаға:

– Бизлерге ишетуғын суў бер, – деп урысты.

– Неге маған урысып атырсызлар? Неге Жаратқан Ийени сынап атырсызлар? – деди оларға Муўса.

³Бирақ халық шөллегенликтен, Муўсаға наразы болып: «Бизлерди не ушын Мысырдан алып шықтың? Бизлерди, балаларымызды ҳәм малларымызды шөлден өлтириў ушын ба?» – деп тоңқылдады.

⁴Муўса Жаратқан Ийеге дад салып:

– Бул халыққа не ислейин? Бираздан соң, олар мени тас боран қылып өлтиреди-ғо! – деди.

⁵Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Халықтың алдына өт. Нил дәрьясын урған таяғыңды ал да, Израил ақсақалларының айырымларын изиңе ертип, алға қарай жүр. ⁶Мине, Мен Хорреб таўындағы бир жартастың үстинде, сениң алдыңда тураман. Сен жартасты урғаныңда, суў атлығып шығады ҳәм халық суў ишеди.

Муўса Израил ақсақалларының көз алдында солай иследи.

⁷Солай етип, сол жер Масса^m ҳәм Мерибаⁿ деп атады. Себеби израиллылар сол жерде Муўса менен урысып: «Арамызда Жаратқан Ийе бар ма екен, я жоқ па екен?» – деп Жаратқан Ийени сынаған еди.

Амалеклердин жеңилiske ушыраўы

⁸Амалеклер келип, Рефидимде израиллыларға урыс ашты. ⁹Сонда Муўса Ешуаға: «Халық ишинен адамларды сайлап ал да, барып, амалеклер менен урыс. Ертең мен қолыма Қудайдың таяғын услап, төбешиктиң басында тураман», – деди.

¹⁰Ешуа Муўсаның айтқанын ислеп, амалеклер менен урысты. Сол ўақытта

---

¹Бир эфа – шама менен 22 литр.

^mМасса – «сынаў» дегенди билдиреди.

ⁿМериба – «урысыў» дегенди билдиреди.

Муўса, Харон хәм Хур төбешиктиң басына шықты. ¹¹ Муўса қолын көтергенде израиллылар, ал түсиргенде амалеклер үстин келе берди. ¹² Бирақ Муўсаның қоллары шаршап қалды. Сонда олар бир тас әкелип, Муўсаның астына қойды. Муўса тастың үстине отырды. Бир жағында Харон, екінши жағында Хур Муўсаның қолларын жоқары көтерип турды. Куяш батқанша, Муўсаның қоллары беккем көтерилип турды. ¹³ Солай етип, Ешуа амалеклерди қылыштан өткизип, оларды жеңди.

¹⁴ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға: «Естелик болып қалыуы ушын, буны китапқа жазып қой. Ешуаның қулағына қуйып қой, Мен амалеклердиң атын жер жүзинен пүткиллей жоқ қыламан», – деди.

¹⁵ Муўса бир қурбанлық орын қурып, оның атын Яхўе Нисси^о деп қойды.

¹⁶ Кейин былай деди: «Жаратқан Ийениң тахтына қарсы қол көтергени ушын, Ол әўладлар даўамында амалеклерге қарсы урысады».

18

Он сегизинши бап

Итроның Муўсаға келиўи

¹ Муўсаның қәйин атасы мидянлы руўханий Итро Қудайдың Муўса ушын хәм Өз халқы Израил ушын ислеген хәмме ислерин, Жаратқан Ийениң израиллыларды Мысырдан қалай алып шыққанын еситти.

²⁻³ Бурын Муўса хаялы Сиппораны еки улы менен төркинине қайтарып жибергенде, Итро оларды қабыл еткен еди. Муўса: «Мен – жат елде келгинди адам едим», – деп, улларының бирин Гершом деп атаған еди. ⁴ Ал екінши улына: «Ата-бабаларымның Қудайы маған жәрдем етип, мени фараонның қылышынан қутқарды», – деп, Элиезер^р деп ат қойған еди.

⁵ Сонда Муўсаның хаялын хәм улларын ерткен қәйин атасы Итро Қудайдың таўына, Муўса қоныс басқан шөлге келди. ⁶ Ол Муўсаға: «Мен – қәйин атаң Итроман, хаялың менен еки улыңды алып саған киятырман», – деп хабар жиберди.

⁷ Муўса қәйин атасын күтип алып, оның алдында тәжим етти хәм оны сүйди. Олар бир-биринен хал-аўхал сорасып болып, шатырға кирди. ⁸ Муўса қәйин атасына Жаратқан Ийениң Израил халқы ушын фараон менен мысырлыларға нелер ислегенин, өзлериниң жолда көрген қыйыншылықтарын хәм Жаратқан Ийениң оларды қалай қутқарғанын бирме-бир айтып берди.

---

^оЯхўе Нисси – «Жаратқан Ийе байрағымдур» дегенди аңлатады.

^рЭлиезер – «Қудай жәрдем береді» дегенди аңлатады.

⁹ Итро Жаратқан Ийениң израиллыларға ислеген жақсылықтарына хәм оларды мысырлылардың қолынан қутқарғанына қуғанды. ¹⁰ Итро былай деди: «Сизлерди мысырлылардың хәм фараонның қолынан қутқарып, халықты мысырлылардың мойынтырығынан азат қылған Жаратқан Ийеге алғыслар болсын. ¹¹ Енди мен Жаратқан Ийениң барлық қудайлардан уллы екенин билдим. Өйткени Ол израиллыларға менменлик қатнаста болған мысырлылардан үстин шықты».

¹² Итро Қудайға жандырылатуғын қурбанлық хәм басқа қурбанлықлар әкеліп берди. Харон хәм Израилдың пүткіл ақсақаллары Муўсаның қәйин атасы менен Қудайдың алдында аўқатланыў ушын келди.

Итроның кеңеси

¹³ Ертеңине Муўса халыққа қазылық етиў ушын өз орнына отырды. Халық азаннан кешке шекем оның алдында тик аяқта турды.

¹⁴ Қәйин атасы Муўсаның халыққа қылған бул исин көріп:
– Халыққа бул не ислегениң? Неге жалғыз өзиң қазылық етип отырсаң? Неге хәмме азаннан кешке шекем сениң алдында тур? – деди.

¹⁵ Муўса оған былай деди:
– Өйткени халық Қудайдың еркин билиў ушын, маған келеди. ¹⁶ Қашан араларында бир даў шықса, олар маған келеди. Мен еки тәрәп арасында қазылық қылып, оларға Қудайдың қағыйдаларын хәм көрсетпелерин мәлим етемен.

¹⁷ Қәйин атасы оған былай деди:
– Бул исиң жақсы емес. ¹⁸ Сен өзинди де, жанындағы халықты та шаршатып таслайсаң. Бул ис сен ушын жүдә аўырлық етеди, ол бир өзиңнің қолыңнан келмейди. ¹⁹ Енди маған қулақ сал. Егер сен мениң кеңесиме әмел қылсаң, Қудай саған яр болады. Сен Қудай алдында халық ушын ўәкил болып, олардың даўлы ислерин Қудайға жеткизип турыўың керек. ²⁰ Ал халыққа Қудайдың қағыйдаларын хәм көрсетпелерин үйрет. Қандай жол менен жүрип, не ислеў кереклигин оларға көрсет. ²¹ Буларға қосымша, халық арасынан Қудайдан қорққан, уқыплы, ҳарам пайданы жек көретуғын исенимли адамларды сайлап ал. Оларды халық үстинен мыңбасылар, жүзбасылар, елиўбасылар хәм онбасылар қылып тайынла. ²² Олар бәрқулла халыққа қазылық етсин. Үлкен даўларды саған әкелсин, ал кишилерин өзлери шешсин. Усылай етип, олар аўырманлықты сениң менен бөлиссе, саған жеңил болады.

²³ Егер сен Қудайдың буйырғанындай етип, усылай ислесең, онда шыдай аласаң хәм хәмме тынышлық пенен үйлерине қайтады.

²⁴ Муўса қәйин атасының сөзин тыңлап, оның айтқанларының хәммесин орынлады. ²⁵ Ол израиллылар арасынан уқыплы адамларды сайлап алып,

оларды мыңбасылар, жүзбасылар, елиўбасылар ҳәм онбасылар қылып, халыққа басшы етип тайынлады. ²⁶ Олар халыққа бәрқулла қазылық етип, қыйын мәселелерди Муўсаға алып келди. Ал кишигирим ислерди өзлери шешти. ²⁷ Кейин Муўса қәйин атасын жолға шығарып салды. Итро өз елине қайтып кетти.

19

Он тоғызыншы бап

Израил халқы Синай таўында

¹ Израиллылар Мысырдан шыққаннан кейинги үшінши айдың биринши күни Синай шөлине жетип келди. ² Олар Рефидимнен жолға шыққан болып, Синай шөлине жетип келген еди. Олар сол жерде, Синай таўының қарсысына шатырларын тикти.

³ Сонда Муўса таўға, Қудайдың дәрғайына шықты. Жаратқан Ийе оған таўдан былай деди: «Яқып нәсилине, Израил халқына былай де:

⁴ „Мысырлыларға не ислегенимди, палапанларын қанатлары менен тасыған бүркит сыяқлы, сизлерди жаныма әкелгенимди көрдіңлер. ⁵ Ал енди сөзлеримди дыққат пенен тыңлап, келисимиме әмел қылсаңлар, сизлер барлық халықлар ишинде Мениң ғәзийнем боласызлар. Себеби пүткил жер жүзи Маған тийисли. ⁶ Сизлер Мениң ушын руўханийлер патшалығы ҳәм мухаддес халық боласызлар“. Сениң израиллыларға айтатуғын сөзлериң усылар».

⁷ Муўса келип, халық ақсақалларын шақырып алды да, өзине Жаратқан Ийениң буйырған барлық сөзлерин оларға билдирди. ⁸ Пүткил халық бир аўыздан: «Жаратқан Ийениң айтқанларының хәммесин орынлаймыз», – деп жуўап берди. Муўса халықтың жуўабын Жаратқан Ийеге жеткизди.

⁹ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға: «Сениң менен сөйлескенимди халықтың еситиўи ҳәм саған мәңгиге исениўи ушын, Мен саған бир қалың булт ишинде келемен», – деди. Муўса халықтың сөзлерин Жаратқан Ийеге жеткизгенде,

¹⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Бар, бүгин ҳәм ертең халық пәкленсин. Олар кийимлерин жуўып, ¹¹ үшінши күни таяр болсын. Өйткени үшінши күни Мен, Жаратқан Ийе пүткил халықтың көз алдында Синай таўына түсемен. ¹² Халық ушын таўдың этирапына шегара сызып, белгиле ҳәм оларға: „Абайлаңлар, таўға шығыўшы болмаңлар, таўдың етегине де жақынламаңлар! Таўға бир жерин тийгизген хәр бир адам сөзсиз өлтириледи.

¹³ Сол адамға қол тийгизилмей, тас боран қылынып, я болмаса оқ жай менен өлтириледи. Қайўан болса да, адам болса да, ол тири қалмайды“, – деп айт.

Тек кәрнай узақ шертилгенде ғана, олар таўға көтериле алады».

¹⁴ Соңынан Муўса таўдан халықтың қасына түсип, оларды пәкледи. Хәр бир адам кийимлерин жуўды. ¹⁵ Муўса халыққа: «Үшинши күни таяр болыңлар. Бул ўақыт ишинде ҳаялларыңызға жақынламаңлар», – деди. ¹⁶ Үшинши күни таң атыўдан гүлдирмама гүркиреп, шақмақ шақты. Таўдың үстин қалың булт қаплап, бәлент, күшли даўыслы кәрнай сести еситилди. Ордадағы пүткил халық титирей баслады. ¹⁷ Муўса халықты Қудай менен ушырастырыў ушын, ордадан баслап шықты. Олар таўдың етегине келип турды. ¹⁸ Қудай Синай таўына от ишинде түскенликтен, пүткил таў түтеп турған еди. Таўдан пештен шыққандай түтин шығып, пүткил таў қатты силкинип турған еди. ¹⁹ Кәрнай сести барған сайын күшейе берди. Муўса Қудайға сөйледи хәм Қудай да оған даўыслап жуўап берди. ²⁰ Жаратқан Ийе Синай таўының төбесине түсип, Муўсаны таўдың төбесине шақырды. Муўса сол жерге шықты. ²¹ Жаратқан Ийе оған былай деди:

– Төмен түсип, халықты ескерт. Мени көриў ушын, шегарадан шығып кетпесин. Болмаса, көбиси өлип қалады. ²² Маған жақынласатуғын руўханийлер де өзлерин пәклесин. Болмаса, оларға қарсы шығаман.

²³ Муўса Жаратқан Ийеге:

– Халық Синай таўына шыға алмайды. Өйткени Сен: «Таўдың этирапына шегара сызып, белгиле хәм таўды мухаддес қыл», – деп ескерткен едиң, – деди.

²⁴ Жаратқан Ийе оған:

– Төмен түсип, Харонды өзиң менен бирге алып кел. Бирақ руўханийлер менен халық алдыма келиў ушын, шегарадан өтпесин. Болмаса, оларды қатан жазалайман, – деди. ²⁵ Солай етип, Муўса төмен түсти де, халыққа усыларды айтып берди.

20

Жигирмаланшы бап

Он буйрық

¹ Сонда Қудай мына сөзлерди айтты: ² «Мен – сени Мысырдан, кул болған жериңнен алып шыққан Қудайың Жаратқан Ийемен.

³ Сениң Меннен басқа қудайларың болмасын.

⁴ Жоқарыдағы аспанда, төмендеги жер жүзинде хәм жер астындағы суўларда болған хеш бир нәрсениң көринисин соғып, өзиңе бут жасама.

⁵ Оларға сыйынба хәм хызмет қылма. Себеби Мен – сениң Қудайың Жаратқан Ийе, қызғаншақ Қудайман. Мени жек көргенлерди әкесиниң

гүнасы ушын балаларын, олардың үшінши, төртинши әўладына шекем жазалайман. ⁶ Бирақ Мени сүйгенлерге хәм буйрықларымды орынлағанларға мыңыншы урпағына дейин жақсылық қыламан.

⁷ Қудайың болған Жаратқан Ийениң атын жөнсиз тилиңе алма. Өйткени Жаратқан Ийе атын босқа тилге алғанларды жазасыз қалдырмайды.

⁸ Шаббат күнин мухаддес тутыўды есте сақла. ⁹ Алты күн жумыс ислеп, барлық ислеринди исле. ¹⁰ Ал жетинши күн Маған, Қудайың Жаратқан Ийеге арналған Шаббат күни. Сол күни ҳеш қандай ис қылма. Улың да, қызың да, қулың да, шорың да, малларың да, араңыздағы келгинди адам да ҳеш қандай ис қылмасын. ¹¹ Себеби Мен – Жаратқан Ийе алты күн ишинде аспанды, жерди, теңизди хәм олардағы пүткил барлықты жаратып, жетинши күни дем алдым. Сонлықтан Мен Шаббат күнин жарылқап, оны мухаддес қылып айырдым.

¹² Ата-анаңды хұрметле. Сонда Қудайың Жаратқан Ийениң саған беретуғын жеринде өмириң узақ болады.

¹³ Адам өлтirme.

¹⁴ Неке ҳадаллығын бузба.

¹⁵ Урлық ислеме.

¹⁶ Ҳеш кимге қарсы жалған гүўалық берме.

¹⁷ Ҳеш бир адамның үйин күсеме. Оның ҳаялын, қулын, шорысын, өгизин, ешегин, ҳеш бир нәрсесин күсеме».

¹⁸ Пүткил халық гүлдирмаманы хәм кәрнай сестин еситип, шақмақты хәм таўдың басындағы түтинди көргенде, қорққанынан қалтырай баслады. Олар узақта турып, ¹⁹ Муўсаға:

– Бизлер менен өзиң сөйлес. Бизлер сени тыңлаймыз. Бирақ Қудай бизлерге сөйлемесин. Болмаса, өлип қаламыз, – деди.

²⁰ Муўса халыққа:

– Қорқпаңлар! Себеби Қудай сизлерди сынаў ушын хәм Оннан қорқып, гүна ислемеўиңиз ушын келди, – деди.

²¹ Халық узақта тура берди, ал Муўса Қудай турған тас түнек қараңғылыққа жақынласты.

Қурбанлық орын хаққында

²² Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Израиллыларға былай деп айт: „Мениң сизлерге аспаннан сөйлегенимди еситтиңдер. ²³ Меннен басқа қудайларың болмасын. Өзлериңизге алтыннан болса да, гүмистен болса да, ҳеш қандай бутлар соғып алмаңлар. ²⁴ Мениң ушын топырақтан қурбанлық орын ислеңдер. Ол жерде қой хәм өгизлериңизди жандырылатуғын қурбанлық хәм татыўлық қурбанлығы етип бериңдер. Маған сыйыныўыңыз

ушын Өзим таңлаған хәр бир жерге келип, сизлерди жарылқайман. ²⁵ Егер Маған тастан қурбанлық орын қуражақ болсаңыз, жонылмаған тасларды қолланыңлар. Өйткени тасқа қашау тийгизсеңиз, оны ҳарамлайсызлар. ²⁶ Және де, көтерилгениңизде жалаңаш жериңиз көринип қалмауы ушын, Маған арналған қурбанлық орынға текше қурманлар“».

21

Жигирма биринши бап

Құллар ҳаққында

¹ Сен халыққа жәриялауың керек болған нызамлар мыналар: ² егер сен еврей қул сатып алсаң, ол алты жыл хызмет етип, жетинши жылы ешейин азат етилсин. ³ Егер ол келгенде бойдақ болса, жалғыз кетсин. Ал үйленген болса, онда оның ҳаялы да бирге кетсин. ⁴ Егер хожайыны сол қулды үйлендирген хәм ҳаялы оған ул-қыз тууып берген болса, онда ҳаялы хәм балалары хожайынында қалып, қулдың бир өзи кетсин.

⁵ Бирақ қул: «Мен хожайынымды, ҳаялымды хәм балаларымды жақсы көремен, азатлыққа шықпайман», – десе, ⁶ онда хожайыны оны қазылардың алдына* алып келсин хәм оны қапының ямаса қапының кесе ағашының жанында турғызып, қулағын биз бенен тессин. Сонда ол өмир бойы хожайынына қул болып қалады.

⁷ Егер ким де ким қызын шорылыққа сатса, қыз еркек құллар сыяқлы азатлыққа шыға алмайды. ⁸ Егер хожайыны сол қызды ҳаяллыққа алыўды нийет қылып болып, оны жақтырмай қалса, онда қыздың әкеси тәрөпинен қуны төленип, қыздың азат болыўына рухсат етсин. Бирақ өзи алдағаны ушын, жат адамларға сатыўға ҳақысы жоқ. ⁹ Егер ол қызды улына некелесе, оны өз қызындай көрсин. ¹⁰ Ал егер хожайыны шорысына үйленип болып, және басқа ҳаял алса, онда шоры ҳаялын азық-аўқаттан, кийим-кеншектен хәм ерли-зайышлылық ҳуқықларынан маҳрум етпесин. ¹¹ Егер ол усы үш нәрседен шорыны маҳрум қылса, шоры қуны төленбестен азат қылынсын.

Зорлыққа қарсы нызамлар

¹² Ким де ким биреўди урып өлтирсе, оның өзи де сөзсиз өлтирилсин.

¹³ Бирақ егер ол буны абайсызда ислеген болса, Қудайыңыз болған Мен усыған жол қойған болсам, онда сол адамның қашып барып, паналайтуғын жерин Өзим белгилеп беремен. ¹⁴ Ал егер ким де ким жанындағы адамды қастан өлтирив, Мениң қурбанлық орныма қашып барса да, оны сол жерден шығарып алып, өлтириңлер.

¹⁵ Ким де ким анасын ямаса әкесин урса, ол сөзсиз өлтирилсин.

¹⁶ Ким де ким биреўди урлап, оны сатса ямаса ушлап турса, ол сөзсиз өлтирилсин.

¹⁷ Ким де ким анасын ямаса әкесин ғарғаса, ол сөзсиз өлтирилсин.

¹⁸ Еки адам жәнжеллесип, биреўи екіншисин тас ямаса муш пенен урса, ол өлмегени менен, төсек тартып жатып қалса, ¹⁹ кейин орнынан турып, далаға таяқ пенен шыға алатуғын болса, онда урған адам айыпсыз болып есапланады. Тек ол жарақат алған адамға оны жумысынан қалдырғаны ушын хәм толық емлениўи ушын пул төлесин.

²⁰ Егер ким де ким қулын ямаса шорысын таяқ пенен урып өлтirse, ол жазалансын. ²¹ Бирақ егер кул дәрхал өлмей, ал бир-еки күннен соң өлсе, қулдың хожайыны жазаланбасын. Себеби кул оның өз меншиги.

²² Биреўлер төбелесип атырып, бир хәмиледар хаялды урып алса хәм хаял шала туўып қойса, бирақ басқа зыян көрмесе, онда зыян жеткизген адам хаялдың күйеўи талап қылған хәм қазылар белгилеген муғдарда қун төлесин.

²³ Ал егер басқа зыян жеткизилген болса, жанға жан, ²⁴ көзге көз, тиске тис, қолға қол, аяққа аяқ алынып, ²⁵ күйик ушын күйдирилип, жарақат ушын жарақат салынып, көгерген ушын көгертилсин.

²⁶ Егер ким де ким қулының ямаса шорысының көзине урып, соқыр қылса, көзи ушын оны азатлыққа шығарсын. ²⁷ Ал егер қулының ямаса шорысының тисин сындырса, тиси ушын оны азатлыққа шығарсын.

²⁸ Егер бир ер адамды ямаса бир хаялды өгиз сүзип өлтirse, өгиз тас пенен урып өлтирилсин, ал гөши желинбесин. Өгиздің ийеси айыпсыз болып есаплансын. ²⁹ Бирақ өгиз бурыннан-ақ сүзеўик болып, бул туўралы ескертилгенине қарамай, ийеси өгизине көз-қулақ болмаған болса, өгиз бир ер адамды ямаса бир хаялды өлтirse, онда өгиз тас пенен урып өлтирилсин. Өгиздің ийеси де өлтирилсин. ³⁰ Егер өгиздің ийесине өз жанын сақлап қалыўи ушын қун төлеўине рухсат етилсе, ол талап қылынған қунды толығы менен төлеўи тийис. ³¹ Егер өгиз ул баланы ямаса қыз баланы сүзип өлтirse, онда да усы нызам қолланылсын. ³² Егер өгиз бир қулды ямаса бир шорыны сүзип өлтirse, онда олардың хожайынына отыз шекел^q гүмис берилип, өгиз тас пенен урып өлтирилсин.

³³ Егер ким де ким суў сақланатуғын шуқырды ашық қалдырса ямаса таза шуқыр қазып, оның аўзын жаппай кетсе хәм сол шуқырға бир өгиз ямаса ешек түсип кетсе, ³⁴ онда шуқырдың ийеси малдың қунын төлеўи тийис. Ол малдың ийесине пул төлесин, ал малдың денесин өзине алсын.

³⁵ Егер бир адамның өгизи қоңсысының өгизин сүзип өлтiriп қойса, онда олар тири қалған өгизди сатып, ақшасын хәм өли өгиздің гөшин тең бөлисип

---

^qОтыз шекел – шама менен 350 граммға тең.

алсын. ³⁶ Егер өгиздің сүзеуік екени бурыннан-ақ белгили болса да, ийеси оған көз-қулақ болмаған болса, онда ол өгиздің орнына өгиз беріп, өлген малды өзине алсын.

22

Жигирма екінші бап

Мал-мүлік хақында нызамлар

¹ Егер ким де ким ири мал ямаса майда мал урлап, оны сойса ямаса сатып жиберсе, бир өгиздің орнына бес өгиз, бир қойдың орнына төрт қой төлесин.

² Ким де ким түнде үйге урлыққа түсіп атырған урыға тап болып, оны урып өлтирсе, төгилген қан оның мойнына жүкленбесин. ³ Бирақ егер ұақыя куяш шыққаннан кейин болса, онда қан төккен адам айыплы болады. Уры урлаған нәрсесиниң қунын толық төлесин. Егер урының төлейтуғын хеш нәрсеси болмаса, урлағанларын төлеуи ушын, ол қул қылып сатылсын. ⁴ Қара мал ма, ешек пе ямаса майда мал ма, не болса да, урланған мал урының қолынан тирилей табылса, онда ол мал ушын еки есе қун төлесин.

⁵ Егер ким де ким малларын өз атызына ямаса жүзим бағына отлатып қойып, малларының басқа биреудің атызына түсиўине жол қойса, онда ол өз атызының ямаса бағының ең жақсы өнимлеринен төлесин.

⁶ Егер биреу от жағып, бул оттан тикенлер алысып кетип, баўланған егинлерди, атыздағы зүрәәтти ямаса пүткіл егисликті жандырып жиберсе, онда от жаққан адам шығынды толық төлесин.

⁷ Ким де ким қоңсысына ақшасын ямаса затларын аманат етип берсе, бирақ сол нәрселер қоңсысының үйинен урланып, уры табылса, уры урлаған затларын еки есе етип төлесин. ⁸ Ал егер уры табылмаса, үй ийеси қазылардың алдына барып, аманатқа қыянет етпегенин айтып ант ишсин.

⁹ Қандай да бир даўлы нәрсе: ири мал, ешек, майда мал, кийим-кеншек, хәр қандай жойтылған нәрсе бойынша: «Бул – меники» деген талас болса, онда еки тәрәп мәселени қазыларға жеткизсин. Қазылар айыплы деп тапқан адам қоңсысына еки есе төлесин.

¹⁰ Ким де ким қоңсысына ешегин, ири малын, майда малын ямаса қандай да бир малын аманат етип берсе, сол мал өлип қалса ямаса жарақат алса, я болмаса урланып, буған гүўа болмаса, ¹¹ онда малды аманатқа алған адам қоңсысының малына қол тийгизбегенин айтып, Жаратқан Ийениң аты менен ант ишсин. Малдың ийеси буны қабыл етсин хәм қоңсысы хеш нәрсе төлемесин. ¹² Бирақ алған адамнан сол мал урланған болса, онда ол малдың ийесине қун төлесин. ¹³ Егер малды бир жыртқыш хайўан тилкимлеп таслаған

болса, онда баққан адам тилкимленген малды дәлил етип көрсетиуі тийис хәм сол мал ушын хеш нәрсе төлемесин.

¹⁴ Егер ким де ким қоңсысынан бир мал сорап алып турса, ийеси жоқта мал жарақат алса ямаса өлип қалса, алған адам мал ушын толық қун төлеуі тийис.

¹⁵ Бірақ ийеси малдың қасында болған болса, қарызға мал алған адам хеш нәрсе төлемесин. Ал егер мал жаллап алынған болса, онда жалланған бақасы төлениуі тийис.

Жәмийетлик жууапкершиликлер

¹⁶ Егер ким де ким атастырылмаған бир қызды алдап, оның менен жатса, қыз ушын қалың мал берип, оған үйлениуі тийис. ¹⁷ Егер әкеси қызын сол адамға бериуіге ыразы болмаса, онда ол қызларға берилетуғын қалың мал муғдарын төлесин.

¹⁸ Сыйқыршы хаялды тири қалдырмаңлар.

¹⁹ Хайуан менен жынысый қатнас жасайтуғын адам сөзсиз өлтирилсин.

²⁰ Жаратқан Ийеден басқа қудайларға курбанлық берген адам жоқ қылынсын.

²¹ Келгинди адамға жәбир берип, езиуіши болмаңлар. Себеби сизлер де Мысырда келгинди болдыңлар.

²² Жесирлер менен жетимлерге жәбир бермеңдер. ²³ Егер жәбир берсеңиз, олар Маған жалбарынса, олардың налаларын сөзсиз еситемен. ²⁴ Сонда Мениң ғәзбим лаулап, сизлерди қылыш пенен өлтиремен. Ақыбетинде хаялларыңыз жесир, ал балаларыңыз жетим болып қалады.

²⁵ Мениң халқымнан бир кәмбағалға қарызға ақша берсең, өсимге пул бериуіши сыяқлы пайыз миндирме. ²⁶ Егер қоңсыңның шапанын гиреуіге алсаң, оны қуяш батпастан бұрын қайтарып бер. ²⁷ Өйткени сол шапан оның жалғыз жамылатуғын нәрсеси. Шапаны болмаса, ол нени жамылып уйықлайды? Солай етип, ол Маған жалбарынса, оны еситемен. Себеби Мен мийрим-шәпәәтлимән.

²⁸ Қудайға тил тийгизбеңдер. Халқыңыздың басшыларын ғарғамаңлар.

²⁹ Қырманьыңыздың хәм жууазларыңыздың зүрәэтинен аяп, Маған алып келиуіди кешиктирмеңдер. Туңғыш улларыңызды да Маған бағышлаңлар.

³⁰ Ири мал хәм майда малларыңыз бенен де солай ислеңдер. Олар жети күн анасының жанында қалсын, ал сегизинши күни оларды Маған бериңдер.

³¹ Сизлер Мениң мухаддес халқым боласызлар. Сонлықтан далада тилкимленип тасланған хайуанды жемеңдер, оны ийтлерге таслаңлар.

23

Жигирма үшінши бап

Әдиллик хәм хұждан хаққында

¹ Мыш-мыш гәп тарқатпаң. Жалған гүўалық бериў арқалы, жаман адамға қол бермең.

² Көпшилик жаўызлық ислегенде, оларға қосылмаң. Даўлы исте гүўалық бергениңизде көпшиликти жақлап, әдилликти бурмаламаң. ³ Кәмбағал болса да, даўда оны жақламаң.

⁴ Егер душпаныңыздың жойтылып кеткен өгизин ямаса ешегин таўып алсаңыз, оны ийесине қайтарып бериң. ⁵ Егер душпаныңыздың ешегиниң жүктиң аўырлығынан жығылып қалғанын көрсеңиз, оны сол қалында таслап кетпей, оған жәрдем бериўиңиз тийис.

⁶ Даўда кәмбағалдың исин шешиўде әдилликти бурмаламаң. ⁷ Жала жабыўдан аўлақ болың, айыпсыз хәм хақ адамды өлимге хүким қылмаң. Өйткени Мен нахақ адамды ақламайман.

⁸ Пара алмаң. Себеби пара көретуғын адамды соқыр етип, хақ адамды нахаққа шығарады.

⁹ Келгинди адамға жәбир бермең. Өзлериңиз де Мысыр жеринде келгинди болғаныңыз себепли, келгинди адамның жағдайының қандай экенин билесизлер.

¹⁰ Алты жыл бойы жериңизге туқым сеўип, зүрәт жыйнаң. ¹¹ Ал жетинши жылы жерге дем бериң. Халқыңыз арасындағы кәмбағаллар ол жерден азық таўып жесин, олардан аўысқанын жабайы хайўанлар жесин. Жүзим бағыңыз бенен зәйтүнзарыңызға да солай ислең.

¹² Алты күн жұмысыңызды ислеп, жетинши күни дем алың. Усылайынша өгизиңиз хәм ешегиңиз дем алып, шорыңыздың улы да, келгинди адамыңыз да хәлленип алсын.

¹³ Мениң сизлерге айтқанларымның хәммесин орынлаң. Басқа қудайлардың атын айтып шақырмаң, оларды тилиңизге де алмаң.

Үш байрам

¹⁴ Жылына үш мәрте Мениң алдыма келип байрам қылың. ¹⁵ Сизлерге буйырғанымдай, Абиб айының белгиленген күнлеринде жети күн ашытқысыз нан жеп, Ашытқысыз нан байрамын байрамлаң. Себеби сизлер Мысырдан сол айда шықтыңлар.

Хеш ким алдыма қуры қол келмесин.

¹⁶ Атызға еккен бийдайларыңызды жыйнап баслағаныңызда, Зүрәт байрамын белгилең.

Ал гүзде атыздан барлық егинлериңизди жыйнап болғаныңызда, Жыйын-терим байрамын белгилең.

¹⁷ Барлық ер адамларыңыз жылына үш рет Ийең болған Мениң, яғный

Жаратқан Ийениң алдына келиўи керек.

¹⁸ Маған берилген қурбанлықтың қанын ашытқы салынған нан менен бермең.

Байрамда Маған арнап берилген қурбанлықтың майы азанға дейин қалдырылмасын.

¹⁹ Жериңиздиң дәслепки өниминиң ең жақсысын Қудайыңыз Жаратқан Ийениң Үйине алып келиң.

Ылақты өз анасының сүтине писирмең.

Қудайдың периштесиниң баслап барыўы

²⁰ Мине, жолда сизлерди қорғаўы хәм сизлерди Мен таярлап қойған жерге апарыўы ушын, алдыңыздан бир периште жиберип атырман. ²¹ Оған дыққатлы болып, сөзине кулақ салың. Оған қарсы шықпаң. Себеби Ол Мениң атымнан хәрекет еткенликтен, қарсылық көрсеткениңизге сабыр етпейди.

²² Бірақ оның сөзин дыққат пенен тыңлап, айтқанларымның хәммесин орынласаңыз, Мен душпанларыңызға душпан болып, сизлерге қарсы шыққанларға қарсы тураман. ²³ Периштем алдыңызда жүрип, сизлерди амор, хетт, периз, кенаан, хиў хәм ебуслардың жерлерине алып барғанда, Мен оларды жоқ етемен. ²⁴ Сизлер олардың қудайларына табынып, хызмет қылмаң. Олардың әдетлерин де үйренбең. Керисинше, олардың қудайларын қулатып, кийели тасларын сындырып таслаң. ²⁵ Сизлер Қудайыңыз Жаратқан Ийеге, яғный Маған сыйының. Сонда Мен сизлердиң нан-суўларыңызды жарылқап, араңыздағы кеселликлерди жоқ етемен. ²⁶ Елиңизде түсик түсиретуғын хәм бийперзент ҳаял болмайды. Мен сизлерге узақ өмир беремен.

²⁷ Сизлерге қарсы шыққан халықларды Меннен қорқатуғын қыламан хәм оларды албыратып таслайман. Душпанларыңыз алдыңыздан қашатуғын болады. ²⁸ Хиў, кенаан хәм хетт халықларын алдыңыздан қуўыў ушын, ешек хәрре[†] жиберемен. ²⁹ Ел қаңырап қалып, сизлерге зыян беретугын жабайы хайўанлардың саны көбейип кетпеўи ушын, оларды бир жыл ишинде қуўып жибермеймен. ³⁰ Сизлер көбейип, сол елди ийелик етемен дегенше, оларды аз-аздан қуўып шығараман.

³¹ Шегараңызды Қамыс теңизинен филистлер мәкан басқан теңизге дейин, қубладағы шөлден Евфрат дәрьясына дейин орнатаман. Сол елдиң адамларын сизлерге тәслим етемен, сизлер оларды алдыңыздан қуўып шығасызлар. ³² Олар хәм олардың қудайлары менен келисим дүзбең.

³³ Олардың жериңизде жасаўына жол қоймаң. Болмаса олар сизлерди өз

[†]Ешек хәрре – албыраў яки қорқыныш мәнисин билдириўи мүмкин.

қудайларына сыйындырып, Маған қарсы гүна ислеўге баслайды хәм сизлерди дузаққа түсиреди.

24

Жигирма төртинши бап

Келисимниң тастыйықланыўы

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Сен, және де, Харон, Надаб, Абиҳу хәм Израил ақсақалларынан жетпис адам таўға көтерилип, Мениң алдыма келиңлер хәм узақта турып тәжим етиңлер. ² Тек сен ғана Маған жақынла, басқа хеш ким жақын келмесин. Халық сениң менен бирге таўға шықпасын».

³ Муўса барып, Жаратқан Ийениң барлық сөзлерин хәм нызамларын халыққа билдирди. Хәмме бир аўыздан: «Жаратқан Ийениң айтқанларының хәммесин ислеймиз», – деп жуўап берди. ⁴ Соннан кейин Муўса Жаратқан Ийениң барлық сөзлерин жазып қойды.

Ол ертеңине азанда таўдың етегине қурбанлық орын қурды. Израилдың он еки урыўының белгиси ретинде он еки тас сүтин орнатты. ⁵ Соңынан ол Жаратқан Ийеге арнап, жандырылатуғын қурбанлықлар берип, татыўлық қурбанлығы ушын буғаларды сойыўға Израилдың жас жигитлерин жиберди. ⁶ Муўса қанның ярымын ләгенлерге қуйды. Ал қалған ярымын қурбанлық орынға серпип жиберди. ⁷ Кейин келисим китабын алып, халыққа оқып берди. Халық: «Жаратқан Ийениң айтқанларының хәммесин ислеймиз, Оған қулақ асамыз», – деди.

⁸ Сонда Муўса ләгенлердеги қанды халыққа сеўип: «Бул – усы айтылған хәмме сөзлерге тийкарланып, Жаратқан Ийениң сизлер менен дүзген келисиминиң қаны», – деди.

⁹ Соннан соң, Муўса, Харон, Надаб, Абиҳу хәм Израил ақсақалларынан жетписи таўға шығып, ¹⁰ Израилдың Қудайын көрди. Қудайдың аяқлары астына лазурит тасына* уқсас, аспан сыяқлы тынық бир нәрсе төселген еди.

¹¹ Израил басшылары Қудайды көрсе де, Қудай оларға зыян тийгизбеди. Олар сол жерде ишип-жеди.

¹² Жаратқан Ийе Муўсаға: «Таўға, Мениң жаныма келип, усы жерде күтип тур. Халыққа үйретиў ушын, тегис еки тасқа жазылған нызам хәм буйрықларды беремен», – деди.

¹³ Солай етип, Муўса хәм оның жәрдемшиси Ешуа жолға атланды. Муўса Қудайдың таўына шығып баратырып, ¹⁴ ақсақалларға: «Бизлер қайтып келгенше, усы жерде күтип турыңлар. Харон менен Хур сизлер менен бирге болады. Кимниң қандай иси болса, соларға айтсын», – деди.

¹⁵ Муўса таўға шыққанда, таўды булт қаплады. ¹⁶ Сонда Жаратқан Ийениң салтанаты Синай таўына түсти. Булт таўды алты күн қаплап турды. Жетинши күни Жаратқан Ийе булттың ишинен Муўсаны шақырды. ¹⁷ Израиллыларға Жаратқан Ийениң салтанаты таўдың төбесинде жалмап жутатуғын от сыяқлы болып көринди. ¹⁸ Муўса булт ишине кирип, таўға шықты. Ол қырк күн хәм қырк түн таўда қалды.

25

Жигирма бесинши бап

Мухаддес шатыр ушын берилетуғын қурбанлықлар

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² Израиллыларға айт, Маған садақа алып келсин. Шын жүреги менен берген хәр бир адамның садақасын қабыл етинлер. ³ Олардан қабыл ететуғын садақаларыңыз мыналар: алтын, гүмис, қола, ⁴ жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплер хәм хасыл зығыр жиби, ешкиниң жүни, ⁵ қызылға боялған қошқар териси, жумсақ тери хәм акация ағашы, ⁶ шыралар ушын зәйтүн майы, майлаў рәсимине арналған май ушын хәм түтетки ушын хош ийисли затлар, ⁷ бас руўханийдин эфодына^s хәм қалталы өңиршесине тағылатуғын оникс хәм қымбатбаха таслар.

⁸ Арасында жасаўым ушын, израиллылар Маған арнап, Мухаддес мәкан таярласын. ⁹ Мухаддес шатырды хәм оның буйымларын Мен саған көрсеткен үлгиге сай қылып ислеңлер.

¹⁰ Акация ағашынан сандық ислеңлер. Оның узынлығы еки ярым шығанақ, ени бир ярым шығанақ хәм бийиклиги бир ярым шығанақ болсын.

¹¹ Сандықтың иши-сыртын сап алтын менен қаплат. Ал ернегине алтын жийек салдыр. ¹² Сандық ушын төрт алтын халқа қуйдырып, төрт туяғына орнаттыр: екеўи бир жағында, қалған екеўи екінши жағында болсын.

¹³ Соңынан акация ағашынан сырықлар ислетип, оларды алтын менен қаплат.

¹⁴ Сандықты көтерип жүриў ушын, сырықларды еки тәрәпиндеги халқалардан өткиз. ¹⁵ Сырықлар халқалардан айырып алынбай, хәмме ўақыт халқаларға киргизиўли турсын. ¹⁶ Мен саған беретуғын келисим буйрықлары жазылған еки тасты сандықтың ишине салып қой.

¹⁷ Сандықтың қақпағын да сап алтыннан ислет. Қақпақтың узынлығы еки ярым шығанақ, ени бир ярым шығанақ болсын. ¹⁸ Қақпақтың еки шетине

---

^sЭфод – explain this better.

алтыннан еки керуб[†] шөккишлеп соқтыр. ¹⁹ Керублардың биреуі қақпақтың бир шетинде, ал басқасы екінши шетинде болып, олар қақпақ пенен бир тутас қылып исленсин. ²⁰ Керублардың жоқарыға жайылған қанатлары қақпақты жаўып, жүзлери бир-бирине қарама-қарсы түрде қақпаққа қарап тұрсын. ²¹ Қақпақты сандықтың үстине, Мен саған беретуғын тасларды болса, сандықтың ишине қой. ²² Мен сениң менен сол жерде, Келисим сандығының үстиндеги керублар арасында, яғный қақпақтың үстинде ушырасып, израиллылар ушын саған буйрықлар беремен.

Усынылған нанлар қойылатуғын стол

²³ Акация ағашынан бир стол ислет. Оның узынлығы еки шығанақ, ени бир шығанақ, ал бийиклиги бир ярым шығанақ болсын. ²⁴ Столды сап алтын менен қаплатып, ернегине алтын жийек салдыр. ²⁵ Столдың этирапына төрт ели болған қаптал ислетип, оны алтын жийек пенен қаплат. ²⁶ Стол ушын төрт алтын халқа ислетип, оларды столдың төрт мүйешиндеги төрт туяққа орнат. ²⁷ Столды көтерип алып жүрийүге арналған сырықлар өткизилетуғын халқалар қапталларға жақын орнатылсын. ²⁸ Сырықларды акация ағашынан ислетип, оларды сап алтын менен қаплат. Столды усы сырықлар жәрдемінде көтеретуғын болсын. ²⁹ Және де, стол ушын сап алтыннан табақлар, түтетки салатуғын тостағанлар, ишимлик садақалары ушын гүзелер хәм кеселер ислет. ³⁰ Мениң алдымдағы столда бәркулла усынылған нанлар тұрсын.

Хәсте

³¹ Сап алтыннан хәсте ислет. Оның ултаны, балдағы, шақалары, гүллери хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары өзи менен бир тутас болып шөккишлеп исленсин. ³² Хәстениң еки қапталынан үш-үштен, алты шақа шығып тұрсын. ³³ Шығып тұрған хәр бир шақада бадам гүлине уқсас үш гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары болсын. ³⁴ Хәстениң балдағында бадам гүлине уқсас төрт гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары болсын. ³⁵ Хәстеден шығып туратуғын алты шақаның хәр бир жубының астында үш гүлкесе изли-изинен дизилип тұрсын. ³⁶ Хәсте гүлкеселери хәм шақалары менен бир тутас етип, сап алтыннан шөккишлеп исленсин. ³⁷ Хәсте ушын жети шыра ислет. Шыраларды хәстениң алды бетине жақты түсирип туратуғындай етип орнат. ³⁸ Пиликлерди тазалайтуғын қысқышлар менен ыдыслар да сап алтыннан болсын. ³⁹ Хәсте хәм оның барлық буйымлары бир талант^u сап алтыннан исленсин. ⁴⁰ Абайлы бол, булардың хәммесин саған таўда

[†]Керуб – қанатлы руўхый барлықлар.

^uБир талант – 34,5 кг.

көрсетілген үлгілер бойынша исле.

26

Жигирма алтыншы бап

Мухаддес шатыр

¹ Ал Мухаддес шатырды он пердеден кур. Перделер қасыл зығыр жиптен, жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден исленип, үстине керублардың сүүретлери шеберлик пенен кестеленсин. ² Хәр бир пердениң узынлығы жигирма сегиз шығанақ, ени төрт шығанақ болсын. Хәмме пердениң өлшеми бирдей болсын. ³ Перделер бесеў-бесеўден бир-бирине қосып тигилсин. ⁴ Биринши бес пердениң шетине қызғыш көк жиптен илгеклер ислет. Екинши перделерге де солай ислет. ⁵ Биринши бес пердениң дәслепки пердесине елиў, екинши бес пердениң соңғы пердесине елиў илгек тиктир. Илгеклер бир-бирине қарама-қарсы жайласқан болсын. ⁶ Және де, елиў алтын илмек ислетип, олар жәрдемінде перделерди бир-бирине бириктир. Сонда шатыр бир тутас болады.

⁷ Мухаддес шатырдың үстин жабыў ушын, ешки жүнинен он бир перде ислет. ⁸ Хәр бир пердениң узынлығы отыз шығанақ, ени төрт шығанақ болсын. Он бир пердениң өлшеми бирдей болсын. ⁹ Бес пердени бир бөлек, қалған алты пердени бир бөлек қылып, бир-бири менен бириктир. Алтыншы пердени шатырдың алды бетине еки қабатлап бүклеп қойғыз. ¹⁰ Солай етип, бириктирилген еки бөлек перделерди бир-бирине қосыў ушын, хәр бир бөлектиң шетлерине елиў-елиўден илгек ислет. ¹¹ Тағы да, қоладан елиў илмек ислет. Илгеклерди илмеклер менен илдирип, шатырдың перделерин бир тутас қылып бириктир. ¹² Шатырдың перделеринен аўысқан ярым перде шатырдың арт жағына асып қойылсын. ¹³ Ал перделердиң узынлығынан аўысқан бир шығанақ таўар шатырдың еки жағынан төмен салбырап, шатырды жаўып турсын. ¹⁴ Шатыр ушын қызылға боялған қошқар терисинен жапқыш, оның үстине жумсақ териден сыртқы жапқыш ислет.

¹⁵ Акация ағашынан шатыр ушын тиккесине туратуғын тахтайлар ислет. ¹⁶ Хәр бир тахтайдың узынлығы он шығанақ, ени бир ярым шығанақ болсын. ¹⁷ Хәр бир тахтайдың астына бир-бирине қатарластырып, еки туяқтан өзинен шығарып ислет. Шатырдың хәмме тахтайларын усылай ислет. ¹⁸ Шатырдың қубла тәрәпи ушын жигирма тахтай ислет. ¹⁹ Усы жигирма тахтайдың астына қойылатуғын қырқ гүмис ултан ислет. Хәр бир тахтайдың туяғының астында бир ултаннан болыўы ушын, хәр бир тахтайға еки ултаннан ислет. ²⁰ Шатырдың арқа тәрәпи ушын жигирма тахтай ислет. ²¹ Ал хәр бир

тахтайдың астына еки ултаннан қойыў ушын, қырқ гүмис ултан ислет.

²² Шатырдың батысқа қараған арт жағы ушын алты тахтай, ²³ шатырдың артындағы мүйешлер ушын еки тахтай ислет. ²⁴ Бул мүйешлердеги тахтайлар төменнен жоқарыға дейин жупласып, жоқарыдағы бир халқа менен бириктириледі. Еки мүйеш те усылай исленсин. ²⁵ Солай етип, сегиз тахтай хәм хәр бир тахтайдың астына еки ултаннан қойыў ушын, он алты гүмис ултан болады.

²⁶ Акация ағашынан шатырдың бир тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада, ²⁷ екінши тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада хәм артындағы, яғный батыс тәрәпиндеги тахтайлар ушын да бес қада ислет. ²⁸ Ал тахтайлардың орта белинен өтетуғын қадаларды шатырдың бир шетинен екінши шетине жететуғын қылып ислет. ²⁹ Тахтайларды хәм қадаларды алтын менен қаплатып, қадалар өткерилетуғын халқаларды алтыннан ислет.

³⁰ Мухаддес шатырды таўда өзіне көрсетилген үлги бойынша ислет.

³¹ Жүннен ийирілген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен бир перде ислет. Оның үстине керублардың сүүретлерин шеберлик пенен кестелет. ³² Акация ағашынан төрт баған ислетип, оларды төрт гүмис ултанға орнат. Бағанларды алтын менен қаплатып, оларға алтын айры илдиргишлерге илдир хәм усы илмешеклерге пердени қыстыр. ³³ Пердени шатырдың жоқарысындағы илмеклердің төменине, айры илгишлерге илдир хәм ишки тәрәпине Келисим сандығын киргизип қой. Бул перде Мухаддес бөлме менен Ең мухаддес бөлмени бир-биринен айырып турады. ³⁴ Қакпақты Ең мухаддес бөлмеде болған Келисим сандығының үстине қой. ³⁵ Столды пердениң сыртқы жағына, шатырдың арқаға қараған тәрәпине орналастыр. Хәстени столдың қарсысына, шатырдың кубла тәрәпине қой.

³⁶ Шатырдың кирер аўзына жүннен ийирілген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен нағыслы перде тоқыт.

³⁷ Пердени илдириў ушын, акация ағашынан бес баған ислетип, оларды алтын менен қаплат хәм үстине алтын айры илдиргишлер орнат. Бағанлар ушын қоладан исленген бес ултан қуйдыр.

27

Жигирма жетинши бап

Қурбанлықлар жандырылатуғын орын

¹ Акация ағашынан төрт мүйешли қылып, қурбанлық орын дүзет. Орынның узынлығы да, ени де бес шығанақ, ал бийиклиги үш шығанақ болсын. ² Оның

төрт мүйешине өзинен шығып туратуғын шақлар ислеп, орынды хәм шақларын қола менен қаплат. ³ Орын ушын күлге арналған ыдыслар менен белшелер, қан себетуғын табақлар, шанышқылар хәм шоқ салынатуғын ыдыслар ислет. Олардың хәммесин қоладан ислет. ⁴ Қурбанлық орынға қоладан тор сыяқлы нағыс хәм оның төрт мүйешине қоладан төрт халқа ислет. ⁵ Тор нағысты қурбанлық орынның ортасына жететуғындай қылып, жийегиниң астынан ислет. ⁶ Орын ушын акация ағашынан сырықлар ислетип, оларды қола менен қаплат. ⁷ Қурбанлық орынды көтерип жүриў ушын, орынның еки жағындағы халқалардан усы сырықларды өткизип қой. ⁸ Орын тахтайдан исленип, иши бос болсын. Орынды таўда саған көрсетилгендей қылып ислет.

Мухаддес шатыр хәўлиси

⁹ Мухаддес шатырдың хәўлисин қур. Хәўлиниң кубла тәрәпине узынлығы жүз шығанақ болған, хасыл зығыр жиптен тоқылған перделер тақ.

¹⁰ Перделер ушын қоладан исленген жигирма ултанға жигирма баған орнат. Ал бағанның айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен болсын.

¹¹ Арқа тәрәпи ушын да узынлығы жүз шығанақ болған перделер, жигирма баған хәм бағанлар ушын қоладан жигирма ултан исленсин. Бағанлардың айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен болсын.

¹² Хәўлиниң батыс тәрәпи ушын узынлығы елиў шығанақ болған перде, он баған хәм оған он ултан исленсин. ¹³ Хәўлиниң шығысқа қараған алдыңғы тәрәпиниң кеңлиги елиў шығанақ болсын. ¹⁴ Усы кирер аўыздың бир тәрәпинде узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан болсын.

¹⁵ Оның екинши тәрәпинде де узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан болсын.

¹⁶ Хәўлиниң кирер аўзына жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден, және де, хасыл зығырдан узынлығы жигирма шығанақ болған нағыслы перде тоқыт. Оған төрт баған хәм төрт ултан исленсин.

¹⁷ Хәўлиниң этирапындағы барлық бағанлар гүмис карнизлер хәм гүмис айры илдиргишлер менен бириктирилсин. Олардың ултанлары қола болсын.

¹⁸ Хәўлиниң узынлығы жүз, ени елиў, ал этирапындағы хасыл зығыр жибинен тоқылған перделердиң бийиклиги бес шығанақ болсын. Ултанлар қоладан болсын. ¹⁹ Шатырға тийисли барлық затлары, шатырдың хәм хәўлиниң барлық қазықлары қоладан болсын.

Шыралар ушын май

²⁰ Шыралар хәр күни түнде жанып турыўы ушын, Израил халқына сапалы зәйтүн майынан әкелиўди буйыр. ²¹ Харон хәм оның уллары Ушырасыў

шатырында, Келисим сандығының алдындағы пердениң сыртында, кештен таңға дейін шыралардың Мениң алдымда жаныўын тәмийинлесин. Бул израиллылар ушын әўладлар бойы мәңги қағыйда болсын.

28

Жигирма сегизинши бап

Руўханийлердиң кийимлери

¹ Руўханий болып, Маған хызмет етиўи ушын, израиллылар арасынан әжағаң Харонды, оның уллары Надаб, Абиҳу, Элазар ҳәм Итамарды жаныңа ал. ² Әжағаң Харонның мәртебели болып, көркем көриниўи ушын, оған мухаддес кийимлерди тиктирип бер. ³ Мен айрықша қәбилет берген адамларға айт, олар Харонның Маған бағышланып, руўханийлик етиўи ушын, оған кийим тиксин. ⁴ Олар мына кийимлерди тиксин: қалталы өңирше, эфод, бақалы үст кийим, нағыслы узын көйлек, сәлле ҳәм белбеў. Руўханий болып Маған хызмет қылыўы ушын, олар әжағаң Харонға ҳәм оның улларына бул мухаддес кийимлерди тиксин. ⁵ Олар алтын, және жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерди ҳәм қасыл зығыр жибин қоллансын.

Эфод

⁶ Эфодты алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл ҳәм қырмызы жип пенен қасыл зығыр жиптен шеберлик пенен нағыслап ислесин. ⁷ Оның алдыңғы ҳәм артқы тәреплерин бир-бири менен бириктириў ушын, ийин арқалы өтетуғын еки баўы болсын. ⁸ Эфодтың жоқарысына бириктирилген ҳалда белбеў ислет. Бул эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип ҳәм қасыл зығыр жиптен исленсин. ⁹ Кейин сен еки оникс тас алып, оларға Израил улларының атларын ойып жаздыр. ¹⁰ Жасына қарап, алтаўын биринши тасқа, қалған алтаўын екінши тасқа ойып жаздыр. ¹¹ Устаның тасқа мәрди ойып жазғанындай, Израил улларының атларын да еки тасқа ойып жаздыр ҳәм тасларды өрме нағыслы алтын қаснаққа қондыр. ¹² Соңынан усы тасларды эфодтың ийин баўларына орнат. Харон Жаратқан Ийениң, яғный Мениң алдыма киргенде, сол таслар Израилдың он еки урыўын еслетип турыў ушын, ол еки ийин баўында бул тасларды алып жүреди.

¹³ Алтыннан және өрме нағыслы еки қаснақ ислет. ¹⁴ Сап алтыннан өрилген шынжырлар ислетип, оларды қаснақларға бириктир.

Өңирше

¹⁵ Қудайдың еркин билиўде қолланылатуғын қалталы өңирше ислет. Оны да эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип ҳәм қасыл

зығыр жиптен шеберлик пенен нағыслап ишет. ¹⁶ Өңірше төрт мүйешли хәм еки қабатлы болып, узынлығы да бир қарыс, ени де бир қарыс болсын.

¹⁷ Өңіршеге төрт қатар қылып хасыл тасларды қада. Биринши қатарда сердолик, хризолит хәм зүмрет, ¹⁸ екинши қатарда периұза, лазурит хәм гагат, ¹⁹ үшінши қатарда яқыт, агат хәм аметист, ²⁰ төртинши қатарда сары яқыт, оникс хәм яшма болсын. Таслар алтын қаснақларға орнатылыұы тийис.

²¹ Таслар он еки болып, оларда мөр ойылғандай қылып, Израилдың он еки улының атлары бирме-бир ойылып жазылсын. Бул таслар Израилдың он еки урыұының тымсалы болсын.

²² Қалталы өңірше ушын сап алтыннан өрилген шынжырлар ишет. ²³ Тағы да, еки алтын халқа да ишетип, оларды өңіршениң үстинги еки мүйешине тақ. ²⁴ Өрилген еки алтын шынжырдың бир ушын өңіршедеги халқаларға илдир. ²⁵ Ал екинши ушын ийин баўлардағы еки қаснаққа беккемлеп, эфодтың алды бетине байла. ²⁶ Және еки алтын халқа ишет. Оларды өңіршениң астынғы еки шетине, эфодқа жақын болған ишки жийегине тақ.

²⁷ Тағы да, еки алтын халқа ишет. Оларды эфодтың алды бетіндеги ийин баўлардың астынан, тигиске жақын қылып, белбеўдин жоқарысынан тақ.

²⁸ Қалталы өңіршениң халқалары менен эфодтың халқалары қызғыш көк баўлар менен бир-бирине байлансын. Сонда өңірше эфодтан айырылмай, эфодтың белбеўиниң жоқарысында турады.

²⁹ Солай етип, Харон хәр сапар Мухаддес орынға киргенде, Жаратқан Ийениң алдында мәңгиге естелик болыұы ушын, Израил улларының атлары жазылған хұким өңіршесин жүрегиниң тусында көтерип жүреді. ³⁰ Усы қалталы өңіршеге Урим менен Туммимди^v салып қой. Харон Мениң алдыма келгенде, олар Харонның жүрегиниң тусында болсын. Харон израиллыларға Мениң еркимди билдириұ ушын қолланатуғын Урим менен Туммимди Жаратқан Ийениң алдында бәрқулла жүрегиниң тусында алып жүрсин.

Руұханийлердин басқа кийимлери

³¹ Эфодтың ишинен кийилетуғын бахалы кийим толық қызғыш көк жиптен исленсин. ³² Онда бас сыятуғын орын болсын. Ол сөтилип кетпеұи ушын, оның жийеклерин айландырып тоқыт. ³³⁻³⁴ Усы кийимниң етегине қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиптен исленген анарды хәм оның араларына кишкене алтын қоңыраўларды гезекпе-гезек тақтыр. ³⁵ Харон хызмет еткенде, усы кийимди кийсин. Ол Мухаддес орынға киргенде хәм шыққанда қоңыраў сести еситилсин, сонда ол өлмей аман қалады.

---

^vУрим менен Туммим – бул Қудайдың еркин билиұ ушын арналған таслар болып, оларды шек таслаұ жолы менен қолланған болыұы мүмкин.

³⁶ Сап алтыннан таж сыяқлы маңлайша ислетип, оған мөр ойғандай қылып: «Жаратқан Ийеге бағышланған» деп жаздыр. ³⁷ Маңлайша қызғыш көк баў менен сәллениң алды бетине байлап қой. ³⁸ Солай етип, израиллылар Маған арнап мухаддес сыйларын әкелгенде, қәтеге жол қойса, олардың айыптарын Харон өз мойнына алады. Мениң олардың қурбанлықтарын қабыл алыўым ушын, Харон маңлайшаны бәрқулла маңлайына тағып жүриўи тийис.

³⁹ Ҳасыл зығырдан бир узын көйлек нағыслап тоқыт хәм хасыл зығырдан бир сәлле ислет. Және де, нағыслы белбеў тоқыт.

⁴⁰ Харонның уллары мәртебели болып, көркем көриниўи ушын, оларға узын көйлеклер, белбеўлер хәм кишигирим сәллелер тиктир. ⁴¹ Бул кийимлерди әжағаң Харонға хәм оның улларына кийдир. Олардың басларына май қуйып, руўханийлик ўазыйпасына тайынла. Усылай етип, олардың хызмет етиўи ушын, Маған бағышла.

⁴² Денениң ашық жерлери көринип қалмаўи ушын, оларға зығырдан диз кийимлер тиктир. Бул кийимлер белинен дизесине дейин жаўып турсын.

⁴³ Харон хәм оның уллары Ушырасыў шатырына киргенде ямаса Мухаддес жерде хызмет етиў ушын қурбанлық орынға жақынлағанда, усы кийимлерди кийиўи тийис. Болмаса, олар айыплы болып, өлип қалады. Харон хәм оның урпақлары ушын бул мәңги қағыйда болсын.

29

Жигирма тоғызыншы бап

Руўханийликке тайынланыў

¹ «Харонды хәм оның улларын руўханий қылып, Маған хызмет етиўге бағышлаў ушын мыналарды исле: минсиз бир буға хәм еки қошқар ал.

² Сапалы бийдай унынан ашытқысыз нанлар, зәйтүн майы қосылған ашытқысыз шөреклер хәм үстине зәйтүн майы жағылған пәтирлер жаптыр.

³ Оларды бир себетке салып, буға хәм қойлар менен бирге Маған алып кел.

⁴ Харон хәм оның улларын Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдына әкелип, оларды жуўындыр. ⁵ Кейин руўханийлик кийимлерин ал да, Харонға узын көйлек, баҳалы үст кийим хәм эфодты кийгизип, қалталы өңиршени тақ. Эфодтың белбеўин белине байла. ⁶ Харонның басына сәлле орап, алдыңғы жағына мухаддес тажды тағып қой. ⁷ Соңынан майлайтуғын зәйтүн майын алып, оның басына қуйып, оны майла. ⁸ Кейин Харонның улларын алып келип, оларға узын көйлеклерди кийгиз. ⁹ Беллерине белбеў байлап, басларына кишигирим сәлле ора. Харон хәм оның урпақлары қағыйда бойынша мәңгиге руўханийлер болып қалады. Усылайынша, Харон хәм оның

улларын хызметке тайынла.

¹⁰ Кейин Ушырасыў шатырының алдына буғаны алып келип, Харон хәм оның улларының қолларын буғаның басына қойдыр. ¹¹ Буғаны Мениң алдымда, Ушырасыў шатырының алдында сой. ¹² Оның қанын бармағың менен қурбанлық орынның шақларына жақ. Қалған қанның хәммесин орынның түбине төк. ¹³ Малдың ишеклерин қаплаған шарбы майларын, баўырының төменги ушын, бөтекелерин хәм олардың майларын қурбанлық орынның үстинде түтетип жандыр. ¹⁴ Ал буғаның гөшин, терисин хәм дәрисин ордадан сыртқа шығарып, жағып жибер. Бул – гүна ушын қурбанлық.

¹⁵ Соң бир қошқар әкелип, Харон хәм оның улларының қолларын қошқардың басына қойдыр. ¹⁶ Қошқарды өзиң сойып, қанын қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жибер. ¹⁷ Қошқарды бөлеклеп, оның ишек-қарнын хәм туяқларын жуўып, буларды бөлекленген гөш пенен бастың үстине қой. ¹⁸ Қошқарды толығы менен қурбанлық орынның үстинде түтетип жандыр. Усы Жаратқан Ийеге арналған жандырылатуғын қурбанлық, Оған хош ийисли сый болады.

¹⁹ Кейин екінши қошқарды алып кел. Харон хәм оның уллары қошқардың басына қолларын қойғаннан соң, ²⁰ қошқарды сойып, қанын Харон хәм оның улларының оң кулақларының сырғалығына, оң қол хәм оң аяғының бас бармақларына жақ. Аўысқан қанды қурбанлық орынның төрт қапталына серпип жибер. ²¹ Қурбанлық орынның үстиндеги қанды хәм майлайтуғын зәйтүн майын Харонға, оның улларына хәм олардың кийимлерине сеп. Сонда Харон хәм оның кийимлери, оның уллары хәм олардың кийимлери мухаддес болады.

²² Қошқардың майын, яғный қуйрық майын, ишеклерин қаплаған шарбы майларын, баўырының төменги ушын, бөтекелерин майлары менен қоса оң жақ санын ал. Себеби бул – руўханийликке тайынлағанда сойылатуғын қошқар. ²³ Мениң алдымдағы себеттен ашытқысыз бир шөрек, зәйтүн майы қосылған ашытқысыз бир шөрек хәм бир пәтир ал. ²⁴ Олардың хәммесин Харонның хәм оның улларының қолларына сал. Буларды Мениң алдымда жоқары көтерип усыныңлар. ²⁵ Соңынан сол нәрселерди олардың қолларынан алып, қурбанлық орында жандырылатуғын қурбанлыққа қосып, Маған хош ийисли сый қылып түтетип жандыр. Бул – Жаратқан Ийеге, яғный Маған арналған сый болады. ²⁶ Қошқардың төсин болса, Мениң алдымда жоқары көтерип усың. Бул төс сениң пайың болады.

²⁷ Харон хәм оның улларының тайынланыўы ушын сойылған қошқардың жоқары көтерип усыныңлар төсин хәм ажыратылған санын Маған бағышла.

²⁸ Бул жиликлер садақа болғаны ушын, израиллылар буларды Харонға хәм

оның улларына мәңги пай етип берсин. Бул израиллылардың татыўлық қурбанлықтарынан Жаратқан Ийеге, яғный Маған усынған садақасы болады.

²⁹ Харонның мухаддес кийимлери өзинен кейин урпақтарына қалсын. Олар май қуйылып, хызметке тайынланғанда, сол кийимлерди кийеди. ³⁰ Мухаддес орында хызмет етиў ушын, Харонның орнына руўханийликке тайынланатуғын хәм Ушырасыў шатырына киретуғын улы жети күн даўамында усы кийимлерди кийип жүриўи тийис.

³¹ Руўханийликке тайынлаў рәсиминде қурбанлық етип берилген қошқардың гөшин бир мухаддес жерде қайнат. ³² Олар сол гөшти хәм себеттеги нанды Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдында жесин.

³³ Оларды руўханийликке тайынлаў рәсиминде гүналардан пәклеў ушын усынылған нан хәм гөшти Харон хәм оның уллары жесин. Бул нәрселер мухаддес болғаны ушын, олардан басқа адамлардың жеўине болмайды. ³⁴ Бул рәсимде сойылған қурбанлықтың гөшинен ямаса наннан азанға дейин аўысып қалса, оларды жағып жибер. Олар мухаддес болғанлығы себепли, желинбеўи керек.

³⁵ Буларды Харон хәм оның уллары ушын Мениң саған буйырғанымдай етип орынла. Оларды руўханийликке тайынлаў рәсими жети күн даўам етсин.

³⁶ Гүналардан пәклениў ушын, гүнаның төлеми ретинде хәр күни бир буға әкел. Қурбанлық орынды тазалаў ушын гүна қурбанлығын бер хәм оны мухаддес қылыў ушын оған май жақ. ³⁷ Жети күн даўамында орынды тазалап, мухаддес қыл. Сол тәризде қурбанлық орын жүдә мухаддес болады. Оған тийип кеткен хәр бир нәрсе де мухаддес болады.

Күнделикли қурбанлықлар ҳаққында

³⁸ Хәр күни бир жасар еки еркек тоқлы қурбанлық орынның үстинде қурбанлыққа бер. ³⁹ Тоқлының биреўин азанда, ал екиншисин кеште бер.

⁴⁰ Биринши тоқлыға қосып, төрттен бир ҳин^w сапалы зәйтүн майына араластырылған оннан бир эфа* сапалы ун хәм ишимлик садақасы ушын төрттен бир ҳин шарап бер. ⁴¹ Екинши тоқлыны кеште Маған хош ийисли сый қылып, азанғысындай ғәлле хәм ишимлик садақалары менен бирге усын.

⁴² Бул жандырылатуғын қурбанлық Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдында, Жаратқан Ийениң алдында әўладлар даўамында мәңгиге берилип барылсын. Мен сол жерде сениң менен ушырасып, сөйлесемен. ⁴³ Мен израиллылар менен сол жерде ушырасаман, шатыр салтанатым менен мухаддес болады.

⁴⁴ Ушырасыў шатырын хәм қурбанлық орынды мухаддес қыламан. Харон

---

^wТөрттен бир ҳин – шама менен 0,9 литрге тең.

хәм оның улларын да руўханий болып, Маған хызмет етиўи ушын мухаддес қыламан. ⁴⁵ Мен израиллылар арасында жасап, олардың Қудайы боламан. ⁴⁶ Сонда арасында жасаў ушын, оларды Мысырдан шығарған Қудайы Жаратқан Ийе Мен екенимди олар билип алады. Мен – олардың Қудайы Жаратқан Ийемен».

30

Отызыншы бап

Түтетки түтетиў орны

¹ «Түтетки түтетиў ушын, акация ағашынан қурбанлық орын ислет. ² Ол төрт мүйешли, узынлығы бир шығанақ, ени бир шығанақ, бийиклиги еки шығанақ болып, өзинен шығып туратуғын шақлары менен бир тутас қылып исленсин. ³ Орынның үстин, қапталларын хәм шақларын сап алтын менен қаплап, этирапына алтын жийек ислет. ⁴ Еки қапталындағы жийектиң астына еки алтын халқа орнат. Орынды көтерип жүриў ушын, усы халқалардан сырықлар өткизиледи. ⁵ Сырықларды акация ағашынан ислетип, алтын менен қаплат. ⁶ Орынды Келисим сандығының, яғный сандықтың үстиндеги төлем төлеў қақпағының алдындағы пердениң сыртына, Мен сениң менен ушырасатуғын жердиң сыртына қой.

⁷ Харон хәр күни азанда шыраларды таярлағанда, орынның үстинде хош ийисли түтетки түтетсин. ⁸ Ал кешкурун шыраларды жаққанда, және түтетки түтетсин. Солай етип, Мениң алдымда әўладлар бойы түтетки үзликсиз жанып турады. ⁹ Орынның үстинде жат болған түтетки түтетпең хәм бунда жандырылатуғын қурбанлық та, ғалле садақасын да бермең. Оның үстине ишимлик садақасын да төкпең. ¹⁰ Харон жылына бир рет гүналардың кеширилиўи ушын берилген қурбанлықтың қанын қурбанлық орынның шақларына жағып, орынды тазалайды. Бул хәр жылы, әўладтан-әўладқа даўам етсин. Орын Маған, Жаратқан Ийеге бағышланған болып, жүдә мухаддесдур».

Мухаддес шатыр ушын төленетуғын қун

¹¹ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ¹² «Израиллылардың есабын алғаныңда, есаптан өткен хәр бир адам өз жаны ушын Маған қун төлесин. Сонда олардың есабын алғаныңда, оларға апат келтирмеймен. ¹³ Есаптан өтетуғын хәр бир адам Маған Мухаддес орын өлшеми* менен ярым шекел гүмис нәзир берсин. Бир шекел^x жигирма герадан^y ибарат. ¹⁴ Жигирма хәм

---

^xБир шекел – 11,4 грамм.

оннан жоқары жастағы есаптан өтетұғын адамлар Маған нәзир бериўи тийис.

¹⁵ Жаныңыздың қуны сыпатында усы нәзирди бергениңизде, бай адам ярым шекелден артық, ал жарлы адам ярым шекелден кем бермеўи керек.

¹⁶ Израиллылардың қун сыпатында берген гүмислерин алып, Ушырасыў шатырының хызметинде қоллан. Бул Жаратқан Ийениң алдында жанларыңыздың қуны төленгенин еслетип турады».

¹⁷ Және Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ¹⁸ «Жуўыныў ушын, қоладан үлкен ләген ислет. Оның туяқлары да қоладан болсын. Ләгенди Ушырасыў шатыры менен құрбанлық орынның арасына қойып, ишине суў қуй. ¹⁹ Харон хәм оның уллары аяқ-қолларын оған жуўады. ²⁰ Олар Ушырасыў шатырына кирместен, яғный Жаратқан Ийеге сыйлар түтетип жандырыў ушын құрбанлық орынға жақынламастан алдын, өлип қалмаўы ушын, суўға жуўынып алыўы тийис. ²¹ Өлип қалмаўы ушын олар аяқ-қолларын жуўсын. Харон хәм оның урпақлары ушын бул мәңги қағыйда болып қалады».

Майлаў рәсимине арналған май

²² Жаратқан Ийе Муўсаға тағы былай деди: ²³ «Мына ең жақсы хош ийисли затларды ал: 500 шекел суйық мирра*, оның ярымына тең, 250 шекел корица*, 250 шекел ийисли қамыс ²⁴ хәм 500 шекел кассия*. Хәммеси Мухаддес орын өлшеми менен өлшенсин. Бир ҳин^z зәйтүн майын алып, ²⁵ буларды шеберлик пенен араластырып, хош ийисли мухаддес май исле. Ол майлаў рәсимине арналған мухаддес май болады. ²⁶ Бул майды Ушырасыў шатырына, Келисим сандығына, ²⁷ столға, хәстеге хәм оларға тийисли хәмме буйымларға, түтетки түтетилетуғын орынға, ²⁸ құрбанлық жандырылатуғын орынға хәм оның хәмме буйымларына, үлкен ләгенге хәм оның туяқларына жағып шық. ²⁹ Сол тәризде оларды мухаддес қыл. Сонда олар жүдә мухаддес болады. Оларға тийген хәр бир нәрсе де мухаддес болады.

³⁰ Соң, руўханий болып Маған хызмет етиўи ушын, Харон хәм оның улларына май жағып, оларды бағышла. ³¹ Ал израиллыларға былай деп айт: „Бул майлайтуғын мухаддес май әўладтан әўладқа тек Мен ушын қолланылады. ³² Оны басқа адамлардың денесине жағыўға болмайды. Усындай курамдағы майды өзлериңизге таярламаңлар. Ол мухаддес хәм сизлер ушын да мухаддес болыўы керек. ³³ Ким де ким усундай майды таярлап, оны руўханий болмаған адамға жақса, ол Израил халқы арасынан жоқ қылынады“».

³⁴ Кейин Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: «Мына хош ийисли затларды:

---

^yБир гера – 0,57 грамм.

^zБир ҳин – шама менен 3,7 литрге тең.

бальзамды, моллюск бақаншағын, галбан шайырын хәм таза ливан шайырын ал. Олардың хәммеси бирдей мөлшерде болсын. ³⁵ Буларды шеберлик пенен араластырып, түтетки исле. Олар дузланған, сап хәм мухаддес болады. ³⁶ Оның бир бөлегин алып, майдалап унта хәм Мениң сен менен ушырасатуғын Ушырасыў шатырымдағы Келисим сандығының алдына қой. Сизлер ушын ол жүдә мухаддес болады. ³⁷ Өзлериңиз ушын усындай құрамдағы түтетки ислеменлер. Оны Жаратқан Ийеге арналған мухаддес деп санаңлар. ³⁸ Ким де ким өзи ушын түтетиўге усындай түтетки ислесе, ол халық арасынан жоқ етиледі».

31

Отыз биринши бап

Мухаддес шатырды ислеитүғын усталар

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Минекей, Мен Яхуда урыўынан болған Хурдың ақлығы, Урийдің улы Бесалелди таңладым. ³ Оны Қудайдың Руўхына толтырып, оған өнерментшиликтиң барлық тараўларында қәбилет, уқып хәм шеберлик бердим. ⁴ Ол алтын, гүмис хәм қоладан көркем ислерин ислеўге, ⁵ хасыл тасларды жонып қондырыўға, ағаш усташылығы бойынша хәм хәр түрли өнерментшилик ислерин ислеўге қәбилетли. ⁶ Және де, Дан урыўынан болған Ахисамахтың улы Оҳолиабты оған жәрдемши қылып бердим. Саған буйырған ислеримнің хәммесин ислей алыўы ушын, Мен оларға жәрдем беретүғын барлық адамларға айрықша қәбилет бердим. ⁷ Олар Ушырасыў шатырын, Келисим сандығын, сандықтың үстиндеги қақпақты, шатырдағы барлық буйымларды, ⁸ стол хәм оның буйымларын, сап алтын хәстени хәм оның буйымларын, түтетки түтетилетуғын орынды, ⁹ құрбанлық жандырылатуғын орынды хәм орынның хәмме буйымларын, үлкен ләген хәм оның туяқларын, ¹⁰ сондай-ақ, руўханий Харон ушын әжайып қылып тигилген мухаддес кийимлерди, оның улларының руўханийлик кийимлерин, ¹¹ майлайтуғын зәйтүн майын, Мухаддес орын ушын хош ийисли түтеткини, улыўма хәммесин Мениң саған буйырғанымдай қылып ислесин».

Шаббат күни

¹² Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ¹³ «Израиллыларға мыналарды айт: „Маған тийисли болған Шаббат күнине әмел қылыңлар. Себеби бул Мен хәм Израил халқы арасындағы әўладтан әўладқа даўам ететуғын бир нышан болады. Солай етип, Жаратқан Ийе екенимди хәм сизлерди Өзиме ажыратып алып, мухаддес қылғанымды билип аласызлар. ¹⁴ Шаббат күнине әмел қылыңлар. Өйткени бул сизлер ушын мухаддес. Ким

де ким оны хорласа, ол сөзсиз өлтирилсин. Сол күни жұмыс ислеген хәр бир адам өз халқының арасынан жоқ қылыныуы тийис. ¹⁵ Алты күн жұмыс ислеңлер, бирақ жетинши күн Жаратқан Ийеге арналған толық дем алатуғын мухаддес Шаббат күни. Усы күни жұмыс ислеген хәр бир адам сөзсиз өлтирилсин. ¹⁶ Израиллылар мәңги келисим сыпатында Шаббат күнин, әўладтан-әўладқа сақласын. ¹⁷ Бул Мениң менен израиллылар арасындағы мәңгилик бир нышан болады. Себеби Мен, Жаратқан Ийе аспан хәм жерди алты күнде жараттым, ал жетинши күни дем алып, хәллендим“».

¹⁸ Солай етип, Қудай Синай тауында Муўса менен сөйлесип болып, оған буйрықлар жазылған еки тасты берди. Қудай бул буйрықларды тасларға Өз қолы менен жазған еди.

32

Отыз екінши бап

Алтын тана

¹ Халық Муўсаның таудан түспей, иркилип атырғанын көргенде, Харонның әтирапына жыйналды да:

– Қәне, бизлерге баслап алып жүретуғын қудай соғып бер. Өйткени бизлерди Мысыр жеринен алып шыққан сол Муўса деген адамға не болғанын билмеймиз, – деди.

² Харон оларға:

– Хаялларыңыз, улларыңыз хәм қызларыңыздың қулақларындағы алтын сырғаларды шешип, маған алып келиңлер, – деди.

³ Сонда пүткил халық қулақларындағы сырғаларын дәрхал жулып алды да, оларды Харонға берди. ⁴ Харон сырғаларды алып, олардан тананың мүсинин соқты. Сонда халық: «Хәй, Израил! Сизлерди Мысыр жеринен алып шыққан қудайыңыз усы болады», – деди.

⁵ Харон буны көрип, тананың алдына бир қурбанлық орын қурды да: «Ертең Жаратқан Ийеге арнап байрам болады», – деп жәриялады. ⁶ Ертеңине азанда халық жандырылатуғын қурбанлықлар берди хәм татыулық қурбанлықларын усынды. Олар ишип-жеу ушын отырды хәм кейин орынларынан турып, ойынға түсти.

⁷ Сонда Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Тезирек төмен түс. Сениң Мысыр жеринен алып шыққан халқың жолдан азды. ⁸ Олар Мен буйырған жолдан тез шығып кетти. Өзлерине тананың мүсинин ислеп алып, оған сыйынды хәм қурбанлықлар берип: «Хәй, Израил! Сизлерди Мысыр жеринен алып шыққан қудайыңыз усы болады», – деди.

⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға тағы да:

– Бул халықтың қаншелли қайсар экенин билемен. ¹⁰ Енди Мени иркпе. Ғәзебим лаўлап, оларды жоқ қыламан хәм сеннен уллы халық дөретемен, – деди.

¹¹ Сонда Муўса Қудайы Жаратқан Ийеге жалбарынып былай деди:

– О, Жаратқан Ийе! Неге Өз халқыңа ғәзебиң лаўлайды? Өзиң оларды Мысыр жеринен уллы құдиретиң хәм күшли қолың менен алып шыққан едиң-ғо. ¹² Егер солай ислесең, онда мысырлылар: «Қудай оларды жаман нийет пенен, таўларда өлтирип, жер жүзинен жоқ қылыў ушын алып шығыпты», – деп айтады. Сонлықтан Өзиңниң лаўлаған ғәзебиңди басып, халқыңды жоқ қылыў нийетинен қайт. ¹³ Қулларың Ибрайым, Ысақ хәм Израилды^a есиңе түсир. Оларға Өз атың менен ант ишип: «Урпақларыңызды аспандағы жұлдызлар сыяқлы көбейтемен. Сизлерге беремен деп ўәде еткен усы жердиң хәммесин урпақларыңызға беремен. Олар сол жерди мәңгиге ийелик етеди», – деген едиң.

¹⁴ Солай етип, Жаратқан Ийе халқына жиберемен деген жаманлықты жиберий нийетинен қайтты.

¹⁵ Муўса буйрықлар жазылған еки тасты алып, таўдан түсти. Таслардың еки тәрәпине де: алдына да, артына да жазылған еди. ¹⁶ Тасларды Қудай ислеген болып, таслардағы жазыўларды да Ол ойып жазған еди.

¹⁷ Ешуа халықтың бақырысқан даўысын еситкенде, Муўсаға:

– Ордадан урыс шаўқымы еситилип тур, – деди.

¹⁸ Муўса оған былай деп жуўап берди:

– Бул урыста жеңиске ерискенлердиң қышқырығына да, жеңилиске ушырағанлардың зарлаған даўысына да уқсамайды. Мен олардың даўыслап қосық айтып атырғанын еситип турыппан.

¹⁹ Муўса ордаға жақынлағанда, тананы хәм ойынға түсип атырған адамларды көрди. Сонда оның ғәзеби лаўлады хәм қолындағы тасларды ылақтырып жиберип, таў етегинде оларды шыл-пәрше қылды. ²⁰ Муўса халық соққан тананы отқа жағып жиберди. Оны езип, унтады да, суўға шашып жиберди хәм суўды израиллыларға ишкизди.

²¹ Муўса Харонға:

– Бундай аўыр гүнаға батырғандай, бул халық саған не ислеген еди? – деди.

²² Харон Муўсаға былай деп жуўап берди:

– Ғәзепленбе, мырзам! Бул халықтың жаманлыққа бейим экенин өзиң билесең. ²³ Олар маған: «Бизлерди баслап алып жүретуғын қудай соғып бер. Өйткени бизлерди Мысыр жеринен алып шыққан сол Муўса деген адамға не

---

^aИзраил – яғный Яқып. Қудай Яқыпқа Израил атын берген еди (Жар. 32:28).

болғанын билмеймиз», – деди. ²⁴ Мен оларға: «Кимде алтын бар болса, оларды шешсин», – дегенімде, олар алтынларын маған берди. Мен оларды отқа таслағанымда, бул тана шыға келди.

²⁵ Муўса Харонның халықты қадағаламай, жүўенсиз жибергенин хәм олардың душпанларға масқара болғанын көрди. ²⁶ Сонлықтан Муўса орданың кирер аўзында турып: «Ким Жаратқан Ийе тәрәпинде болса, мениң жаныма келсин», – деди. Сонда пүткил Лебий урыўы оның этирапына жыйналды.

²⁷ Муўса оларға: «Израилдың Қудайы Жаратқан Ийе былай дейди: „Хәр бир адам қылышын белине асынсын хәм орданың арғы аўзынан берги аўзына дейин аралап шығып, туўысканын, достысын хәм жақынларын өлтирсин“, – деди. ²⁸ Лебий урыўының адамлары Муўсаның буйрығын орынлады. Сол күни халықтан үш мыңға жақын адам өлди. ²⁹ Муўса Лебий урыўының адамларына: «Бүгин сизлердиң хәр бириңиз өз улыңыздың хәм өз туўысканыңыздың жанының қуны менен Жаратқан Ийениң хызметине бағышландыңызлар. Бүгин Жаратқан Ийе сизлерге жарылқаўын жаўдырады», – деди.

³⁰ Ал ертеңине Муўса халыққа: «Сизлер аўыр гүна иследиңлер. Мен хәзир Жаратқан Ийениң алдына шығажақпан. Мүмкин, сизлердиң гүналарыңызға кеширим ала аларман», – деди.

³¹ Соннан соң, Муўса Жаратқан Ийениң алдына қайтып барып:

– Өттең, бул халық аўыр гүна иследи. Олар өзлерине алтын бут соқты.

³² Бірақ, Сен олардың гүналарын кешир. Егер олай ислемесең, Өзиңнің жазған кітабыңнан мениң атымды өширип тасла, – деди.

³³ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Ким Маған қарсы гүна ислеген болса, соның атын кітабымнан өширип таслайман. ³⁴ Енди бар, халықты саған айтқан жериме апар. Периштем сени баслап барады. Бірақ, олар жуўапқа тартылатуғын күни, Мен оларды гүнасы ушын жазалайман.

³⁵ Солай етип, Жаратқан Ийе халықты Харонға соқтырған танасы ушын жазалады.

33

Отыз үшінши бап

Синайдан кетиўге таярлық

¹ Соңынан Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Барыңлар, өзиң де, сен Мысыр жеринен алып шыққан халқың да бул жерди тәрк етип, Мен Ибрайымға, Ысаққа хәм Яқыпқа: «Бул жерди сениң

урпақларыңа беремен», – деп ант ишкен жериме кетиндер. ² Мен сениң алдыңнан Өз периштемди жиберип, кенаан, амор, хетт, периз, хиў хәм ебус халықларын сол жерден қуўып шығараман. ³ Ол сизлерди сүт хәм пал аққан жерге баслап барады. Мениң Өзим сизлер менен бармайман, себеби сизлер қайсар халықсыз. Болмаса, сизлерди жолда жоқ қылып жиберийим мүмкин.

⁴ Халық бул жаман хабарды еситип, қайғыға түсти хәм ҳеш ким безениў буйымларын тақпады. ⁵ Өйткени Жаратқан Ийе Муўсаға: «Израиллыларға былай де: „Сизлер қайсар халықсыз. Егер Мен бир сәт-ақ сизлер менен бирге барсам, сизлерди жоқ қылыўым мүмкин. Енди безениў буйымларыңызды шешип қойыңлар. Ал сизлерге не ислеитүғыным хаққында бир қарарға келемен“», – деген еди. ⁶ Сонлықтан израиллылар Хороб таўынан шығып кеткеннен кейин безениў буйымларын шешип таслады.

⁷ Муўса орданың сыртына, ордадан узағырақ жерге шатыр тигетуғын еди. Ол бул шатырды «Ушырасыў шатыры» деп атаған еди. Жаратқан Ийе менен мәсләхәтлесиўди қәлеген адам орданың сыртындағы Ушырасыў шатырына келетуғын еди. ⁸ Муўса шатырға қарай кеткенде, пүткил халық орнынан туратуғын еди. Хәр бир адам өз шатырының кирер аўзында турып, Муўса ишке киргенше изинен қарап туратуғын еди. ⁹ Муўса шатырға кирип, Жаратқан Ийе менен сөйлескенде, минара сыяқлы булт төмен түсип, шатырдың аўзында туратуғын еди. ¹⁰ Булттың шатырдың кирер аўзында турғанын көрген хәр бир адам орнынан турып, өз шатырының кирер аўзында сыйынатуғын еди. ¹¹ Жаратқан Ийе Муўса менен жүзбе-жүз, дос сыяқлы сөйлесетуғын еди. Кейин Муўса ордаға қайтып келетуғын еди. Бирақ оның жас жәрдемшиси Нун улы Ешуа шатырды тәрк етпейтуғын еди.

¹² Соңынан Муўса Жаратқан Ийеге былай деди:

– Сен маған: «Бул халықты баслап алып жүр», – дейсең. Бирақ мениң менен кимди жиберетуғыныңды айтпадың. Маған: «Сени жақыннан танийман, сен Мениң мийримиме еристиң», – деген едің. ¹³ Егер мен Сениң мийримиңе ерискен болсам, өтинемен, маған Өз жолыңды көрсет. Сени еле де жақсы билип, мийримиңе ерисип барайын. Бул халықтың Өз халқың екенин умытпа.

¹⁴ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Өзим Сениң менен бирге бараман хәм сени тынышлыққа еристиремен, – деди.

¹⁵ Ал Муўса Жаратқан Ийеге былай деди:

– Егер Сениң Өзиң бизлер менен бирге бармасаң, бизлерди бул жерден шығарма. ¹⁶ Болмаса, мен хәм халқың Сениң мийримиңе ерискенимизди қалай билиўге болады? Сениң бизлерге жолдас болғаныңнан емес пе? Тек усы арқалы ғана мен хәм Сениң халқың жер жүзиндеги басқа халықлардан айырылып турамыз.

¹⁷ Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Айтқаныңдай ислеймен. Себеби сен Мениң мийримиме еристин ҳәм сени атың арқалы танийман, – деди.

¹⁸ Сонда Муўса Оған:

– Маған салтанатыңды көрсет, – деди.

¹⁹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мен пүткил ийгилигимди сениң алдыңнан алып өтип, алдыңда Өзимниң «Жаратқан Ийе» деген атымды жәриялайман. Кимге мийрим-шәпәәтимди бериўди қәлесем, соған мийрим-шәпәәтимди беремен. Кимге рәхим етиўди қәлесем, соған рәхим етемен. ²⁰ Тек Мениң жүзимди көре алмайсаң. Өйткени Мениң жүзимди көрген адам тири қалмайды. ²¹ Маған жақын жерде жартас бар. Сен сол жартастың үстинде тур. ²² Салтанатым жаныңнан өтип баратырғанда, сени жартастың жарығына турғызып қойып, өтип кеткенимше, сени қолым менен жаўып тураман. ²³ Кейин қолымды алғанымда, сен Мени артымнан көресең. Бирақ жүзимди көрмейсең.

34

Отыз төртинши бап

Келисимниң жаңаланыўы

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Бурынғыға уқсаған еки тас жонып ал. Мен сен сындырып таслаған таслардағы сөзлерди усыларға жазаман. ² Азанға дейин таярлан. Азан болғанда, Синай таўына шығып, таўдың төбесинде, Мениң менен ушырасыўға алдыма бар. ³ Сениң менен бирге басқа ҳеш ким таўға шықпасын ҳәм таўдың ҳеш бир жеринде ҳеш ким көринбесин. Таўдың етегинде мал-жанлықлар да отламасын.

⁴ Муўса бурынғыға уқсаған еки тас жонып алды. Жаратқан Ийениң буйырғанындай, ертеңине азанда тасларды алып, Синай таўына шықты.

⁵ Жаратқан Ийе булт ишинде сол жерге түсип, Муўсаның қасында турды ҳәм Өзиниң «Жаратқан Ийе» деген атын жәриялады. ⁶ Ол Муўсаның алдынан өтип: «Жаратқан Ийемен, Жаратқан Ийемен. Рәхимли, мийримли, сабыр-тақатлы, сүйиспеншилиги шексиз ҳәм садық Қудайман. ⁷ Мыңыншы әўладларға дейин сүйиспеншилик көрсетип, айыптарды, жынаятларды ҳәм гүналарды кешириўшимен. Бирақ ҳеш бир айыпты жазасыз қалдырмайман. Ата-бабалардың ислеген айыплары ушын, олардың улларын, ақлықларын, үшінши ҳәм төртинши әўладын жазалайман», – деди.

⁸ Сонда Муўса дәрхал жерге жығылып, Жаратқан Ийеге сыйынды да:

⁹ – О, Ийем! Егер мен Сениң мийримиңе ерискен болсам, бизлер менен бирге бар. Бул халық – қайсар халық болса да, Сен бизлердиң айып-гүналарымызды кеширип, бизлерди Өз халқың сыпатында қабыл ет, – деди.

¹⁰ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди:

– Мине, сениң халқың менен келисим дүземен. Олардың алдында дүньяда хәм басқа халықлар арасында болып көрилмеген кәраматлар ислеймен. Сен арасында жасап атырған пүткил халық нелер истейтуғынымды көреді. Мениң сен ушын истейтуғын ислерим қорқынышлы болады. ¹¹ Бүгин сизлерге беретуғын буйрықларыма бойсыныңлар. Амор, кенаан, хетт, периз, хиў хәм ебус халықларын сизлердиң алдыңыздан қуўып шығараман.

¹² Өзлериңиз киретуғын елдеги адамлар менен келисим жасаўдан аўлақ болың. Себеби бул сизлер ушын дузақ болады. ¹³ Олардың қурбанлық орынларын қыйратып, кийели тасларын майдалап таслаңлар хәм кийели ағашларын шаўып таслаңлар. ¹⁴ Басқа қудайларға сыйынбаң. Өйткени Мен қызғаншақ деген аты бар Жаратқан Ийемен, қызғаншақ Қудайман. ¹⁵ Сол жердиң халқы менен хеш қандай келисим дүзбең. Болмаса, олар опасызлық қылып, өз қудайларына арнап қурбанлық шалғанда, сизлерди де мирәт етеди, сизлер де олардан жейсизлер. ¹⁶ Егер олардың қызларын улларыңызға алып берсеңиз, онда сол қызлар өз қудайларына ерип, бузықлық қылғанда, улларыңызды да излерине ертип кетеди.

¹⁷ Өзлериңизге бутлардың мүсинлерин соғып алмаң.

¹⁸ Сизлерге буйырғанымдай, Абиб айының белгиленген күнлеринде жети күн ашытқысыз нан жеп, Ашытқысыз нан байрамын байрамлаң. Себеби сизлер Мысырдан Абиб айында шықтыңлар.

¹⁹ Қарыннан биринши шыққанлардың хәммеси, барлық ири хәм майда малларыңыздың туңғыш еркек төллери Маған тийисли. ²⁰ Ешектиң биринши туўылған төлиниң орнына бир қозы берип, сатып алыңлар. Егер олай етпесеңиз, гүррениң мойнын үзиң. Барлық туңғыш улларыңыздың қунын өтеўиңиз тийис.

Хеш ким алдыма қуры қол келмесин.

²¹ Алты күн жұмыс ислеп, жетинши күни дем алың. Егин егиў хәм оны орыў ұақтында да дем алың.

²² Бийдайдың биринши өнимин жыйнағанда, Хәптелер байрамын, ал гүзде Жыйын-терим байрамын өткизиң. ²³ Барлық ер адамларыңыз жылына үш рет Ийең болған Мениң, яғный Израилдың Қудайы Жаратқан Ийениң алдына келиўи керек. ²⁴ Мен басқа миллетлерди алдыңыздан қуўып жиберип, шегараларыңызды кеңейтемен. Жылына үш рет Қудайыңыз Жаратқан Ийениң алдына келгениңизде, хеш ким жериңизди басып алыўды нийет

етпейди.

²⁵ Маған берілген құрбанлықтың қанын ашытқы салынған нан менен усынбаң. Құтқарылыу байрамының құрбанлығы азанға дейін қалдырылмасын.

²⁶ Жериңиздің дәслепки өниминің ең жақсысын Құдайыңыз Жаратқан Ийениң Үйине алып келиң.

Ылақты өз анасының сүтине писирмең.

²⁷ Соннан соң, Жаратқан Ийе Муўсаға:

– Мына сөзлерди жаз. Себеби Мен сениң менен хәм израиллылар менен усы сөзлерге тийкарланып, келисим дүземен, – деди.

²⁸ Муўса сол жерде қырқ күн, қырқ түн Жаратқан Ийе менен бирге болды. Ол хеш нәрсе ишип-жемеди хәм келисим сөзлерин, яғный он буйрықты тасларға жазды.

Муўсаның Синай таўынан түсиуі

²⁹ Муўса қолына буйрықлар жазылған еки тасты алып, Синай таўынан түсти. Ол Жаратқан Ийе менен сөйлескенликтен, жүзинен нур шашып тур еди.

Бирақ буны өзи билмеди. ³⁰ Харон хәм пүткил израиллылар Муўсаның нур шашқан жүзин көргенде, оған жақынласыуға қорқты. ³¹ Бирақ Муўса оларды қасына шақырды. Харон хәм жәмийеттиң барлық басшылары оның жанына келди. Муўса олар менен сөйлести. ³² Кейин пүткил Израил халқы оған жақын келди. Муўса Жаратқан Ийениң Синай таўында өзине айтқанларының хәммесин орынлауды халыққа буйырды. ³³ Муўса олар менен сөйлесип болғаннан соң, жүзин жаўлық пенен жауды. ³⁴ Муўса сөйлесиу ушын, Жаратқан Ийениң алдына барғанда, сыртқа шыққанша, жүзиндеги жаўлықты алып қоятуғын еди. Қайтып келгеннен кейин, ол өзине айтылған буйрықларды израиллыларға билдиретуғын еди. ³⁵ Сонда израиллылар оның жүзинен нур шашып турғанын көретуғын еди. Ал Муўса ишке кирип, Жаратқан Ийе менен ушырасыуға дейин, жүзин жаўлық пенен жаўып қоятуғын еди.

35

Отыз бесинши бап

Дем алыс күни хаққында

¹ Муўса Израил халқының пүткил жәмийетин шақырып алып, оларға былай деди: «Жаратқан Ийе мына ислерди ислеуиңизди буйырды: ² алты күн жұмыс ислең. Бирақ жетинши күн сизлер ушын Жаратқан Ийеге арналған толық дем алатуғын мухаддес Шаббат күни болады. Сол күни жұмыс ислеген хәр бир

адам өлтириледі. ³ Шаббат күні өз шаңарақларыңызда от та жақпаң».

Мухаддес шатыр ушын садақалар

⁴ Муўса Израил халқының пүткил жәмийетине былай деди: «Жаратқан Ийениң буйрығы мынаў: ⁵ өзлериңизде барынан Жаратқан Ийеге нәзир бериңлер. Оған шын кеўилден бериўди қәлеўшилер мына нәрселерди берсин: алтын, гүмис, қола, ⁶ жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм қасыл зығыр жиби, ешкиниң жүни, ⁷ қызылға боялған қошқар териси, жумсақ тери хәм акация ағашы, ⁸ шыралар ушын зәйтүн майы, майлаў рәсими хәм хош ийисли түтетки ушын хош ийисли затлар, ⁹ бас руўханийдиң эфодына хәм қалталы өңиршесине тағылатуғын оникс хәм қымбатбаха таслар.

¹⁰ Араңыздағы барлық уқыплы адамлар келип, Жаратқан Ийениң буйырғанларының хәммесин ислесин. Олар мыналарды: ¹¹ Мухаддес шатырды, оның ишки хәм сыртқы жапқышларын, илмеклерин, тахтайларын, қадаларын, бағанларын, ултанларын, ¹² Келисим сандығы хәм оның сырықларын, қақпақты, бөлмени жаўып туратуғын пердени, ¹³ стол хәм оның сырықларын, столдың барлық буйымларын хәм усынылған нанларды, ¹⁴ жақты түсириў ушын хәстени, оның буйымларын, оның шыраларын хәм шыралар ушын зәйтүн майын, ¹⁵ түтетки түтетилетуғын орын менен оның сырықларын, майлаў рәсими ушын зәйтүн майын, хош ийисли түтеткини, Мухаддес шатырдың кирер аўзындағы пердени, ¹⁶ курбанлық жандырылатуғын орынды хәм оның қола торын, сырықларын хәм барлық буйымларын, үлкен ләгенди хәм оның туяқларын, ¹⁷ хәўлиниң перделерин, бағанларын, бағанның ултанларын, хәўлиниң кирер аўзындағы пердени, ¹⁸ Мухаддес шатырдың қазықларын, хәўлиниң қазықларын хәм арқанларын, ¹⁹ Мухаддес орында хызмет етиўге арналып, әжайып қылып тигилген кийимлерди – руўханий Харонның мухаддес кийимлерин хәм оның улларының руўханийлик кийимлерин ислесин».

²⁰ Соңынан Израил халқының пүткил жәмийети Муўсаның қасынан кетти. ²¹ Жүрегінде қәлеў хәм тилеги бар адамлар Ушырасыў шатырының қурылысы, ондағы хызмет хәм мухаддес кийимлер ушын, Жаратқан Ийеге садақалар алып келди. ²² Солай етип, жүрегінде қәлеўи бар хәр бир еркек хәм хаял хәр түрли алтын буйымларды: билезик, сырға, жүзик хәм хәйкеллерди әкелип, Жаратқан Ийеге бағышлап, усынды. ²³ Кимде жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип, ешки жүни, қызылға боялған қошқар териси хәм жумсақ тери болса, алып келди. ²⁴ Гүмис хәм қоланы садақа қылып бере алғанлар да оларды Жаратқан Ийеге арнады. Кимде акация ағашы болса, оны шатырдың мүтәжликлери ушын алып келди. ²⁵ Жип

ийириўге уқыплы барлық ҳаяллар өз қоллары менен ийирген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерди хәм ҳасыл зығыр жиплерди алып келди.

²⁶ Жүн ийирип билетуғын, жүрегінде қәлеуи бар барлық ҳаяллар да ешки жүнин ийирди. ²⁷ Басшылар эфодқа хәм қалталы өңиршеге тағылатуғын оникс хәм қымбатбаха таслар, ²⁸ шыралар ушын, майлаў ушын хәм хош ийисли түтетки ушын хош ийисли затлар менен зәйтүн майын алып келди.

²⁹ Ҳаял, еркек, жүрегінде қәлеуи бар барлық израиллылар Жаратқан Ийениң Муўса арқалы ислеўди буйырған ислери ушын, Жаратқан Ийеге ықтыярлы садақалар берди.

³⁰ Муўса израиллыларға былай деди: «Қараңлар, Жаратқан Ийе Яхуда урыўынан болған Хурдың ақлығы, Урийдің улы Бесалелди таңлап алды.

³¹ Оны Қудайдың Руўхына толтырып, оған өнерментшиликтиң барлық тараўларында қәбилет, уқып хәм шеберлик берди. ³² Солай етип, оған алтын, гүмис хәм қоладан көркем өнер ислеўге, ³³ ҳасыл тасларды жонып қондырыўға, ағаш усташылығы бойынша хәм хәр қыйлы көркем өнер ислерин ислеўге қәбилет берди. ³⁴ Жаратқан Ийе оған хәм Дан урыўынан болған Ахисамах улы Оҳолиабқа басқаларға үйретиў уқыбын да берди. ³⁵ Бул адамлардың хәр қандай исти ислей алыўы ушын, оларға усташылық, бежеўшилиқ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм ҳасыл зығырдан тоқымашылық хәм хәр түрли өнерментшилиқ ислерин ислеў айрықша қәбилетин берди.

36

Отыз алтыншы бап

¹ Бесалел, Оҳолиаб хәм Жаратқан Ийе Мухаддес шатырды қурыў ушын қәбилет, уқып хәм шеберлик берген барлық адамлар хәр бир нәрсени Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып ислесин».

² Муўса Бесалелди, Оҳолиабты хәм Жаратқан Ийе қәбилет берген, ислеўге қәлеуи бар барлық адамларды жұмысқа шақырды. ³ Келгенлер Мухаддес шатырды қурыў ушын, израиллылар әкелген барлық садақаларды Муўсадан алды. Израиллылар хәр күни азанда ықтыярлы садақаларын Муўсаға әкелиўди даўам етти. ⁴ Сонда Мухаддес шатырды қурыў ислери менен шуғылланып атырған усталар ислерин қалдырып, ⁵ Муўсаның жанына келди де: «Халық Жаратқан Ийе буйырған ис ушын керегинен зыят алып келмекте», – деди.

⁶ Сонда Муўса халыққа жәрияланыўы ушын мынадай буйрық берди: «Енди бирде бир еркек те, ҳаял да Мухаддес шатыр ушын ҳеш нәрсе әкелмесин». Солай етип, халық садақа әкелиўди тоқтатты. ⁷ Себеби сол ўақытқа дейин

әкелингенлер исти питкерийге жететуғын, хәтте, аўысып та қалатуғын еди.

⁸ Ислеўшилер арасындағы укыплы адамлар шатырды он пердеден курды. Оларды хасыл зығыр жиптен, жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден ислеп, үстине керублардың сүүретлерин шеберлик пенен кестеледи. ⁹ Хәр бир пердениң узынлығы жигирма сегиз шығанақ, ени төрт шығанақ еди. Перделердиң хәммеси бир өлшемде болды. ¹⁰ Олар перделерди бесеў-бесеўден бир-бирине қосып тикти. ¹¹ Биринши бес пердениң шетине қызғыш көк жиптен илгеклер тикти. Екинши бес пердениң шетине де солай иследи. ¹² Биринши бес пердениң дәслепки пердесине елиў, екинши бес пердениң соңғы пердесине елиў илгек тикти. Илгеклер бир-бирине қарама-қарсы жайласқан еди. ¹³ Соңынан елиў алтын илмек ислеп, олар жәрдемінде перделерди бир-бирине бириктирди. Сол тәризде шатыр бир тутас болды.

¹⁴ Және де, Мухаддес шатырдың үстин жабыў ушын, ешки жүнинен он бир перде иследи. ¹⁵ Хәр бир пердениң узынлығы отыз шығанақ, ени төрт шығанақ еди. Он бир перде де бир өлшемде болды. ¹⁶ Олар бес пердени бир бөлек, қалған алты пердени бир бөлек қылып, бир-бири менен бириктирди. ¹⁷ Усы бириктирилген еки бөлек перделерди бир-бирине қосыў ушын, хәр бир бөлектиң шетлерине елиў-елиўден илгек тикти. ¹⁸ Шатырдың перделерин бир тутас қылып бириктириў ушын, қоладан елиў илмек иследи. ¹⁹ Шатыр ушын қызылға боялған қошқар терисинен бир жапқыш, оның үстине жумсақ териден сыртқы жапқыш иследи.

²⁰ Тағы да, олар акация ағашынан шатыр ушын тиккесине туратуғын тахтайлар иследи. ²¹ Хәр бир тахтайдың узынлығы он шығанақ, ени бир ярым шығанақ еди. ²² Хәр бир тахтайдың астына бир-бирине қатарластырып, еки туяқтан өзинен шығарып иследи. Шатырдың хәмме тахтайларын усылай иследи. ²³ Ал шатырдың қубла тәрәпи ушын жигирма тахтай иследи. ²⁴ Усы жигирма тахтайдың астына қойылатуғын қырқ гүмис ултан иследи. Хәр бир тахтайдың туяғының астында бир ултаннан болыўы ушын, хәр бир тахтайға еки ултаннан иследи. ²⁵ Шатырдың арқа тәрәпи ушын жигирма тахтай ²⁶ хәм хәр бир тахтайдың астына еки ултаннан қойыў ушын, қырқ гүмис ултан иследи. ²⁷ Ал шатырдың батысқа қараған арт жағы ушын алты тахтай ²⁸ хәм шатырдың артындағы мүйешлер ушын еки тахтай иследи.

²⁹ Бул мүйешлердеги тахтайлардың алдыңғы тәрәпи бөлек қалып, жоқарғы тәрәпи жупласып, бир халқа менен бириктирилди. Еки мүйеш те усылай исленди. ³⁰ Солай етип, сегиз тахтай хәм хәр бир тахтайдың астына еки ултаннан қойыў ушын, он алты гүмис ултан исленди.

³¹ Акация ағашынан шатырдың бир тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада, ³² екинши тәрәпиндеги тахтайлар ушын бес қада хәм артындағы, яғный батыс

тәрөпіндеги тахтайлар ушын бес қада иследи. ³³ Және де, тахтайлардың орта белинен өтетуғын қадаларды шатырдың бир шетинен екинши шетине жететуғын қылып иследи.

³⁴ Тахтайларды хәм қадаларды алтын менен қаплап, қадалар өткерилетуғын халқаларды алтыннан иследи.

³⁵ Жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен бир перде иследи. Оның үстине керублардың сүўретлерин шеберлик пенен кестеледи. ³⁶ Перде ушын акация ағашынан төрт баған ислеп, оларды алтын менен қаплады. Олардың айры илдиргишлери де алтын еди. Бағанлар ушын төрт гүмис ултан куйды.

³⁷ Шатырдың кирер аўзына жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жиплерден хәм хасыл зығыр жиптен нағыслы перде тоқыды.

³⁸ Пердени тағыў ушын айры илдиргиши бар бес баған ислеп, олардың жоқарысын хәм карнизлерин алтын менен қаплады. Ал бағанлар ушын қоладан бес ултан иследи.

37

Отыз жетинши бап

Келисим сандығының ислениўи

¹ Бесалел акация ағашынан Келисим сандығын иследи. Оның узынлығы еки ярым шығанақ, ени бир ярым шығанақ хәм бийиклиги бир ярым шығанақ еди.

² Сандықтың иши-сыртын алтын менен қаплады. Ал ернегине алтыннан жийек салды. ³ Сандық ушын төрт алтын халқа куйып, оларды төрт туяғына орнатты: екеўин бир жағына, қалған екеўин екинши жағына орнатты.

⁴ Акация ағашынан сырықлар ислеп, оларды алтын менен қаплады.

⁵ Сандықты көтерип жүриў ушын, бул сырықларды еки тәрөпіндеги халқалардан өткерди. ⁶ Сандықтың қақпағын сап алтыннан иследи.

Қақпақтың узынлығы еки ярым шығанақ, ени бир ярым шығанақ еди.

⁷ Қақпақтың еки шетине алтыннан еки керубты шөккишлеп соқты.

⁸ Керублардың биреўи қақпақтың бир шетинде, ал екиншиси екинши шетинде болып, оларды қақпақ пенен бир тутас қылып иследи.

⁹ Керублардың жоқарыға жайылған канатлары қақпақты жаўып, жүзлери бир-бирине қарама-қарсы түрде қақпаққа қарап турған еди.

Мухаддес нанлар ушын стол

¹⁰ Кейин акация ағашынан узынлығы еки шығанақ, ени бир шығанақ, ал бийиклиги бир ярым шығанақ болған бир стол иследи. ¹¹ Столды сап алтын менен қаплап, ернегине алтын жийек салды. ¹² Столдың этирапына төрт ели

болған қаптал ислеп, оны алтын жийек пенен қаплады. ¹³ Стол ушын төрт алтын халқа куйып, оларды столдың төрт мүйешиндеги төрт туяғына беккемледі. ¹⁴ Столды көтерип алып жүриўге арналған сырықлар өткизилетуғын халқалар столдың қапталларына жақын еді. ¹⁵ Сырықларды акация ағашынан ислеп, алтын менен қаплады. ¹⁶ Стол ушын керекли буйымларды – табақлар, түтетки салатуғын тостағанлар, ишимлик садақалары ушын кеселер хәм гүзелерди сап алтыннан иследи.

Хәстениң ислениўи

¹⁷ Олар сап алтыннан хәсте иследи. Оның ултанын, балдағын, шақаларын, шанақларын, гүллерин хәм оның гүлкеселери менен гүлтажларын өзи менен бир тутас етип шөккишлеп иследи. ¹⁸ Хәстениң еки қапталынан үш-үштен, алты шақа шығып турды. ¹⁹ Шығып турған хәр бир шақада бадам гүлине уқсас үш гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары бар еді. ²⁰ Ал хәстениң балдағында бадам гүлине уқсас төрт гүл хәм оның гүлкеселери менен гүлтажлары бар еді. ²¹ Хәстеден шығып турған алты шақаның хәр бир жубының астында үш гүлкесе изли-изинен дизилип туратуғын еді. ²² Хәстени гүлкеселери хәм шақалары менен бир тутас етип, сап алтыннан шөккишлеп иследи. ²³ Хәсте ушын жети шыра иследи. Пиликлерди тазалайтуғын қысқышлар менен ыдысларды сап алтыннан иследи. ²⁴ Хәсте хәм оның барлық буйымлары бир талант^b сап алтыннан исленди.

Түтетки түтетилетуғын орын қурыў

²⁵ Акация ағашынан төрт мүйешли, узынлығы бир шығанақ, ени бир шығанақ хәм бийиклиги еки шығанақ болған түтетки түтетилетуғын орын қурды. Орынның шақлары өзи менен бир тутас исленип, өзинен шығып туратуғын еді. ²⁶ Орынның үстин, қапталларын хәм шақларын сап алтын менен қаплап, этирапына алтын жийек иследи. ²⁷ Еки қапталындағы жийектиң астына еки алтын халқа орнатты. Орынды көтерип жүриў ушын, усы халқалардан сырықлар өткизилди. ²⁸ Сырықларды акация ағашынан ислеп, алтын менен қаплады.

²⁹ Тағы да, олар майлаў рәсими ушын мухаддес майды хәм таза, хош ийисли түтеткини шеберлик пенен араластырып, таярлады.

38

Отыз сегизинши бап

---

^bБир талант – шама менен 34,5 кг.

Жандырылатуғын қурбанлық ушын орын қурыў

¹ Акация ағашынан жандырылатуғын қурбанлық ушын орын дүзетти. Ол төрт мүйешли болып, оның узынлығы да, ени де бес шығанақ, ал бийиклиги үш шығанақ еди. ² Оның төрт мүйешине өзинен шығып турған шақлар ислеп, орынды хәм шақларды қола менен қаплады. ³ Қурбанлық орынның барлық буйымларын: күлге арналған ыдыслар менен белшелер, қан себетуғын табақлар, шанышқылар хәм шоқ салынатуғын ыдысларды қоладан иследи.

⁴ Орынға қоладан тор сыяқлы нағыс иследи. Тор нағыс қурбанлық орынның ортасына жететуғындай қылып, жийегиниң астынан исленди. ⁵ Қола тордың төрт мүйешине сырықларды өткерий ушын, төрт халқа куйды. ⁶ Сырықларды акация ағашынан ислеп, қола менен қаплады. ⁷ Қурбанлық орынды көтерип жүрий ушын, орынның қапталындағы халқалардан усы сырықларды өткизди. Орынды ағаштан, ишин бос қылып иследи.

⁸ Ушырасыў шатырының алдында хызмет ететуғын хаяллар берген айналардан үлкен қола ләген хәм оның туяқларын иследи.

Мухаддес шатыр хәўлиси

⁹ Мухаддес шатырдың хәўлисин иследи. Хәўлиниң кубла тәрәпине узынлығы жүз шығанақ болған, шебер тоқылған хасыл зығыр перделер тақты.

¹⁰ Перделер ушын қоладан исленген жигирма ултанға жигирма баған орнатты. Бағанның айры илдиргишлери менен карнизлерин гүмистен иследи. ¹¹ Ал арқа тәрәпи ушын узынлығы жүз шығанақ болған перделер, жигирма баған, бағанлар ушын қоладан жигирма ултан иследи. Бағанлардың айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен еди. ¹² Хәўлиниң батыс тәрәпи ушын узынлығы елиў шығанақ болған перде, он баған хәм он ултан иследи. Бағанлардың айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен еди.

¹³ Хәўлиниң шығысқа қараған алдыңғы тәрәпиниң кеңлиги елиў шығанақ еди.

¹⁴ Усы кирер аўыздың бир тәрәпинде узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан бар еди. ¹⁵ Оның екинши тәрәпинде де узынлығы он бес шығанақ перде, үш баған хәм үш ултан бар еди. ¹⁶ Хәўлиниң хәмме тәрәпиндеги барлық перделер хасыл зығырдан еди. ¹⁷ Бағанлардың ултанлары қоладан, ал айры илдиргишлери менен карнизлери гүмистен исленген еди. Бағанлардың жоқарысы да гүмис пенен қапланған еди. Хәўлиниң барлық бағанлары гүмис карнизлер менен бириктирилди.

¹⁸ Хәўлиниң кирер аўзындағы перде қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығырдан нағысланып тоқылған еди. Оның узынлығы жигирма шығанақ, бийиклиги хәўлиниң перделери сыяқлы бес шығанақ еди.

¹⁹ Бул перде ушын төрт қола ултанға орнатылған баған исленди. Бағанлардың айры илдиргишлери хәм карнизлери гүмистен исленип, жоқарысы гүмис

пенен қапланды. ²⁰ Шатырдың хәм шатырды қоршаған хәўлинің барлық қазықлары қоладан исленди.

Мухаддес шатырды қурыўда қолланылған нәрселер

²¹ Мухаддес шатырдың, яғный буйрықлар жазылған таслар турған шатырдың қурылысы ушын қолланылған нәрселердің толық есабы төменде берилген. Есапты Муўсаның буйрығы менен, руўханий Харонның улы Итамардың бақлаўы астында Лебий урыўы алып барды.

²² Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырған хәмме ислерин Яхуда урыўынан болған Хурдың ақлығы, Урийдың улы Бесалел иследи. ²³ Оның менен бирге Дан урыўынан болған Ахисамах улы Оҳолиаб жумыс иследи. Ол уста, безеўши, жүннен ийирилген қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен нағыслап тоқыўшы еди.

²⁴ Мухаддес шатырдың барлық ислерине қолланылған алтынның, халық бағышлап алып келген алтынның муғдары Мухаддес орын өлшеми менен 29 талант 730 шекел еди.

²⁵ Есаптан өткен халықтан жыйналған гүмис Мухаддес орын өлшеми менен 100 талант 1775 шекел еди. ²⁶ Бул есаптан өткен жигирма хәм оннан жоқары жастағы 603 550 адамның хәр бирине бир беқадан^с, яғный Мухаддес орын өлшеми менен ярым шекелден^д туўры келетуғын еди. ²⁷ Мухаддес шатырдың хәм Ең мухаддес бөлмени бөлип турған пердениң ултанларын куйыў ушын 100 талант^е гүмис қолланылды. Хәр бир ултанға 1 талант, 100 ултанға 100 талант гүмис сарпланды. ²⁸ Бағанлардың жоқарысын қаплаўға, айры илдиргишлерин хәм карнизлерин соғыўға 1775 шекел гүмис сарпланды.

²⁹ Халық берген қола 70 талант 2400 шекел еди. ³⁰ Оннан Ушырасыў шатырының кирер аўзындағы бағанлар ушын ултанлар, қурбанлық орын, оның торы менен хәмме буйымлары, ³¹ хәўлидеги барлық бағанлар ушын ултанлар, хәўлинің дәрўазасының бағанлары ушын ултанлар, шатырдың қазықлары менен хәўли этирапындағы барлық қазықлар исленди.

39

Отыз тоғызыншы бап

Руўханийлердің кийимлерин тигиў

¹ Олар қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиптен Мухаддес орында

---

^сБеқа, яғный ярым шекел – 5,7 грамм.

^дШекел – 11,4 грамм.

^еТалант – 34,2 килограмм.

хызмет еткен Ұақытта кийіуі ушын, руұханийлерге әжайып қылып кийимлер тикти. Харонға да мухаддес кийимлер тикти. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

² Эфодты алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жип пенен хасыл зығыр жиптен иследи. ³ Алтынды жуқалап, жиңишке қылып кесип, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығырға араластырып, шеберлик пенен кестелеу ушын, жип ийирди. ⁴ Эфодтың алдыңғы хәм артқы тәреплерин бир-бирине байлау ушын, еки ийин бау тикти. ⁵ Эфодтың жоқарысына бириктирилген халда бир белбеу иследи. Бул эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен исленди. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

⁶ Кейин Израил улларының атларын еки оникс тасына мөр сыяқлы етип, ойып жазды. Жазылған тасларды өрилген алтын қаснақлардың ишине қойып, ⁷ Израилдың он еки урыуын еслетип турыу ушын, эфодтың ийин бауларына орнатты. Булар да Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип исленди.

Өңиршениң тигилиуі

⁸ Қалталы өңирше де эфод сыяқлы алтын сабақ, қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен шеберлик пенен нағыслап исленди.

⁹ Ол төрт мүйешли хәм еки қабатлы болып, узынлығы да бир қарыс, ени де бир қарыс еди. ¹⁰ Өңиршеге төрт қатар қылып хасыл таслар қадалды.

Биринши қатарда сердолик, хризолит хәм зүмрет, ¹¹ екинши қатарда периуза, лазурит хәм гагат, ¹² үшінши қатарда яқыт, агат хәм аметист, ¹³ төртинши қатарда сары яқыт, оникс хәм яшма болды. Таслар өрилген алтын қаснақларға орнатылған еди. ¹⁴ Таслар он еки болып, оларда мөр ойылғандай қылып, Израилдың он еки улының атлары бирме-бир ойылып жазылған еди. Бул таслар Израилдың он еки урыуының тымсалы еди.

¹⁵ Кейин қалталы өңирше ушын сап алтыннан өрилген шынжырлар иследи.

¹⁶ Және де, еки өрилген алтын қаснақ хәм еки алтын халқа ислеп, халқаларды өңиршениң үстинги еки мүйешине тақты. ¹⁷ Өрилген еки алтын шынжырдың бир ушын өңиршедеги халқаларға илдирди. ¹⁸ Шынжырлардың екинши ушын еки қаснаққа беккемлеп, эфодтың алды бетине, ийин бауларға байлады. ¹⁹ Еки алтын халқа ислеп, өңиршениң астынғы еки шетине, эфодқа жақын болған ишки жийегине тақты. ²⁰ Және еки алтын халқа ислеп, эфодтың алды бетіндеги ийин баулардың астынан, тигиске жақын қылып, белбеудің жоқарысынан тақты. ²¹ Қалталы өңиршениң халқалары менен эфодтың халқаларын қызғыш көк баулар менен бир-бирине байлады. Солай етип, өңирше эфодтан айырылмай, эфодтың белбеуиниң жоқарысында туратуғын

болды. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

²² Эфодтың ишинен кийилетуғын бақалы кийимди толық қызғыш көк жиптен тоқыды. ²³ Онда бас сыятуғын орын болып, сөтилип кетпеуі ушын, оның жийеклерин айландырып тоқыды. ²⁴⁻²⁶ Кийимнің етегине қызғыш көк, шым қызыл, қырмызы жип хәм хасыл зығыр жиптен исленген анарды хәм оның араларына сап алтыннан исленген қоңырауларды айландырып гезекпе-гезек тағып шықты. Харон хызмет еткенде усы кийимди кийетуғын еди. Буларды да Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

²⁷ Харон хәм оның уллары ушын, хасыл зығырдан тоқылған узын көйлеклерди, ²⁸ хәм хасыл зығырдан сәллени, кишигирим сәллелерди хәм диз кийимлерди иследи. ²⁹ Белбеўди де хасыл зығыр, қызғыш көк, шым қызыл хәм қырмызы жиплерден нағыслап тоқыды. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай қылып иследи.

³⁰ Сап алтыннан таж сыяқлы мухаддес маңлайша ислеп, үстине мөр ойғандай қылып: «Жаратқан Ийеге бағышланған» деп жазды. ³¹ Бул маңлайша сәллеге қызғыш көк баў менен байланды. Хәммесин Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай етип иследи.

Барлық ислердің тамамланыуы

³² Солай етип, Мухаддес шатырдың, яғный Ушырасыў шатырының барлық ислери тамамланды. Израиллылар хәр бир нәрсени Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай қылып иследи. ³³ Соңынан олар Муўсаға шатыр хәм оның барлық буйымларын алып келди. Булар мыналардан ибарат еди: шатырдың перделери, илмеклери, тахтайлары, қадалары, бағанлары, ултанлары, ³⁴ қызылға боялған қошқар терисинен хәм жумсақ териден исленген жапқышлар, ишки бөлмениң пердеси, ³⁵ Келисим сандығы, оның сырықлары хәм қақпағы, ³⁶ стол, оның барлық буйымлары хәм усынылған нанлар, ³⁷ сап алтыннан исленген хәсте, оның үстине бир қатар етип қойылған шыралар, оның барлық буйымлары хәм шыраларға қуйылатуғын зәйтүн майы, ³⁸ түтетки түтетилетуғын алтын орын, майлаў рәсими ушын зәйтүн майы, хош ийисли түтетки, шатырдың кирер аўзы ушын перде, ³⁹ жандырылатуғын курбанлық ушын қоладан исленген орын, оның қоладан исленген торы, сырықлары хәм барлық буйымлары, үлкен ләген хәм оның туяқлары, ⁴⁰ хәўлиниң перделери, бағанлары, ултанлары, хәўлиниң кирер аўзындағы пердеси, арқанлары, қазықлары, шатырда хызмет еткенде қолланылатуғын барлық нәрселер, ⁴¹ Мухаддес орында хызмет етиўге арналып, әжайып қылып тигилген кийимлер – руўханий Харонның мухаддес кийимлери хәм оның улларының руўханийлик кийимлери. ⁴² Усылардың хәммесин израиллылар Жаратқан Ийениң Муўсаға буйырғанындай қылып

иследи. ⁴³ Муўса барлық ислердин Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып исленгенин көргенде, оларға ақ пәтиясын берди.

40

Қырқыншы бап

Мухаддес шатырды қурыў

¹ Жаратқан Ийе Муўсаға былай деди: ² «Мухаддес шатырды, яғный Ушырасыў шатырын биринши айдың биринши күни қур. ³ Келисим сандығын шатырдың ишине киргизип, оны перде менен тасалап қой. ⁴ Столды ишке әкелип, оған тийисли хәмме нәрсени оның үстине қой. Хәстени де әкелип, шыраларын үстине қой. ⁵ Алтыннан исленген түтетки түтетилетуғын орынды Келисим сандығының алдына қойып, шатырдың кирер аўзына перде так. ⁶ Қурбанлық жандырылатуғын орынды Мухаддес шатырдың, яғный Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдына қой. ⁷ Үлкен ләгенди шатыр менен қурбанлық орынның арасына қойып, ишине суў куй. ⁸ Шатырдың этирапын айландырып, хәўли исле хәм хәўлиниң кирер аўзына перде так.

⁹ Соңынан майлаўға арналған зәйтүн майын алып, шатырды хәм оның ишиндеги барлық буйымларды майлап, мухаддес қыл. ¹⁰ Қурбанлық жандырылатуғын орынды хәм оның барлық буйымларын майлап, орынды мухаддес қыл. Сонда орын жүдә мухаддес болады. ¹¹ Үлкен ләгенди хәм оның туяқларын майлап, мухаддес қыл.

¹² Харонды хәм оның улларын Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдына әкелип, оларды суў менен жуўындыр. ¹³ Харонға мухаддес кийимлерди кийгиз хәм руўханий болып, хызмет етиўи ушын, оның басына май қуйып, Маған бағышла. ¹⁴ Оның улларын алып келип, оларға узын көйлек кийгиз. ¹⁵ Руўханий болып, Маған хызмет етиўи ушын, оларды да әкеси сыяқлы майла. Бул майлаў олардың әўладлар бойы мәңгиге руўханий болыўын тәмийинлейди».

¹⁶ Муўса хәмме нәрсени Жаратқан Ийениң буйырғанындай қылып иследи.

¹⁷ Солай етип, екінши жылдың* биринши айының биринши күни Мухаддес шатыр қурылды. ¹⁸ Муўса шатырды қурды: ултанларын қойды, тахтайларын орнатты, қадаларын киргизип, бағанларын көтертти. ¹⁹ Кейин шатырдың үстине ишки хәм сыртқы жабыўларын жапты. Муўса булардың хәммесин Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²⁰ Кейин буйрықлар жазылған еки тасты алып, сандыққа салды. Сандықтың сырықларын кийгизди хәм сандықтың қақпағын сандықтың үстине қойды.

²¹ Келисим сандығын шатырға киргизди де, перде тутып, сандықты көзден тасалап қойды. Муўса хәммесин Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²² Нанлар туратуғын столды Ушырасыў шатырының ишине, яғный шатырдың арқаға қараған тәрәпине, ишки пердениң сыртына қойды.

²³ Жаратқан Ийениң алдына, столдың үстине нанларды дизип қойды. Муўса буларды Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²⁴ Хәстени Ушырасыў шатырына, столдың қарсысына, шатырдың кубла тәрәпине қойды. ²⁵ Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай, ол Жаратқан Ийениң алдына шыраларды қойды.

²⁶ Алтыннан исленген түтетки түтетилетуғын орынды Ушырасыў шатырына, пердениң алдына қойды. ²⁷ Орынның үстінде хош ийисли түтетки түтетти. Муўса буларды да Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

²⁸ Шатырдың кирер аўзына перде тақты. ²⁹ Қурбанлық жандырылатуғын орынды Мухаддес шатырдың, яғный Ушырасыў шатырының кирер аўзының алдына қойды. Орынның үстінде жандырылатуғын қурбанлық хәм ғәлле садақасын усынды. Муўса хәммесин Жаратқан Ийениң өзине буйырғанындай етип иследи.

³⁰ Үлкен ләгенди Ушырасыў шатыры менен қурбанлық орынның арасына қойды хәм жуўыныў ушын, ишине суў куйды. ³¹ Муўса, Харон хәм Харонның уллары аяқ-қолларын сол жерде жуўатуғын болды. ³² Олар Ушырасыў шатырына киретуғын яки қурбанлық орынға жақынласатуғын ўақытта, Жаратқан Ийениң буйырғанындай, сол жерде жуўынатуғын еди.

³³ Шатырдың хәм қурбанлық орынның этирапындағы хәўлини перде менен қоршады хәм хәўлиниң кирер аўзына да перде тақты.

Солай етип, Муўса жумысты тамамлады.

Ушырасыў шатыры үстіндеги булт

³⁴⁻³⁵ Соннан кейин, Ушырасыў шатырын булт қаплап, Жаратқан Ийениң салтанаты шатырды толтырды. Соның ушын, Муўса Ушырасыў шатырына кире алмады. ³⁶ Пүткил сапарлары даўамында израиллылар булт шатырдың үстинен көтерилгеннен кейин ғана жыйналып, жолын даўам ететуғын еди.

³⁷ Бирақ олар булт жоқары көтерилмегенше, жолға шықпайтуғын еди.

³⁸ Солай етип, олардың пүткил сапары даўамында, барлық Израил халқының көз алдында Жаратқан Ийениң булты күндиз шатырдың үстінде турды, ал түнде булт ишинде от болып жанып турды.